

MİLLET MECLİSİ

TUTANAK DERGİSİ

Doksanyedinci Birleşim

5 . 5 . 1964 Salı

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	204	5. — Sorular Genelsorular ve Genel görüşme	206
2. — Gelen kâğıtlar	205	A. — Genel Görüşme	206
3. — Yoklama	205	1. — İstanbul Milletvekili Tahsin Demiray ile Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, hâd bir şekil alan Türk-Yunan münasebetlerinin unumi bir muhasebenin yapılması için bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/10)	206
4. — Görüşülen işler	205	2. — Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in Yunanistan Hükümetinin bâzı beyanları ve bâzı davranışları ile bu Devletle Türkiye arasında, yürürlüğe konmuş bütün anlaşmaların gözden geçirilmesi hususunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/11)	206.253
1. — 5383 sayılı Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı (1/664) (S. Sayısı : 698)	205,254 :257		
2. — Sendikalar Kanununun 20 nci maddesinin 4/a bendinin 22 nci maddesinin 1 nci bendinin, 27 nci maddesinin 1 nci ve 3 nci fıkralarının, 31 nci maddesinin 10 ncu bendinin ve 2 nci geçici maddesinin düzeltilmesi hakkında kanun teklifi (2/629) (S. Sayısı : 586)	205,258 :261		

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'in, Belçika'da bir trafik kazasında ölen altı işçimizin naşlarının Türkiye'ye getirilmesi için Hükümetin ilgilenmesini isteyen demecine Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, iş kazasında ölmeyen bu gibi işçilerin naşlarının da ufak ücretler karşılığında ve uçak ile Türkiye'ye getirilmesi için tedbir alındığı yolunda cevap verdi.

Samsun Milletvekili Bahri Cömert, orman meselesinin Anayasa'nın maksadı dışında karışık bir hale getirildiğine ve bu kanunun yeniden ele alınması gerektiğine dair bir konuşma yaptı.

Okunan Başkanlık tezkeresi gereğince Balıkesir Milletvekili Ahmet Aydın Bolak'a bir ay izin verilmesi kabul edildi.

Senato kısmi seçimleri için Meclisin tatil kararı alacağı tarihe kadar Salı, Çarşamba, Perşembe ve Cuma günleri saat 14 ten 19 a kadar toplanmasına,

Salı ve Çarşamba günleri vergi ve aktarma kanun tasarılarının ve haklarında öncelik kararı alınan işlerin,

Perşembe ve Cuma günleri de, Anayasa'ya göre çıkması gereken tasarıların görüşülmesine,

Senatoya gönderilip değiştirilerek gelen tasarıların, vergi kanunları dışındaki, bütün işlerden önce ve toplantı yapılan her gün görüşülerek sonuçlandırılmasına,

Soruların Cuma günleri saat 17 den sonra ele alınmasına dair Başkanlık Divanı kararının 5 Mayıs 1964 Salı gününden başlanılmak suretiyle uygulanması kabul edildi.

İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in Alâmeti Farika Nizamnamesine ek kanun teklifi, teklif sahibinin okunan önergesi üzerine, geriverildi.

7196 sayılı Kanununun 1 nci maddesininin 1 nci fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi ile,

Bâzi vergi ve resmilere zam yapılması hakkında 4040 sayılı Kanununun 31 nci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve,

1833 sayılı Arazi Vergisi Kanununun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı yeniden, ve

21 . 6 . 1961 tarihli ve 309 sayılı Kanunda bazı değişiklikler yapılması hakkındaki kanun tasarısı da, tümü üzerinde söz isteyen olmadığı anlaşıldıktan sonra, açık oya sunulmuş kabul olundu.

Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarifesi Cetvelinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı ile

Sendikalar Kanununun 20 nci maddesininin 4/a bendininin 22 nci maddesininin 1 nci bendininin, 25 nci maddesininin 1 nci bendininin, 27 nci maddesininin 1 nci ve 3 ncu fıkralarının, 31 nci maddesininin 10 ncu bendininin ve 2 nci geçici maddesininin düzeltilmesi hakkında kanun teklifinin gündemdeki bütün işlerden önceye alınarak ivedilikle görüşülmesi yapıldı ve tümü açık oya sunuldu. Ancak tasnif sonunda yetersayı elde olunamadığından oylamaların gelecek birleşimde tekrarlanacağı bildirildi.

5 Mayıs 1964 Salı günü saat 14 te toplanılmak üzere (saat 19 da) Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Nurettin Ok

Kâtip
Siirt
Süreyya Öner

Kâtip
Amasya
Nevzat Şener

2. — GELEN KAĞITLAR

Tasarılar

1. — 1964 Yılı bütçe kanununa bağlı cetvel-lerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı. (1/692) (Kanma bütçe komisyonuna)

2. — İş kanunu tasarısı. (1/693) (Tarım, Ulaştırma, Sanayi, Millî Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım, Bayındırlık, İçişleri, Ticaret, Adalet, Çalışma ve Plân Komisyonlarına)

Teklif

3. — İçal Milletvekili Mazhar Arıkan'ın, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun

geçici 65 ve 68 nci maddeleriyle 5951 sayılı Kanununun geçici 2 nci ve 6980 sayılı Kanununun geçici maddesinde yazılı müracaatlar için yeniden 6 aylık müddet verilmesi hakkında kanun teklifi (2/718) (Maliye ve Plân Komisyonlarına)

C. Senatosundan gelen işler

4. — Başbakanlık Basımevi Döner Sermaye İşletmesi kurulması hakkında kanun tasarısı (M. Meclisi 1/316; C. Senatosu 1/368) (M. Meclisi S. Sayısı : 255, C. Senatosu S. Sayısı : 436) (Plân Komisyonuna)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,00

BAŞKAN — Fuad Sirmen

KÂTIPLER : Nevzat Şeber (Amasya), Süreyya Öner (Siirt)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır. Elektrikler yandığı zaman lütfen düğmeyi sağa çevirerek beyaz düğmeye basınız.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz var, müzakerelere başlıyoruz.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 5383 sayılı Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı (1/664) (S. Sayısı : 698)

nci geçici maddesinin düzeltilmesi hakkında kanun teklifi (2/629) (S. Sayısı : 586)

BAŞKAN — Yüksek malûmlarımız olduğu üzere, geçen birleşimde nisap hasıl olmadığından dolayı bu tasarı ve teklifin oylaması kalmıştı. Şimdi bu iki tasarı açık oylarınıza arz edilecektir. Oy kupaları gezdirilecektir, lütfen arkadaşlar oylarını kullansınlar.

Kupaları gezdiriniz.

5. —SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

A. — GENEL GÖRÜŞME

1. — *İstanbul Milletvekili Tahsin Demiray ile Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, had bir şekil alan Türk - Yunan münasebetlerinin umumi bir muhasebesinin yapılması için bir genel görüşme açılmasına dair önerge (8/10)*

2. — *Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in Yunanistan Hükümetinin. bazı beyanları ve bazı davranışları ile bu Devletle Türkiye arasında, yürürlüğe konmuş bütün anlaşmaların gözden geçirilmesi hususunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/11)*

BASKAN — Muhterem arkadaşlar, evvelce de arz edilmiş olduğu üzere bu iki önerge üzerindeki genel görüşmeler müstereken yapılacaktır. Şimdi önergeleri okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

1964 yılı başlarken yeniden ön plâna çıkan ve Milletlerarası sahaya intikal eden Kıbrıs meselesinin tabii ihtilâtları cümlâsinden olarak ve aramızda akdedilmiş olan 1930 mukavelesinin feshine varacak kadar had bir şekil alan Türk - Yunan münasebetlerinin Millet Meclisinde umumi bir muhasebesinin yapılması, Milletvekillerinin ve Hükümetin düşüncelerini Millet kürsüsünden bildirmeleri zaruretleriyle ve bundan sonra da bu münasebetlere verilecek istikametnin tâyininde faydalı olacak bir genel görüşmenin açılmasını, Anayasa'nın 88 nci maddesinin verdiği hakta dayanarak tektif ediyoruz.

İstanbul Çanakkale
Tahsin Demiray Ahmet Nihat Akay

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıda gösterdiğim konuda bir genel görüşme açılması için gerekli işlemin yapılmasını saygı ile rica ederim.

Kocaeli
Nihat Erim

1. Yunanistan Hükümetinin bazı beyanları ve bazı davranışları, bu memleketle Türkiye arasındaki Zürih ve Londra Anlaşmaları ile, 1960 da Lefkoşa'da imzalanan Garanti ve İttifak Anlaşmaları bakımından Hükümetimizce nasıl karşılanmıştır? Bu konuda yapılacak açıklama üye-

rine milletvekillerinin düşüncelerini Meclis kürsüsüne getirmeleri;

2. Yunanistan, devletler hukukunun ana kaynağı olan anlaşmalardan doğan vecibelerinden bir kısmını keyfi bir tutumla bize karşı çiğ-nemekten sakınmadığına göre, Lozan'da imzalanan vesikalardan başlayarak bugüne kadar adı geçen devletle Türkiye arasında yürürlüğe konmuş bütün anlaşmalar hakkında devletler hukukuna dayanarak mukabele bilmişil hakkını kullanmak hususunda Türk Hükümetinin politikası açıklandıktan sonra, milletvekillerinin görüşlerinin Meclis kürsüsünden ortaya konması;

3. Yunanistan'ın bu davranışları karşısında NATO İttifakının zedelenip zedelenmediği konusunun iyice anlaşılabilmesi

Ve :

4. 4 Mart 1964 tarihli Güvenlik Meclisi kararının uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerin mahiyetini Millet Meclisinin müşahade ve tesciline imkân verilmesi için genel görüşme açılmasını teklif ediyorum.

BASKAN — Takdimen Sayın Başbakan söz istemistir. Kendilerine söz veriyorum. Buyurun Sayın Başbakan.

BASBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Sayın Başkanımız, muhterem arkadaşlar,

Kıbrıs meselesi için genel görüşme kararlaştırıldığı gün muhalefetten ve iktidardan değerli temsilciler sözle ve yazıyla görüşmemize istikamet verecek esasları ortaya koymuslardır. Müzakerelerimize yardımcı olmak için Büyük Meclisi Hükümet adına durum üzerinde ve Kıbrıs dolayısıyla umumi münasebetlerimiz hakkında daha evvel aydınlatmayı faydalı buluyorum.

Önce bir noktayı vuznhla söylemek isterim : Kıbrıs bizim bir millî dâvamızdır ve bu dâva milletimizin şeref ve haysiyetinin gerektirdiği şekilde neticelendirilecektir. (Bravo sesleri, alkışlar) Bunun aksi bir hal çaresine bizi razı etmeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir. (Alkışlar) Topraklarına bağlılıklarını kanlarıyla ispat etmiş olan Kıbrıslı Türkler vatanları olan yerlerinde bütün haklarına sahibolarak hür ve güven içinde yaşayacaklardır. Bunu temin etmek Türkiye için bir şeref görevidir.

Şimdi size Kıbrıs meselesinin doğuşu ve bugünkü önemi hakkında Türkiye'nin milli görüşünü söyleyeceğim. 1959 da, İngiltere'den ayrılması kararlaştırıldığı vakit Kıbrıs, Türk politikasında daima taşıdığı ehemmiyetle göz önünde canlanmıştır. Kıbrıs Türkiye'nin emniyeti için daima birinci derecede bir konu teşkil etmiştir. Ve 1959 müzakerelerinde bu vasfıyla yer tutmuştur. Kıbrıs meselesi o yıl, Zürih ve Londra Anlaşmalarının Türkiye bakımından bütün eksikleriyle beraber, nihayet müttefikler arasında bir birleşme tedbiri olarak bir hal çaresine bağlanmıştır. Yunanistan'ın ve Türkiye'nin iddialarından, yani Enosisten ve taksimden vazgeçmeleri karşılığında Kıbrıs iki cemaatin varlığına ve haklarına dayanan bir müstakil devlet olmuştur.

O tarihte bu anlayışla bir Anayasa yapıldı, teminatçı devletler olarak vazifeler alındı, taahhütlere girildi, ayrıca Kıbrıs Cumhuriyetiyle bir İttifak Andlaşması imzalandı ve onun bir hükmü olarak, Türk ve Yunan askerî kıtaları Kıbrıs'a yerleştirildi. Bu statünün tatbikatta eksik olan taraflarının başlıca Yunanistan ile Türkiye arasındaki dostluk, ittifak ve NATO içinde müşterek güvenlik ve menfaat mülâhazaları ışığında tamamlanacağı düşünülmüştür. Kıbrıs tecrübesiyle iki milletin bir arada iyi geçinerek, cemaatlerinin bütün münasebetlere yapıcı bir tesiri olacağı ve yakınlaşmanın yayılacağı ümidi beslenmiştir.

1960 tan beri dört senedir müstakil Kıbrıs Cumhuriyeti politikası takibolunmuştur. Kıbrıs'ın rum idarecileri ilk günden beri Kıbrıs Anayasasının kabiliyatlık olmadığını iddiaya başlamışlardır. Aslına bunlar ilk günden beri bu Anayasayı tatbik etmemeye çalışmışlar, Anayasa Mahkemesine kadar hiçbir müeyyideyi işletmemişlerdir.

Biz bu davranışlar karşısında, şimdi bâzı kimşelerin iddia ettikleri gibi hareketsiz kalmamışızdır. 1960 - 1964 arasında Kıbrıs'ın rum idarecilerinin Zürih ve Londra Anlaşmalarına aykırı her tutumları Türkiye tarafından Yunanistan ve İngiltere'ye gösterilmiştir. Her defasında yalnız İngiltere değil, Yunanistan Kıbrıs'ın rum idarecilerinin davranışlarını tasvibetmemiş, Anayasa riayeti ve Zürih ve Londra Anlaşmalarının hükümleri içinde hareket etmek lüzumunu tav-

siye etmiştir. Şimdi, misal olarak, birkaç teşebbüs tarihini size nakledeceğim.

Kıbrıs Hükümeti nezdinde 13 Şubat 1962 den 1963 Aralık ayı başına kadar ondört defa teşebbüs yapılmıştır. Bunların hepsinde Anayasaya aykırı olarak ittihaz ettikleri kararlardan ve tutumlardan bahs olunmuştur.

Yunan Hükümeti nezdinde 1960 dan 1963 Aralık son haftasına kadar onbir defa teşebbüs yapılmıştır ve hepsinde Kıbrıs Hükümetinin politikasından şikâyet edilmiştir. Bu müddet esnasında 1962 den 1963 Aralık sonuna kadar İngiltere Hükümeti nezdinde beş defa şikâyet yapılmıştır.

Görüyorsunuz ki, ilk günden beri, Arşövek Makarios statüsü ihlâl ettiği halde, bizim bunu sükûtle gecistirdiğimiz iddiaları haksızdır. Ayrıca ben size başımdan geçen iki misal vereceğim.

Arşövek Makarios'un Ankara'ya ziyaretinde müşterek meseleler görüşülürken, Hükümet erkânının bulunduğu, Sayın Cumhurbaşkanımızın Başkanlığındaki resmî toplantıda, Arşövek'in bir beyanından Kıbrıs Anayasasını değiştirmek arzusunda olduğu sezilmiş idi. Bunun üzerine kendisine açık olarak izah ettim ki, bu Anayasa üzerinde bizim ahdi hakkımız olduğu gibi, bizim rızamız olmadan hiçbir inhiraf yapılamaz ve böyle bir teşebbüs Kıbrıs dâvasını 1959 Anlaşmalarından önceki devre ve onun karanlık günlerine derhal geri götürür.

Arşövek, 1963 Aralığında bir emrivakiyle bizi hareketsiz bırakabileceğini sanmıştır. Fakat, bu teşebbüsünün neticesi olarak şimdi 1959 dan eski duruma avdet etmiş olmamız, ihtaramızın boş olmadığını kendisine anlatmış olmalıdır.

Bugünkü Yunan iktidarının ilk Dışişleri Bakanı olan müteveffa Venizelos'la Amerika ziyaretinde bulduğumuz zaman Makarios'un politikasının Türk - Yunan münasebetlerini ciddi bir tehlikeye sevk ettiğini söyleyerek, Zürih ve Londra Anlaşmaları esasını Yunanistan'ın muhafaza edip etmeyeceğini sordum. Bana kesin teminat verdi, Makarios'a kesin tebligat yaptığını bildirdi.

Hulâsa, Arşövek Makarios'un niyeti, tutumu meçhul değildi. Her yeni işarete görüldüğünde kendisine taahhütler hatırlatılmış ve Yunanistan müşterek anlaşmaların muhafazasını tavsiyede bizimle mutabık kalmıştır. Kıbrıs meselesinin

1963 sonunda vahim şekilde patlamasına kadar, hattâ patladıktan sonra bir süre Türk - Yunan münasebetlerinin bundan müteessir olmaması sebebi budur. Yunanistan, ilk hâdiselerden sonra bu anlaşmalar gereğince İngiltereyle ve bizimle birlikte harekete geçmeyi kabul etmiştir.

Muhterem arkadaşlarım,

Şimdi denilebilir ki, «Arşövek de, Atina Hükümeti de bizi kandırılmışlardır, oyalanmışlardır, bizi emrivakiyle karşı karşıya bırakmışlardır. Bizim daha tesirli hareket etmemiz gerekirdi.» Biz, barışçı ve hiçbir istilâ emeli taşımayan bir devlet olarak her davranışa, önemi ve ağırlığı neticesinde teşebbüsle cevap vermişizdir. Ama, bunların her birinde emrivaki kabul etmiyeceğimizi söylemişizdir ve neticenin ne olacağını açıkça bildirmişizdir. Buna rağmen, macerayı göze almışlardır. Ve buna girişmişlerdir.

Bugün, Aralık 1963 te Kıbrıs idarecilerinin şiddet politikasını açıktan tatbika koyuldukları günlerden beri birkaç devreden geçmiş olan Kıbrıs olayları, Birleşmiş Milletlerin müdahalesi, kuvvetlerinin adaya çıkması ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin hâdiseler içinde vaziyet almasıyla son safhası dâhilinde bulunuyor. Birleşmiş Milletler devri 4 Mart Güvenlik Konseyi kararıyla başlamış olmak lâzımdır. Bu karar oldukça gecikmeyle, 13 Martta Kanada askerlerinin Kıbrıs'a hareket etmesiyle tatbik mevkiine girdi ve 27 Martta General Gyani'nin komutayı almasıyla kesinleşti. O zamandan beri Birleşmiş Milletler kuvvetleri artmaktadır. Kuvvetlerin hepsi henüz adaya gelmemiştir. Teşkilât yakın bir zamanda tamamlanacak zannolunuyor. Bu devrin mühim eksiklerinden biri Genel Sekreterin talimatının sarih ve etraflı olmadığını farz olunması ve Birleşmiş Milletlerin adadaki vazifelerinin, faaliyetlerinin iyice anlaşılmasından neticesi Kıbrıs idaresinin bu kuvvetleri kendi politikasını tatbik etmek için vasıta gibi zannedip kullanmak istemesi olmuştur.

Muhterem arkadaşlarım,

Kıbrıs'ın Rum idarecileri Aralık ayındaki hâdiseleri etraflı düşünülmüş bir şiddet politikasının patlaması şeklinde hazırlanmışlardır. Bugün bu gerçek üzerinde hiç kimsenin bir şüphesi kalmamıştır. Kıbrıs Rum idarecilerinin bu geçen dört ay zarfında Türk cemaatine yaptıkları zulümler hiçbir insanın tasavvur edemeyeceği derecede aşırı ve insafsız olmuştur. Şiddeti dur-

durmak için diplomatik yoldan ve 27 Aralıkta başlayan üçlü İngiliz idaresi zamanında, 27 Marttan beri Birleşmiş Milletler devresindeki barışçı müdahaleler, tavsiyeler hiçbir tesir yapmamıştır. Bundan daha fenası, bütün bu uluslararası gayretlerin Kıbrıs'ın Rum idarecileri tarafından kendi şiddet ve zulüm politikalarının desteklendiği şeklinde karşılanmasıdır. Ailelere tecavüz edilmiş, kadın işçiler, silâhlı haydutların gözleri önünde, huzurunuzda tafsilât vermiyeceğim usullerle teşhir ve muayene olunmuştur. Bu haydutlar evlerde, yalnız kadın ve çocuk bulunan yerlere girdikleri vakit, en aşağı seviyede insanların yapabileceği bir eüretle, bu kadın ve çocukların vücutlarını makinalı tüfek ateşiyle delik deşik etmişlerdir. Türk köylüleri Rum çetecilerin çoklukla basabildikleri yerlerden zorla çıkarılmış, sonra evleri yakılmış, malları ve eşyaları yağma edilmiş ve ev yerleri sü-rülüp tarla haline getirilmiştir.

Milletlerarasında harbler daima facialarla doludur. Kıbrıs'da Rum çetecilerin yaptıkları zulümler her Türk evinde, her Türk ailesinde hiçbir zaman unutulmıyacaktır. Bu kadar zalim şartlar içinde haklarını yılmadan korumaya çalışan kahraman mücahitlerin her biri adıyla, sanıyla bütün Türk toplumlarının evlerinde şeref ve saygı yerini işgal edecektir.

Muhterem arkadaşlarım,

1959 anlaşmaları ve 1960 da imzalanan muahedeler, eğer iyi niyetle tatbik edilseydi, Türk ve Yunan milletlerinin bir arada yaşamaları için en güzel misal verilmiş olacaktı. Bu suretle kırk seneden beri Türkiye ve Yunanistan arasında vücuda getirmek istediğimiz yeni anlaşma hayatı en tesirli yoldan kemale erişecekti. Bu kadar kıymetli ümitler Züriç ve Londra anlaşmalarının iyi niyetli birer vesika değil, aksine, Türkleri aldatmak için bir hile merhalesi olarak ele alınmasıyla sönmüş ve bu, bütün musibetlerin başı ve kaynağı olmuştur.

Muhterem arkadaşlarım,

Türk - Yunan münasebetlerinin bugünkü ümitsiz hale düşmesinin sebebine işaret ettiğimi zannediyorum. Bütün anlaşmalarda tabiatıyla iki tarafı teşkil eden Türk ve Yunan hükümetleri, Kıbrıs Rumları anlaşmalar yolundan ayrılmak istedikçe, onları doğru yola getirmeye çalışacaklardı. Bunun yerine Yunan Hükümetinin Kıbrıs meslesini bir elenizm dâvası ilân edip,

Kıbrıs Hükümetinin bütün yaptıklarını doğru, bütün yapacaklarını haklı ve Kıbrıs'taki Devlet ve cemaat nizamını düzenliyen anlaşmaları hükümsüz addetmesinden beri, ihtilâf siyasi ve diplomatik alanda tamamiyle karanlık bir çıkmaza girmiştir. Biz anlaşmaları kâmilten, yürürlükte sayıyoruz. Bunların yürürlüğünü temin etmek için ahdi vazifeler almışızdır. Hareket hattımız uluslararası kurallara uygundur ve İngiltere ile Yunanistan'ın bu yolda bizim kadar vazife sahibi biliyoruz. Bu vazifelerimizden, ki bunlar Türk Cemaatine ve Türk Devletine diğer müttefiklere olduğu gibi birtakım haklar da vermektedir, bu haklarımızdan asla vazgeçmeyeceğiz. Bu vaziyette Türkiye ile Yunanistan'ın münasebette ve müşterek vazifede bulunacakları her sahada aksi tepkiler olması tabiidir. Şimdi, bu tepkileri anlatacağım:

NATO içinde Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı tutumu çok mahzurlu hattâ tehlikeli bir durum yaratmıştır. Türkiye, Kıbrıs anlaşmalarının kendisine tanıdığı haklardan ve bu anlaşmaları tatbik edeceğinden bahsettiği vakit, Yunanistan, Türkiye'yi mutearrız addedeceğini söylemektedir. Tatbikat saati geldiğinde, bunun bizim için umursanacak değeri yoktur. (Bravo sesleri alkışlar) Ama NATO vecibeleriyle birbirimizin yanında, omuz omuza müşterek bir dâvayı savunma imkânı nasıl kalacaktır? NATO'nun bunu mütalâa etmesi lâzımdır. «Kıbrıs meselesi NATO'yu ilgilendirmez» sözü bugün mânaşız kalmıştır. NATO taahhütlerine ve hükümlerine göre iki müttefikin münasebetlerini işlemez bir hale getirecek tehlikeleri NATO tetkik ve müzakeret etmeye mecburdur. Genel Sekreter nezdinde bu görüşümüzde ısrar ettik ve NATO'ya müracaat mecburiyetinde olduğumuzu söyledik. Nitekim teşebbüs yapılmıştır.

Yine, bütün ilgililerin üye olduğu Avrupa Konseyinde de, Kıbrıs dâvası görüşülmüş ve Türk Cemaatinin gördüğü haksız muamele belirtilmiştir.

Kıbrıs dâvasını Milletlerarası Adalet Divanına götürmeyişimizin sebebi, Kıbrıs'ın bu Divanın mecburi kaza yetkisini şimdiye kadar kabul etmemiş olmasıdır.

Yunanistan bugün bâzı komşularıyla iyi münasebetler kurma faaliyetine bize karşı bir tesir yapmak için girişmişse, biz bundan sadece memnuluk duyarız. Yunanistan bu komşularıyla

ihtilâflarını bu çeşit manevralarla halletmek kudretine sahip ise, hemen gayretle çalışsın ve temenni ederiz ki, hayal kırıklığına uğramasın (Alkışlar)

Yunanlılar, Yunan Parlamentosunda Türk - Yunan münasebetlerinden bahsedilirken, İtalya - Yunanistan harbinde seyirci kaldığımızdan ve 6/7 Eylül'den şikâyet etmişlerdir. İkinci Cihan Harbinden evvel İtalya İmparatorluk seferleri takibederken, en ziyade endişe eden biz, Türkler idik. Yunanistan kendi üzerine hiç gelmeyecek sandığı faşist taarruzunu davet etmemek için, Türklerle bu konuda en yakın bir taahhüt şöyle dursun, afakî konuşmaya bile yanaşmazdı. Yalnız kalması tamamiyle kendi arzusu ve eseri olmuştur. 6/7 Eylül vakası bir günde başlamış ve son bulmuş olan bir akılsızlık fırtınasıdır. Dört aydan beri Kıbrıs'ta gece - gündüz devam eden kasıtlı faciaların yanında, kazaen çıkmış bir zabıta vakası kadar sade kalır. (Bravo sesleri) Türk Milleti bu vakayı zamanında ve ondan seneler sonra, tekrar tekrar muhakeme etmiş ve en geniş şekilde tazmin etmiştir. Kıbrıs'ta bir 6/7 Eylül vakası her gün, günde iki defa oluyor ve bunu yapanlar övünüyorlar: Yunan Hükümeti açıktan bu hareketleri desteklediğini bütün dünyaya söylüyor.

Yunanistan'da, din propagandası ile politika yapılırken, salâhiyet sahibi din makamları «batıl bir dinin tahrik ettiği vahşi Müslüman sürüleri» tabirlerini kullanabiliyorlar.

Bu misaller ancak haksız olanların delil bulma çabalarını gösterir.

Şimdi, Kıbrıs meselesinden dolayı umumi münasebetlerimizin aldığı vaziyete geçiyorum: Bu konuda Sovyet Rusya'nın bize nota verdiğini biliyorsunuz. Bu nota bizim umumi efkârımızda hayretle ve derin üzüntüyle karşılandı. İyi komşuluk münasebetleri için uzun zamandan beri çok gayret sarf edildiği bir sırada, Türklerin uğradığı aşikâr mezalimin caiz görülmesi gibi bir mânayı, halkımız notadan elemle çıkarmıştır. Buna mukabil Kıbrıs Rum idarecileri çok sevinmişlerdir.

Verilen izahlardan anlaşılmalıdır ki, Sovyetler, Kıbrıs dâvasını daha ziyade bir NATO üssü olarak ele almakta ve bugünkü Kıbrıs istiklâlinin devamını bu bakımdan istemektedirler. Sovyetler, ENOSİS istemediklerini açıktan söylemekte-

dirler. Türkiye'nin dünya kamu oyuna teklif ettiği hâl çaresi, bölgede barışı ve güvenliği en iyi koruyacak bir şekildir. Bundan başka, milletlerarasındaki anlaşmaların tek taraflı fesholunmasını, hattâ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin milletlerarasındaki anlaşmaları hükümden kaldırmasını Sovyetlerin kabul edebileceklerini farz etmek için hiçbir emare şimdiye kadar görülmemiştir.

Karşılıklı saygı ve haklara riayet esasları içinde iyi komşuluk münasebetlerimizi geliştirmek bakımından Kıbrıs buhranı bir ölçü teşkil edecektir.

Biz, Sovyetlerin milletlerarası anlaşmaların müzakeresiz yırtılmasından yana vaziyet alabileceklerine inanmıyoruz. Dinî taassup veya ırkçılıkla tahrik edilen bir cemaatin bir nevi genocide hareketine girişmesini meşru sayacaklarına ihtimal vermiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım,

Görüyorsunuz ki, Kıbrıs meselesinde muahedelerle üzerimizde bulunan hakların ve vazifelerin hiçbir muhitte zedelenmemiş olduğu meydandadır. Biz bu vecibelerimizi, katî lüzum olduğu vakit tatbik etmekte tamamiyle haklı bir durumda olacağız.

Müttefiklerimiz Kıbrıs konusu ile ilgili muamelelerinde vakit vakit kayıtsız veya tesirsiz kaldıkları intibamı yaratmışlardır. Bunlardan şikâyet için vakit vakit samimî ve üzüntülü bir dostun ruh haletini gösteren ifadeleri kullanmaya mecbur olmuşuzdur. Bunun ötesinde, dış politika olarak takibettiğimiz ana hareket hattından ve muahedelerden ayrılmak gösterisinde olduğumuz tefsirleri yanlışır. Amerika'nın, İngiltere'nin son zamanlarda buhranın yarattığı tehlikeleri daha iyi ölçerek, gayret ettiklerini görüyoruz. Son günlerde Washington'da toplanan CENTO Bakanları Konseyinin neşrettiği resmî tebliğde, Kıbrıs'daki Türk Cemaatinin uğradığı tecavüz olaylarını takbih ettiğini ve kan dökme hâdiselerine son verilmesini istediğini belirten fıkra bizi memnun ve müsterih etmiştir. Bütün bu kayıtlarla beraber, müttefiklerimizin haklıyı haksızdan ayıran bir görüş ve tutumu açıktan söyleyip, tatbik edecek kadar ittifaka, hukuk prensiplerine ve hakkaniyete sahip ve sadık bulunmalarını hulûs ile temenni ediyoruz .

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs'la ilgili olarak durumu, tutumumuzu ve fikirlerimizi söyle-

dim. Birleşmiş Milletler devrinin ne netice vereceğini tahmin edemiyorum. Her şeyin başı olan sükûnet ve güven teessüs edecek mi, bunu bilmiyoruz. Çünkü dört aydan beri her ümit devri hayal kırıklığı ile neticelendi. Arabulucunun çalışmasının nasıl bir amelî neticeye varacağını kestirmek mümkün değildir. Temaslarımızdan arabulucunun henüz teklif haline gelecek bir kanaat sahibi olmadığını gördük. Bu vesileyle şunu belirtiyim ki, Kıbrıs'daki Rum tedhişçilerin kendi zihinlerinde plânladıkları şiddet usullerinin arabulucunun çalışmasına ne kadar elverişli olacağını tahmin etmek müşküldür.

Bizim bildiğimiz bir şey var, onu Türk Milletine açıkça söylemek isteriz: Kıbrıs dâvası millet için her evi, her insanı her gün meşgul eden acı olduğu kadar aziz bir dâva olmuştur. Haklıyız, bu dâvayı haklı bir neticeye vardırmaq için kararlıyız. Bu uzun sürecektir. Milletten çok fedakârlık istiyecektir. Milletimiz bu fedakârlığı yapmak için karardır. Teşekkür ederim arkadaşlar. (Alkışlar)

BAŞKAN — Önerge sahibi arkadaşlar söz istiyorlar mı efendim?.. Buyurun Tahsin Demiray.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul) — Millet Meclisinin sayın üyeleri,

Geçen hafta, vermiş olduğumuz önergenin görüşülmesi sırasında, bu genel görüşmenin açılmasını zaruri kılan dış meselelerimizden sadece Kıbrıs ve buhranı ile Türk - Yunan münasebetleri ve bilhassa 1930 Türk - Yunan Mukavelenemesinin Hükümetçe yürürlükten kaldırılması ve fakat aradan iki aya yakın bir zaman geçtiği halde Büyük Millet Meclisine resmî bir bilgi verilmemiş olması gibi hususlara temas etmekle iktifa etmiştik. Bugün sıra bu meseleleri birer birer ele almaya gelmiş bulunduğuna göre, teferuata girmeden evvelâ şu hususu belirtmek isteriz.

Halen, Türkiye ve Türk Milleti olarak karşısında olduğumuz mesele sadece bir Kıbrıs meselesi ve onun aslı doğurucuları olan Yunanistan ve İngiltere ile olan münasebetlerimizden de ibaret değildir. Mesele, daha da geniştir. Halen dünyamız, tarihte bir benzeri olmıyan şekilde ve genişlikte çok kritik bir devreye girmiş bulunmaktadır. Bütün milletler yeni bir uyanış ve kaynaşma halinde; en eski ve istikrarlı, dolayısıyla sükunetli görünenleri dahi kapalı

bir iç kaynaması içindedir. Tam mânasiyle dünya çapında, yeni bir oluş içindedir.

Türkiye ve Türk Milleti olarak, bu safhada, durumumuzun ne olacağını, milletimizi ve Devletimizi bâdirelerden, ağır buhranlardan nasıl kurtaracağımızı düşünüp tedbirlerini almak zarureti ile karşı karşıyayız. Bugün meseleler bu ölçüde ve bu açıdan küllolarak ele alınmadığı, aksine olarak Kıbrıs ve Makarios gibi dar bir çerçeve içinde kalındığı takdirde fiili tarife çalışın âmalar durumuna düşmek mukadder olur. Bu itibarla muhterem arkadaşlarımdan bir istirhamım olacaktır. Meselelerin üzerine, ne kadar teferruatlı olursa olsun sabırla eğilelim. Millet Meclisi olarak bu görüşlerimizden bir netice almaya çalışalım.

Muhterem arkadaşlar,

Şimdi müsaadenizle, esas konuya girmek için hareket noktası olarak kabul ettiğimiz Kıbrıs meselesine geliyorum. Bu mesele hakikatte, Kıbrıs'a ait üçlü anlaşmaları imzalayan Türkiye - Yunanistan - İngiltere meselesidir. Diğer taraftan, Kıbrıs meselesi, yine hakikatte bir Doğu Akdeniz meselesidir. Bu itibarla Doğu Akdeniz sahasının bütün genişliğince ve onun politikası içinde evvelâ Kıbrıs ve Türk - İngiliz münasebetlerine kısa bir göz atalım ve ondan sonra Türk - Yunan münasebetlerine geçelim.

19 neu yüz yılın başlarında ve bilhassa Trafalgar'da ağır bir hezimetle uğratmak suretiyle Fransa'nın Akdeniz satvetine son veren İngiltere, bu kadim medeniyetler denizinde ve Doğu'ya uzanan büyük yollar üzerinde Osmanlı İmparatorluğu ile karşı karşıya kaldı. Burada, bütün bir asrı dolarak macerayı elbette nakledecek değelim; sadece bilgilerinizi tazelemeye davet edeceğim. Bu bir asır içinde her yerde ve her zaman - bir tanesi müstesna - İngiltere ile karşı karşıya kaldık. Türkiye'nin parçalanması için yüz yılların boyuna yapılan projelere 19 neu yüz yılda yenileri eklendi. Öylesine ki bu projelerden büyük bir topar meydana geldi. Bu topar 50 yıl evvel nihayet bir kitap haline getirildi. Büyük bir cilt tutan bu Fransızca eserin adı: (Ceñ Projeto de partage de la Turquie) dir. Geçenlerde, Avrupa'dan dönüşünde heyecan içerisinde Turhan Feyzioğlu şöyle konuşmuş, Türk'ün dışarıda o kadar çok hasmı vardır ki, içeride her Türk, diğerini daha çok sevmeli, daha azimli çalışmalı, bir ülkücülük ve heyecan dal-

gası ile ana vatani bir uçtan bir uca sarsılmalıdır.» demiş. Öyledir zahir.. O sevki tılsımını elde edebilmek için birkaç günlük Avrupa gezisi yetmez; batışımızın nedenlerini iyice kavramaya ihtiyaç vardır. Biraz evvel bahsettiğim cserden başlayarak genç kuşakların okumaya mecbur oldukları eserler ve üstündekini kaldırıp altına bakmaya mecbur oldukları hakikatler vardır.

Ben burada 100 projeden ve Kıbrıs'la alâkali olanlarından yalnız birini kaydedeceğim ki, o da 1822 de Dufau'nun ortaya koyduğu projedir. Bu proje bir (Yunan İmparatorluğu) nun Osmanlı mirası üzerinde ne yolda kurulabileceğini gösterdiği gibi. Bir de (Yunanlı Adalar Cumhuriyeti) nden bahsediyor, ki Kıbrıs'ta bu muhayyel Cumhuriyetin içinde bulunuyordu. Bu proje daha ziyade Doğu - Akdeniz İngiliz projesine yakın ve İngiltere'nin Mora'dan başlayan bir Yunanistan yaratma gayretlerine uygundur. Buna mukabil Rusların daha evvel yapılmış olan projeleri bunlardan farklıdır. İkinci Katerina'nın Avusturya İmparatoru İkinci Joseph ile üzerinde mutabık kaldığı 1785 - 1787 projesine göre Bosna ve Hersek ile Dalmaçya arazisi Avusturya'ya verilecek, taviz olarak da Venedik Cumhuriyetine Mora Yarımadası ile Girit ve Kıbrıs adaları bağışlanacaktı. Bilhassa bu sonuncusu Venediklilerle Türkler arasında bir konu teşkil ediyordu. İstanbul'da da Bizans İmparatorluğu ihya edilecektir. Görülüyor ki, Ruslar da Mora'da yaratılacak bir Yunan fikri yoktu. 19 neu yüz yıl Yunanistan'ı hem bu başlangıç noktasından ve hem de geliştirilmesi istikameti bakımından tamamen İngiliz projesinin tatbikat ve verimi demekte bir hata yoktur.

Muhterem arkadaşlar, hakikatlerden biri de İngilizlerin Kıbrıs'ın üzerine oturuları şeklindedir. Avrupa kıtasının Napolyon'dan sonra en büyük siyasi ve askerî hâdisesi, hiç şüphesiz İngilizlerle ilk defa yanyana geldiğimiz 1854 Kırım Harbidir. Hızla Karadeniz'e inen ve Balkanları anbean Slavlaştırarak Akdeniz'e çıkmak yolunu tutan Rusya karşısında tahrir o tarihte iki büyük devleti olan İngiltere ve Fransa, Osmanlı İmparatorluğu ile bir Andlaşma imzalayarak Kırım Harbine müttefik olarak girdiler. Bu ittifağa bugünkü NATO'nun dedesi gözüyle bakmakta pek hata yoktur sanırım. İşte, yüz yıl evvel de bugün olduğu gibi müttefikler birbirlerine türlü harb yardımı yaparken ve harb Tür-

kiye topraklarından yürütülürken müttefikler birçok üslerden de faydalandılar. İngilizlerin Kıbrıs'la alâkası böyle başladı. 1877 Türk - Rus Harbinin sonunda ise Berlin Kongresine gidilirken 4 Haziran 1878 de Türkiye ile İngiltere arasında 2 maddeden ibaret bir Kıbrıs Anlaşması imza edildi. Birinci maddeye göre Batum, Kars ve Ardahan'ın kâffesi veya biri veya Ardahan'ın her hangi bir parçası Rusya'nın eline geçtiği takdirde İngiltere silâh kuvvetiyle bu yerleri müdafaa için Türkiye ile birleşmeyi taahhüettiği gibi bu ittifakın vecibelerini yerine getirebilmek üzere İngiltere'nin Malta gibi uzak bir yerden değil. Kıbrıs'tan faydalanması zarureti kabul olunuyordu. O tarihte Mabeyin Müşiri Sait Paşa İngiliz terbiyesiyle yetişmiş bir adam olmakla İngiliz Sefiri Layard'ı önüne katarak saraya götürmüş ve bin dil dökerek Padişaha bu Anlaşmayı kabul ettirmiş, o da «Hukuku şahane me asla hâlel gelmemek şartıyla muahedenameyi tasdik ederim.» şerhiyle imzalanmıştı. Fakat o tarihten sonra Birinci Dünya Harbine kadar 36 yıl Rusya ile harb olmadığından İngilizler Adada öylece kalmışlardır.

Bu uzun zaman içinde, bazan Yunanlıların Kıbrıs için konuştukları olmuştur. Bundan 66 sene evvel bâzı Yunanlılar, bir İngiliz gazetesinde, Adanın Yunanistan'a bırakılması lehinde bir yazı yazdırmışlardı. Abdülhâmit bu yazıyı alınca telâşa düşmüş, o zaman Londra Sefirimiz olan Rüstem Paşaya, İngiliz Dışişleri Bakanı 4 neü Salsburi ile bu hususta görüşmesini telgrafla bildirmiştir. Sefir bu görüşmeyi yapmış ve şu cevabı almıştır: «Bir İngiliz gazetesinde böyle bir haber çıkması İngiltere'nin Kıbrıs Adasını Yunanistan'a terk edeceğine delâlet etmez. Böyle bir şey hiçbir zaman akla getirilmemelidir. Kıbrıs'da Yunanistan'ın hiçbir hakkı yoktur ve yer yüzünde bir İngiltere, bir de Türkiye mevcudoldukça Kıbrıs, Yunan toprağı olmayacaktır.

Sefirimiz Rüstem Paşanın, bu konuşmadan son göndermiş olduğu tezkere Hazinei evrakta bulunmaktadır, mahfuzdur. Bu gibi vesikalardan bir diğerini, ki o henüz pek yenidir. Biraz sonra ve müsaadenizle okuyacağım. Şimdilik şu kadarını kaydedeyim ki, dün olduğu gibi bugün de İngiltere'de aklı başında, durbin Devlet ve hakşinas siyaset adamları - pek az da olsa - mevcuttur.

Menselerini, saik ve sebeplerini burada izah etmiyeeeğimiz ve fakat daima mevcudolduğu malûm olan büyük Yunanistan politikasının taraflısı İngilizler Yunan megalo ideacıları ile paralel gitmişlerdir. Yunanistan'ın şu 20 neü yüz yıl içinde 3 neü defa başını kanlı badirelere sokan ve şimdi bir dördüncüsüne hazırhanlar da bunlar olmuşlardır.

Muhterem arkadaşlar;

Geçen yüz yılın sonlarında da Yunanistan bu megalo idea yüzünden esaslî şekilde tarafımızdan hırpalanmıştı. Büyük Yunanistan fikri ve adım adım bu fikrin ilerletilmesi Babıâlice meçhul olmadığından Yunanlılara 1897 de güzel bir dayak çekilmişti. Bu dayak biraz da semere indirilen einstendi. Aslında sopa hem arkadaki hak edenlere ye hem de onların kolundan tutup yürüttükleri megaloideaya vurulmuştu.

Bununla beraber Türk'ler, kazandıkları bu harbin meyvelerini sulhî masası başında kaybettiler. Bu da pek tabii idi. Çünkü Avrupa devletlerinde: «Türk mağlup olursa çok şey vermeli; galip gelirse hiç bir şey almamalı!» telâkkisi hâkimdi. Bu telâkki Avrupa'da bir mütearife iken Turhan Feyzioğlu'nun yeni bir şey keşfetmiş gibi «dışarıda hasmımız çok» diye diye Avrupa'dan dönmesine ne demeli?

Zaferimizle neticelenen 1897 Yunan harbinden hemen sonra, başta İngiltere ve Rusya olmak üzere, Avrupa'lılar Girit'in muhtariyetini ilân ettiler; arkadan Midilli meselesi patlak verdi. Başımıza Balkanlar'a ilâve olarak Adalar'da yeni gâileler açılırken Doğu'da 1906 da Akabe meselesi patlak verdi. Bu mesele, Doğu Akdenizde, Yunanlılığın dışında, tamamen bir Türk - İngiliz imparatorluğu çatışmasından başka bir şey değildi. Daha doğrusu, Türkiye ile İngiltere arasında Arap yarım adası mücadelesinin, silâhlî olarak, açılmasının rengini Akabe teşkil etmekte idi.

Önce imkân ve elemanlarımızla döşediğimiz Hücaz demiryolumun Akabe Körfezine varması karşısında harekete geçen İngiltere, 3 Mayıs 1906 da bize verdiği 10 günlük bir ultimatomla birlikte Atlas Okyanusu donanmasını Akdeniz'e sokmuş, Malta donanmasını Kıbrıs'a hareket ettirmiş ve Kıbrıs'taki donanmasını da bizim Adalar Denizi'mize göndermiş bu suretle üç kat donanma ile üzerimize yürümüştü. Kendisine Rus-

ya'nın ve hattâ Almanya'nın müzaheretini temin etmiş olmasına rağmen o tarihi anda, yapayalnız olan Türkiye, bu tehdit karşısında gerilememiştir. Ve demiryolu Akabe'ye vardırılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım,

1914 de Rusya ve İngiltere'ye karşı aynı zamanda harbe girişmiş olduğumuzdan, 36 yıldan beri devam eden Türk - İngiliz ittifakından istifade imkânı kalmamıştır. İngiltere'de bu fırsatı ganimet bildi ve 5 Kasım 1914 de Kıbrıs Adasını ilhak ettiğini ilân eyledi. İttihat ve Terakki Komitesinin bizi sokmuş olduğu Birinci Dünya Harbinden de müttefikimiz olan Almanlar ve Bulgar'larla birlikte mağlup çıktık. Asırlardır dışarıdan yapılamıyan parçalama içerden sarf edilen gayretlerle tahakkuk ettirilmiş oldu. Garp'lılar bizi yalnız Balkanlardan değil, bütün Akdenizden çıkarmak ve işimizi bitirmek kararını verdiler. İşte böyle fecî bir durumda Anadolu'da giriştiğimiz ölüm, kalım savaşları sonunda bugünkü vatan topraklarımızı kurtarabildik. 1922 zaferini siyaseten teyit ve tevsik için de Lozan'a gittik.

Lozan'da Akdenizdeki adalarımızın kaderi bahis konusu olduğu sırada, Kıbrıs Adası meselesi de ortaya çıktı. İngiltere'nin tek taraflı bir kararla Adayı ilhaka hakkı yoktur. Bir müttefik olarak girdiği adayı bize hukukî iadesi gerekiyordu. Çünkü Türk askeri kendi canı ve kanı pahasına, Rusyanın elinden - Batum hariç - diğer Türk Vilâyetlerini kurtarmıştı. Durum böyle olmakla beraber Konfransta isimsiz, insansız, adacıklar, küçük Merkez adaları üzerinde durulduğu halde Kıbrıs Adası Lozan Andlaşmasında kestirme bir yoldan 20 ve 21 inci maddeler halinde yer aldı. Bu iki maddeyi beraber hatırlayalım.

Madde 20. — Türkiye, Britanya Hükümeti tarafından Kıbrıs'ın 5 Teşrinisani 1914 de ilân olunan ilhakını tanıdığını beyan eder.»

Madde 21. — 5 Teşrinisani 1914 tarihinde Kıbrıs Adasında mütemekkin olan Türk tebaası kanun - u mahallinin tâyin ettiği şerait dairesinde İngiltere tâbiyetini iktisap ve bu yüzden Türk tâbiyetini zayi edeceklerdir. Maahaza işbu muahedenamenin mevkiî meriyete vaz'ından itibaren iki senelik bir müddet zarfında Türk tâbiyetini ihtiyar edebileceklerdir. Bu takdirde hakkı hiyarlarını istimal ettikleri tarihi takibeden on iki ay zarfında Kıbrıs Adasını terk etmeye mecbur olacaklardır.

İşbu muahedenamenin mevkiî meriyete vaz'ı tarihinde Kıbrıs Adasında mütemekkin olup da kanunu mahallinin tâyin ettiği şerait dairesinde vukubulan müracaat üzerine tarihi mezkûrde İngiltere tâbiyetini ihraz etmiş veya etmek üzere bulunmuş olan Türk tebaası dahi bundan dolayı Türk tâbiyetini zayi edeceklerdir.

Şurası muhakkaktır ki, Kıbrıs Hükümeti, Türkiye Hükümetinin muvafakati olmaksızın Türk tâbiyetinde başka bir tâbiyet ihraz etmiş olan kimselere İngiltere tâbiyetini teffizden imtina etmek salâhiyetini haiz olacaktır.» madde burada bitiyor.

Ve işte Kıbrıs'ın Lozandaki âkabeti ya Lozan sonrası. Lozan'ın 21 nci maddesine uyararak Ada halkından mühim bir kısmı kendilerine tanınan tercih hakkını kullanarak Türkiye'ye göç etti. Hattâ bu göç bazan bütün bir köy halkını Adayı terki şeklinde olmuştur. Bugün Anadolu'nun Güney kıyılarında kütle halinde Kıbrıslılar mevcuttur. Bu gelenlerin dışında, Adada kalanlarla pek az alâkalanmışızdır. Onların talim ve terbiye işleriyle hemen hiç denecek kadar az meşgul olmuşuzdur. Onların devamlı taleplerini pek az karşılamışızdır. Bâzi ahvalde alâkamız, maalesef, menfi şekilde olmuştur. Tahsil için bilmeceburiye Türkiye'ye gelen Kıbrıslı gençleri Türk tebaası olmaya zorlamışızdır. Kıbrıslı gençleri, çocukları İngiliz tebaasıdır diye okullarımızda barındırmamışızdır. Bu gençler tahsil edebilmek için Türk tâbiyetine geçmişler ve bu yüzden Kıbrıs'ın yetiştirdiği en iyi gençler, münevverler Kıbrıs'a dönerek orada Türklüğü geliştirmek imkânını kaybetmişlerdir. Kıbrıs bu suretle güzidelerden âdeta boşalmış, orada mahallî meclislere hakkiyle girecek ve otorite tesis edecek elemanlar bulunamaz hale gelmiştir. Eğer bu formalist zihniyetimiz böyle menfi tatbiklerle vakit geçirmese ve Türkiye'nin geleceğini berrak bir surette görebilseydik bu gençleri buradan evlendirerek gönderir; Adada Türk nüfusunu kendi elimizle azaltacak yerde, normal seyri dâhilinde çoğaltmasını sağlardık.

Hükümetin bugün dahi, yılların boyunca Türkiye'ye göçen Kıbrıslı Türklerin bütün soy ve soplariyle birlikte, bir sayımını niçin yaptırmadığını sormak isterim. Kıbrıs'tan gelenler ve onların torunları sayılmış olsa ben eminim ki, halen Kıbrıs'ta bulunan Türkler yekûnundan

çok fazla bir yekûn Türkiye'de elde edilir. Bunun elbet de müspet bir mânası vardır.

Rumca konuşan ada halkı bunun tamamen aksini yapmış Yunanistan'a geçmemiş, aksine olarak Yunanistan'dan evlenerek ada nüfusunu durmadan çoğaltmışlardır. İngiltere'de bu çoğalışı sistemli bir şekilde teşvik etmiştir. Hedef hep aynı, büyük Yunanistan'ın yaratılmasına doğru!..

Büyük Yunanistan hem hayâli, şu muhakkaktır ki, pratikte Yunanlılar için faydalı olmaktadır. Nitekim onlar böyle bir gaye sahibi olduklarından zamanla Kıbrıs'ta ekseriyeti sağladılar ve genişlediler. Biz ise, bir toplayıcı fikir ve gayeden mahrum olduğumuzdan, bir mirasyedi gibi yiyip tükettiğimiz Osmanlı Türkiyesi mirasından son kalanların da dağılmasına ya göz yumduk, ya da dumanlı gözlerle ve hareketsiz bakıp kaldık. Misallerini dünyanın her tarafında görmek mümkündür. Yalnız New - York'da iki ayrı distrikte âzası hayli kabarık iki Kıbrıslı Türkler Cemiyeti vardır, bugün.

Muhterem arkadaşlar;

Tarihten, büyük ve teferruatlı çeşit çeşit meseleleri devralıp gelmiş bir Türkiye Cumhuriyeti olarak aceleye getirilmiş, sıkboğaz edilmiş bir Lozan Muahadenamesi ile işlerin içinden ne sıyrılabiliriz ve ne de sıyrılmamız doğru olurdu. İşte bunlardan biri de Kıbrıs. Lozan'ın üzerinden kırk yıl geçtiği halde nihai formunu alamadı ve 1964 yılı başlarken bir yanardığın deniz sathına çıkışı manzarasıyla, dünya siyasetinde, Milletlerarası bir mesele mahiyetini aldı.

Biz istediğimiz kadar sulhu olalım, bütün gayretimizle pürüzlü meselelerin üstünü biraz daha örtmeğe, eski kertleri debreştirmeye çalışalım, neticede çabalar şişip patlıyor, yaraları nihayet deşiliyor. Kıbrıs meselesinde de böyle oldu. İngiltere Yunanistan'ı İkinci Dünya Harbinin ateşi içine attığı zaman ona serinletici Yunanlılığın kendine has hayaleciliğini okşıyor vaatlerde bulunmuştu. Harbden sonra sıra bu vaatlerin yerine getirilmesine gelince İngiltere bu defa da ayak sürümeye başlamıştı. Yunanlılar da bu hayal kırıklığı ile her türlü ölçüsüz, sonu karanlık hareketlere ve teşebbüslere geçmişlerdi. Yunanistan, Kıbrıs, İngiltere birbirlerine giriyorlar fakat biz dönüp bakmıyorduk bile... Üstelik harıl harıl yeni, taze Bal-

kan paktları hazırlamakta idik. Sanki İgel'in az ilerisinde, Akdenizin mavi suları içinde Kıbrıs diye bir yer haritada bizim için mevcut değildi. Bu ruh haleti içinde 1953 geldi ve o 1953 çok acı geçti. Kıbrıs meselesi nihayet 1950 de Birleşmiş Milletlere gitti. Gidişat İngiltere de uzağı görür icali telâşa düşürdü. Daily Telegraph'de tammış bir muhafazakâr şöyle yazıyordu: «Yunanistan'ı, büyük Yunanistan hül-yasından vazgeçirmek hususunda teşebbüsü ele alalım. İngiliz otoritesinin bunu ele almaması za'fına alâmettir. Yanlış bir adım atarak Batı - Avrupa müdafaa gücümüzün bir noktada zayıflamasına müsaade ederssek, hür bir millet olarak, varlığımızı tehlikeye sokmuş oluruz.

Hakikat şudur ki, Kıbrıs meselesine en son katılan biz olduk. Bu da Yunanistan'ın tekliyle oldu ve Londra'da Ağustos 1955 de üçlü konferans toplandı. Ancak o tarihten sonradır ki, haklarımızı aramaya koyulduk daha doğrusu Türk milleti birlik olup harekete geçince işlerin rengi değişti. Kıbrıs'ın İngiltere'den, Yunanistan'dan da evvel; birinci derecede Türkiye'yi ilgilendirir bir mesele olduğu ortaya çıktı. 1956 da Birleşmiş Milletler nezdindeki daimî delegemiz Selim Sarper «Kıbrıs dâvasında Türkiye, başlıca hak ve söz sahibidir;» diyebilirdi, artık istikameti tâyin etmiş bulunuyordu. İş artık o istikamette yürümeye kalmıştı. Nitekim tâyin edilmiş olan istikamette gitmesini bilenler sonunda muvaffak oldular. Tutulan yol bizi Londra ve Zürih Anlaşmalarına, Kıbrıs Anayasasına götürdü. Tarihi hakikat şu idi ki, dış politikamızda millî haklarımızda bir Kıbrıs, yeniden canlandırılmış ve bu suretle Lozan'dan Zürih'e geçmişti.

Küllennmiş olan bir politikanın yeniden millî bir dâva haline gelmesinde Lozan Kıbrısından Zürih Kıbrıs'ına geçme çabalarında önce tek tük başlıyan, fakat sonra gittikçe artan Türk kalem adamlarının mücadelelerini ve milliyetçi gençliğimizin asıl davranışlarını da burada hatırlatmayı borç bilirim.

BAŞKAN — Sayın Demiray. Daha var değil mi? Karar almalıyım.

Arkadaşlar, 20 dakikayı geçti. Devamını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurunuz.

TAHSİN DEMİRAY (Devamla) — Dış âlemdede de hakkı ve hakikatı tutanların yekûnu hayli

kabarıktır. Bunlar arasında İngilizlerin tanınmış devlet adamları da vardır. Hele bir tanesinin İngiliz milletine hitabı son derece dikkate şayandır. 5 nci Salsbury'den bahsetmek istiyorum. 1956 da tevkif edilerek sürgüne gönderilen Makaryos'un sonradan İngiliz Hükümetince serbest bırakılmasını tasvibetmiyerek Mart 1957 de Mac Millân kabinesindeki Hâssa Konseyi Başkanlığı vazifesinden - ki bu vazife Başbakanın sonra kabinede en yüksek mevkidir. İstifa eden Lord R. A. Salsbury, Londra'da Times Gazetesine gönderdiği ve 5 Ocak 1958 tarihinde neşrolunan uzun mektubunun son kısmında aynen şöyle yazıyordu :

Hafta sonunda basında yayımlanan bir mülâkatta Başpiskopos Makarios Kıbrıs konusunda mevzuun, «Üçüncü tarafların müdahalesi olmadan», ancak İngiltere Hükümeti ile Kıbrıs halkının temsilcileri arasında yapılacak görüşmelerle halledilebileceğini söylemiş bulunuyor. Bu Kıbrıs meselesini, iyi niyet gösterildiği takdirde daha geniş dâvalardan ayırabilecek ve münferiden ele alınabilecek sadece mahallî bir mesele olarak mütalâa eden bir görüş tarzıdır. Bunun böyle olmasını pek arzu ederdim. Halbuki, aslında hiçbir görüş hakikatten bu derece uzak olmaz. Kıbrıs meselesi mahallî bir mesele değildir. Birinci derece ehemmiyeti haiz fevkalâde şümüllü dehşet verici tepkileri olan milletlerarası bir meseledir. Türkiye'nin Batı alemiyle münasebetleri meselesi topyekûn Kıbrıs dâvasının ele alınış tarzına tabi olabilir.

Bunu söylerken kasdim, pek tabîi olarak istediğini yaptıramadığı takdirde Türk Hükümetinin Batı blokundan çıkıp Sovyet blokuna iltihak edeceğini imâ etmek değildir. Türklerin böyle bir şey yapmayacaklarından eminim. Vukubulması muhtemel olan - Neticesi çok daha tehlikeli olan - Türk milletinin hissiyatının, topyekûn Batıya karşı dostluk ve muhabbet duygularından hayal kırıklığına ve bezginliğe kalbolmasıdır. Bu ruh haleti içinde de tarafsızlık siyaseti takibi hususunda kuvvetli baskıların başgöstermesi, her hangi bir Türk Hükümetinin bu baskılara mukavemeti gün geçtikçe artan nisbette müşkül olması muhtemeldir.

Böyle bir durum ise bütün Batı durumu için felâket olur. Zira, Türkiye sadece hem NATO'nun hem de Bağdat Paktının üyesi değil aynı zamanda bu pakt arasındaki başlıca irtibat hal-

kasıdır. Türkiye tarafsızlığa yöneldiği takdirde, bütün Orta - Şark'a Sovyet nüfusunu önliyen başlıca mânia da ortadan kalkmış olacaktır. Bu durum ise, sadece Britanya ile Birleşik Amerika'nın esasi menfaatlerine aykırı olmakla kalmıyacak, Sovyetlerin Akdenizde yayılmalarına karşı Türkiye'nin halen sağlamakta olduğu tahaffuzdan artık mahrum kalacak olan Yunanistan'ın da menfaatlerine uygun düşmeyecektir.

Bunlar tarihin bu buhranlı ânında mutlak surette her çeşit muhakememizin esasi unsurları olması gereken dehşet verici mülâhazalardır. Bu sebeplerdir ki, ben de, bir daha dönülmesi mümkün olmıyan kararlar alınmazdan evvel bu hususları okuyucularımızın gözleri önüne koymaya cüret etmiş bulunuyorum. Saygılarımla.

Salisbury
Lordlar Kamarası
5 Ocak 1958

Muhterem arkadaşlar,

Kıbrıs konusu üzerinde daha fazla duracak değilim. Ben burada, sadece bu Kıbrıs meselesini ve bu mesele ile bağlı olarak Türk - İngiliz münasebetlerini başlangıçtan Lozana ve Lozandan Zurihe kadar - Panoramik bir şekilde gözlerinizin önünden geçirmek istedim. Teferruata da girmedim. 1960 ve sonrası üzerinde diğer arkadaşların derinliğine ve genişliğine duracakları bedihidir. Sözlerimin sonunda Kıbrıs'ın istikbali hakkındaki düşüncelerimizi arz etmek üzere şimdilik söz konusunu değiştirmek istiyorum. Yalnız, bu kısma son verirken Salsbury'nin mektubundaki son cümleyi bu defa huzurunuzda kendi hesabıma tekrarlamak istiyorum: «Bu sebeplerle ki, ben de, bir daha dönülmesi mümkün olmıyan kararlar alınmazdan evvel bu hususları sizlerin gözleriniz önüne koymaya cüret etmiş bulunuyorum.»

Millet Meclisinin sayın üyeleri :

Şimdi müsaadenizle Kıbrıs konusu dışında Türk - Yunan münasebetlerine de kısa bir göz atmak istiyoruz. Bunun için çok gerilere gidecek değiliz. Sadece Lozana kadar döneceğiz. Esasen bu konuda Lozana'ya kadar gitmeye mecburuz; çünkü hâdiseler bizi, kendiliğinden oraya sürüklüyor. Nitekim Yunan Hükümeti iki hafta evvel (20 . 4 . 1964) te Lozan Andlaşmasını imzalayan Devletlere ilk müracaatını yaparak Türkiye'yi protesto etmiş bulunuyor. Bu bir başlangıç

olduğuna ve arkası geleceğine göre, biz de Lozan'ın yapraklarını yeniden, birer birer çevirmek mevkiindeyiz.

Gerçi Türkiye'de buna pek ihtiyaç yok sanılır. Çünkü Lozan, Türkiye'de üzerinde ziyadesiyle durulmuş bir vesikadır. Öylesine durulmuştur ki, ünlü profesörlerimizden biri Lozanoloğ olarak yadedilir. Bununla beraber bugün, ele aldığımız ve üzerinde durduğumuz konu, Türk - Yunan münasebetleri konusu, bizi Lozan'ın sayfalarını açmaya zorluyor. Ve bu yapraklar açıldığı zaman bir kere daha görüyor ki, Lozan, Osmanlı İmparatorluğunun bir tasfiyesi, tahkimnamesidir ve bu tahkimnamede ağırlığı Türk - Yunan ayrılığı teşkil eder. Burada, (ayrılık) kelimesini yerinde kullandığımı sanıyorum. Müsaadenizle pek kısa olarak bu hususu da biraz açmak istiyorum :

Fatih İkinci Mehmet, arkasında uzanan yüz yılların içinden büyük Selçukluların, Anadolu Selçuklularının, İlk Osmanlıların ve İslam medeniyetinin devamlılığını, kuvvet ve kudretini temsil ederek Bizansa, yani Doğu - Roma imparatorluğunun saltanat merkezine gelip yerleşti. Fakat o Bizans silip süpürmedi, tebaasını hâk ile yeksan eylemedi. Aksine olarak, Doğu Romadan, fetih zamanına kadar her ne kalabilmişse o kalanları muhafaza etti. Tebaasını da himayesine alarak (Sultanı Rum oldu.) Böylece Osmanlılık ile Rumluk Fatih'in şahsında birleşti ve 15 inci yüz yılda, merkezi İstanbul olan nev'i şahsına has bir imparatorluk vücut buldu. Demek oluyor ki, Fatih'in birleştirdiği ve yüz yıllarca bir arada yaşayıp gelen Osmanlı Türkleriyle ortodoks Rumların nihai ayrılığı Lozan'la sağlanmış veya sağlanmasına çalışılmıştı. Hakikatte bu ayrılık, Fatih devrindeki birleşmeden çok daha zordu. Çünkü bunlar yüz yılların boyunca Osmanlı İmparatorluğu ülkelerinin Anadolu'sunda, Rumelisinde ve Adalarında kör düğüm olurcasına birbirlerine girmişlerdi.

Uzun süren bir dünya harbinden sonra açılıp daha dört yıl süren bir Anadolu harbinin neticesinde toplanan Lozan konferansçıları haklı olarak pek sabırsızdılar : Konferans masasının dengesi tamamen bozduktu. Ortada münhezim ve perişan bir devlet olarak Yunanistan, fakat onun etrafında birinci dünya harbinin galipleri ve hepsine karşı hem mağlup Osmanlılığın hesaplarını tasfiyeye davet edilmiş

ve hem de 1922 nin galibi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin temsilcileriydiler. İşte böyle bir konferans ne getirebilir idiye Lozan onu getirmiştir. Bunlardan Türk - Yunan meselesi ile doğrudan doğruya alakalı olanlar : 1. — Mübadeleli ahali; 2. — Azınlıklar ve himayesi; 3. — Dinî müesseseler ve patrikane; 4. — Rumeli'de, Türk - Yunan hududu; 5. — Adalar meselesi. Sözü uzatmadan ve en kestirme ifadesiyle diyeceğiz ki, bunların beşi de muhtelif bakımlardan hatalı mevzulardı. Bunun böyle olduğunu söyleyen, Lozan Andlaşmasının bu maddeleri aleyhinde bulunan ve hele ilk konuşan sadece biz değiliz. Lozan Andlaşması aleyhinde ilk konuşmayı yapan kimdir bilir misiniz?.. Bizzat Atatürk!.. Merhum hayatının son devrelerinde tarihe merak sardığı sıralarda, Anadolu'nun eski kavimleri ve çeşitli dinleri üzerinde yapılan tetkiklerle son derece alâkalanmış ve: «Çok esef ediyorum; bunları bilmiş olsaydım mübadeleyi yapmazdım. Bu mübadele işi ömrümde yaptığım büyük hatalardan ikincisidir.» demiştir. Çünkü gerçek durum şöyle idi: 1919 - 1922 Anadolu İstiklâl Savaşında kendilerini Yunanlı sayanlar esasen memleketi kendiliklerinden terk edip gitmişlerdi. Lozan'la mübadeleye mecbur edilenlerin mühim bir kısmı ise eski yüz yıllarda Anadolu'ya geldikleri zaman hıristiyanlığı kabul etmiş Türk aşiretlerindendi ve bunların Türkçe'den başka bir kelime başka dil bildikleri de yoktu.

Muhterem arkadaşlar,

Hadi diyelim ki, Osmanlı tasfiyesi içinde Türklük ile Rumluğu ayırarak Türkiye ve Yunanistan toplum yapılarına huzur getirici bir insicam sağlamak bahasına tarihte belki de misli görülmemiş bir çapta ağır bir mübadele işine girişilmiştir. İleride doğacak daha büyük ihtilâtların önlenmesi için böyle bir operasyona girişilmiştir. Fakat niçin tamam yapılmamıştır? İşte asıl üzerinde durmak istediğimiz de budur ve bu sorunun cevabıdır. Bu cevabı Lozan'da aramak fazla bir zahmettir. Yunanistan'ın 1953 te kabul etmiş olduğu yeni Anayasasına bir göz atmaklığımız kâfidir.

Yunan Anayasasının 1 nci maddesi: «Yunanistan'ın müessesesi dini İsanın Doğu ortodoks kilisesi dinidir. 2 nci maddesi, «Yunanistan Ortodoks Kilisesi Başkını olarak Rabbimiz İsa'yı kabul eder. Ve doktrin bakımından İsa'nın Kos-

tantinopolis'deki büyük kilisesi ile aynı doktrin-den sâir bütün İsa kiliseleri ile ayrılmaz bir surette bağlanır ve Apostolik ve Sinodik emirlere ve kutsal geleneklere sıkı bir surette riayet eder. Bu kilisenin reisine tâbidir. Egemen haklarını her hangi sâir kiliseden bağımsız olarak kullanır ve piskoposların ruhani meclisi tarafından idare edilir. Tanınmış bütün dinlerin papazları müesses dinin papazlarına tatbik edilen devlet gözetiminin aynına tabi kılımlar.

Kutsal yazıların metinleri değiştirilmeden muhafaza edilir. İstanbul'daki Büyük İsa Kilisesinin önceden müsaadesi sağlanmaksızın başka bir lisana çevrilmeleri kesin surette yasaktır.» Görülüyor ki, bu din maddeleri, başka milletlerin anayasalarındaki din maddelerine benzemektedir. İngiltere, Holânda, Belçika, İsveç, Norveç, Danimarka, İspanya, Portekiz gibi Yunanistan da anayasasında bir dini, resmî din olarak tanıyabilirdi, bunlar gibi. Fakat Anayasasında bu derece sıkı ve girift bir şekilde Türkiye'deki bir müessese ile irtibatlandırması ayrı bir mâna taşımaktadır. Esasen biz de burada bu mâna üzerinde durmak istiyoruz.

Kadim Yunan, bütün müstemlekeleriyle birlikte Roma İmparatorluğunun hâkimiyeti altına girdikten sonra bu hâkimiyete karşı gayet sinsi ve ustaca cephe almış, bir taraftan Roma içinde büyük bir muhalefet hizbi yaratırken diğer taraftan Roma dışı kuvvetleri bu imparatorluğun üzerine ustalıkla musallat ederek ve onlar yoluyla Roma'nın başına büyük gâileler açarak onu devamlı yıpratmalara tabi tutmuştur. Bilhassa Hristiyanlığın zuhurunu fırsat bilerek bu yeni dinin içine girmiş ve ona Yunancayı da beraber sokmuş ve Yunan tahayyulâtı ile tağşis ederek bir Ortodoksluk yaratmıştır. Ve böylece Hristiyanlığı Şark - Garp Hristiyanlığı, Katolik - Ortodoks olarak ikiye bölmüştür. Roma İmparatorluğunu da ikiye bölen onlardır. Hulâsa, Romayı bölen ve harabiye sürükliyen ve asırlarca çalıştıktan sonra plânlarında muvaffak olmuşlardır.

Ardından Müslümanlık ve nihayet Osmanlılık Şark'tan gelince bu defa da dönüp ona karşı tavır almışlar; Fâtih Osmanlıların birkaç yüzyıl içinde çökmesinde başlıca rolü oynamışlardır. Tarihî hakikat şudur ki, iki büyük imparatorluğun yıkılmasında âmil olan Yunanlıktır ve bu Yunanlılık bu defa Türkiye Cumhu-

riyeti ile karşıkârşıya vaziyet almış bulunmaktadır. Plânları gayet açıktır. Bütün Türkiye topraklarında ortodoks dininden olanların mübadelesini kabul ettikleri halde onların tâbiriyle Kostantinopolis'dekileri muhafazaya çalışmalarını ve Lozan'da sarf ettikleri gayretlerle bunda muvaffak olmaları hep bu gayeye, büyük Yunanistan gayesine mâtuftur.

Muhterem arkadaşlar,

Türk - Yunan münasebetlerini bu açıdan ve tamamen bu gelişi ile mütalâa etmek zarureti bu kadar açık bir hakikat iken Lozan'dan sonra bu tehlikeye karşı Türkiye Cumhuriyeti olarak hangi tedbirleri aldık? Hangi mukabil plânları yaptık?

Cevabını, Lozan'dan sonraki tutumumuzdan bulup çıkarmak mümkündür. Bu tutumumuzun izlerini Lozan'dan sonra 1930 Türk - Yunan Anlaşmalarında müşahede ediyoruz. Ankara'da imzalanana bu (İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Mukavelesnamesi) en azından ve hemen her maddesinde (en ziyade müsaadeye mazhar devlet tebaası) muamelesi göreceğini ihtiva etmekte ve ayrıca Yunanlılar Türkiye'de (Her nevi menkul ve gayrimenkul malları ihraz etmek hususunda tam serbestiye mâlik olacakları; bu malları satma, değiştirme, vasiyet suretiyle veya her hangi diğer bir suretle elden çıkarabilecekler veya veraset yoluyla ihraz edebilecekler; kezalik memleketin kanunlarına uyararak mallarını ve alelûmum emtialarını serbestçe ihrace edecekler, mer'i kanunlara uymak şartıyla Türkiye'de ticaretlerini ya bizzat veya istihdamlarını münasip görecekları adamlar vasıtasıyla yapacaklar; hisse senetli şirketlerle snai ve mali şirketler ve sigorta ve nakliyat kumpanyaları dâhil, sair ticari şirketler; Türkiye'de de mevcudiyeti haiz tanınacak; fiyaller, şubeler, acentalar ihdas ve müddei, müddeialehy sıfatıyla mahkemelere müracaat edebilecekler, bu şirketler her türlü menkul ve gayrimenkul malları ihraz edebilecekler; sulh zamanında olduğu gibi, harb zamanında hiçbir mükellefiyete tabi olmadan işlerini yapabilecek, harbin icabettirdiği vazifeleri yapmamak karşılığı her hangi nakdi ve aynı tekliften müstesna olacaklar...) Buraya kadar sadece 9 maddeden çıkardığım bir özettir bu. Mukavelesnamesinin 36 ncı maddesine kadar bu böyle devam etmektedir.

Gerçi bu haklar mütekabiliyet esasına göre verilmiştir. Fakat bu mütekabiliyet mekanizmasının iki tarafı da Yunanlılar lehine işletilmiştir : Türk tabiiyetinde kalmış olan Rumlar faydalanmışlar. Yunanistan'da şube açacağız, iş kuracağız, diye gidip onlar da bilmukabele Yunanistan'da mal mülk sahibi olmuşlar ve Türkiye'de kazanılan paralar ve servetler bu yolla da Yunanistan'a akmıştır. Bunun bir de megaloides tarafı var. Türkiye'de uzunca bir zaman kalarak Yunanlılık ruhundan uzaklaşır gibi olanlar cemaatin zoru ile moral tazelenmesi bakımından Yunanistan'a gönderilir olmuşlardır. Mukavelename, bu suretle çift taraflı olarak ve emme basma tulumba gibi işletilmiş ve Türkiye iliklerine kadar emilmiştir. Bu hususa yıllarca evvel ilk feryadı basan da bu arkadaşımız olmuştur. Türkiye'de 17 bin Yunan uyrukunun Türk iktisadiyatını nasıl sömürdüğünü ortaya koymuştum. Buna 4 bin kadar aksi istikamette çalışanı da ilâve ederseniz, (Yani bizden o tarafa) bu mekanizmanın dehşetini anlıyorsunuz. Mütarekede İstanbul'da kurulan Türkiye'yi sömürme mekanizması büyük zaferden sonra biraz duraklamış iken maalesef 1930 mukavelesiyle resmen çalıştırılmıştır.

Bu mütekabil çalışma, sömürme mekanizmasının Yunanistan'a her yıl ne sağladığı daha birkaç gün evvel Ulus gazetesinin baş köşelerinden birinde anlatılıyordu. Hesap şöyle veriliyor Ulusta; Yunanistan'ın yıllık döviz geliri 870 milyon dolârdır. Deniz ticareti, turizm ve ihracattan bu miktarın 450 - 500 milyonu sağlanır. Geri kalan 350 milyon dolârın membar meçhuldür. Bu açıklanmaz. Çünkü, bu 350 milyon dolârın büyük kısmı Türkiye'deki Yunan uyruklu Rumlardan gelir.» deniliyor.

Muhterem arkadaşlar,

Ulusun köşe yazarı bunu bilir. Fakat Hükümet bilmez olur mu? Hadi diyelim evvelce bilmiyordu. Biraz evvel söylemeye mecbur olduğum gibi bir naçiz arkadaşımız yıllarca evvel söyledi, yazdı. Hükümet bilmez değil, âlâsını bilir. Şu halde hükümetler, bunu bildikleri halde 34 yıl bu korkunç mekanizmanın işlenmesine niçin göz yumdular? Öyle anlaşılıyor ki, bu makina gayet güzel bilyalar, yataklar üzerinde çalışıyor ve her an yağlanıyor. Yağlanıyor ki bir gıcirtısı duyulmuyor. Bu bah-

sin ticari sahada Türkiye'de ahlâkı bozan taraflarına da inmeden hareket noktamıza dönmek isterim. Burada bu 1930 mukavelesini onların Büyük Yunanistan'a doğru adım adım ilerlemeleri karşısında bizim mukabil tedbirlerimiz ne olmuştur? sorusuna cevap ararken tipik bir örnek olarak ortaya koyduk. Demek oluyor ki, megalos idea, Büyük Yunanistan dâvasını, Bizans kanserine tedbirler aramak, karşı plânlar hazırlamak şöyle dursun üstelik kapitülasyonları ihya yoluna gitmek hangi akıllı kâdır? Evet, bu örnek en doğru ifadeyle Yunanistan'a verilmiş süslü bir kapitülasyondu. Kapitülasyonlardan inim inimliyen ve bir Devlet kaybeden bir milletin kapitülasyonları ilga eden Lozan'ın üzerinden henüz 6-7 yıl geçip geçmemişken yeniden bu kapitülasyon tipi müsaadelere geçmesi hadisesi üzerinde Türk Milleti olarak ısrarla duracağız. (Alkışlar) Her halükârda yılda milyonlar ödeme pahasına bir Yunan dostluğu sağlamak kolay kolay anlaşılır bir keyfiyet değildir. Bu garip iş, bu görüşmelerde mutlaka çözülmeli, diğer konular arasında sıkıştırılıp yuvarlatılmamalıdır. Çünkü bu konu aslında Bizans kanseri konusudur. Bu konu Kıbrıs dâvasından da mühimdir. Çünkü bunun ardında bir Osmanlı Devletinin çökertilmesini takiben bir Türkiye Cumhuriyetinin metodik olarak işini bitirme plânları ve tatbikatı yaratılmaktadır.

Muhterem arkadaşlar,

Bu tatbikatın bir de mânevi tarafı vardır. Bizi bir taraftan iktisaden soyup takatsız bırakırken, Bizans metotlarıyla mânen de soyup zebun düşürülmekteyiz. Türk Milletinin millî, dinî, ananevi her ne dayanağı varsa görünür görünmez yollardan haincesine ve alçakçasına tahribedilmekte, bu tahripte içeride suç ortakları yanında birçok da gâfiller bulunmakta ve âdeta metodik işletilmektedir. (Alkışlar)

İnsan bu tatbika baktıkça, mânevi yıkıntımızı gördükçe dehşete düşüyor. Bunların mühim bir kısmını biz sol cereyanlara atfediyorsak da bugün iyice anlaşılmalıdır ki, Bizansta tam mânasiyle bir tuzaga düşmüş durumdayız.

Türkiye'de tatbikat böyle yürürken Lozan'ın ekaliyetler bahsindeki mütekabiliyet bakımından Yunanistan'da bıraktığımız Türkler acaba ne halde? Burada elimin altındaki şu mavi dosya buna aittir. Fakat bunu açmaya

elim varmıyor. Varmıyor zira biz Türkiye'de, İstanbul'da bu durumda olduğumuza göre bu halimizle, bu tutumumuzla, bu davranışımızla, bu kafamızla, bu idarecilerimizle hududun dışındakilere neyleriz? Yunanistan'daki yüzbinlerce sayılan soydaşlarımıza esasen olanlar olmuştur. 1913 te Balkan Harbini mütaakıp Yanya'da kalan soydaşlarımızın miktarı 170 bini buluyordu. Mütekabiliyet esasına göre ekalliyet haklarına Yunanistan öylesine riayetkâr olmuştur ki, devre devre 1913 - 1918, 1919 - 1923, 1924 - 1938 ve nihayet 1938 - 1944 te devrelerin hususiyetlerine ve verdiği fırsatlara göre girilen imha hareketleri ile bu nüfus bir avuç insana inmiş ve bunlar da Yunanistan'ın son iç boğuşmaları sırasında katledilmişlerdir. 170 bin nüfustan nihayet beş altı aile varını yoğunu rüşvet vererek Preveze civarındaki adalara gizlenerek katliâmından kurtulmuşlardır.

Garbi - Trakya Türklerinden söz açayım mı? Hayır, açmayalım. Sözümüz Anadolu Türkü üzerine olsun... Biz artık onu kurtarmaya bakalım!..

Muhterem arkadaşlar,

Sarfettiğim bu son cümleden bir bedbinlik hali ve mânası çıkarılabilir. Bu bedbinlik hali değil, bilâkis ciddî bir davranıştır. Sizlere bu kürsüden iki defa kısaca ifade etmek fırsatını bulduğum bir hususu tekrar hatırlatmak isterim. Turizm vesilesiyle Anadolu Bizans asârinin kiliseler üzerinde ısrarla durulmakta, yalnız Ege'de, Antalya'da değil, Konya'nın içerilerine kadar kiliseleri ihya hareketi sistemli olarak genişletilmektedir. Bu iş Ayasofya ile başladı. Sonunun nereye gideceği meçhuldür. Yahut malûmdur da biz yine ananevi gafletimiz içinde veya gevşekliğimizden, tecahülden gelmekteyiz. Türkiye bir turist memleketi olayın derken bir garip hacı memleketi haline gelmekte, Türk yurdunun hergün bir köşesi vaftiz edilmekte, her gün bir bina mukaddes ilân olunmaktadır. İşte ben, Anadolu üzerine bu bakımdan söz açmış bulunuyorum. Ciddî fakat sinsi bir Bizans saldırması karşısında bulunduğumuzu içe müessir bir dış politikayı ön plânda tutmak mecburiyetinde olduğumuzu lütfen kabul edelim.

Türk - Yunan münasebetlerinin (Türkiye'ye karşı Bizans mücadelesi olarak hakiki adını

koymalıyız. Türkiye'ye karşı Bizans diyorum. Çünkü bu vahim siyasette Türkiye tamamen pasif, Bizans ise bütün hilekârlığı, bütün ustalığı, bütün habaseti ile aktif durumdadır. Biz artık, içeride birbirimize okuduğumuz hikâyeleri; iç çekişmeleri bir tarafa bırakıp gözlerimizi burnumuzun dibine, yakın çevremize ve nihayet sınırlarımızın dışına çevirmeliyiz. İçeride birbirimize büyük lâflar ederken altımızdan vatan toprağının santim santim fakat her an kaydığının, kaydırıldığının farkına varalım.

Yunanistan'ın İkinci Dünya Harbinin ateşine hangi vaatlerle atıldığını bilelim. İngiltere'nin İkinci Dünya Harbinden sonra Yunanistan'a borçlu olduğu vaatler nelerdir öğrenelim?. Ve ancak ondan sonra Roma'yı yıkan, Osmanlı Devletini çökerten ve korkunç olduğunu kabul etmemiz gereken ve bugün Devletimize yönelmiş bulunan bu tarihî yürüyüşe karşı tavrımızı kesin olarak alalım. Böyle bir neticeye varabilmek için de evvelâ 40 yıldanberi devam edegeldiğimiz politikayı ve mesnetlerini kısaca gözden geçirelim. Takibettiğimiz politikayı yukarıdan beri saydığımız gafletlerimiz karşısında son derece hafife almamız gibi bir durum, bizlerde maalesef mevcuttur. Bununla beraber hiylekârlıklar dışında, Büyük Türk Milleti olarak takibedilmiş bir politikayı gafletlerimiz açısından değil hasletlerimiz açısından mütalâa mecburiyetindeyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Her milletin, her Devletin ve her Hükümetin kendine göre, basit veya mükemmel bir dış siyaseti bir millî gayesi evet Türkiye'nin de bir sloganı var : «Yurtta sulh, cihanda sulh!» Bunun üzerinde biraz ciddiyetle durmaklığımız lâzım.

Bana öyle geliyor ki, bunda, bu sloganın yaradılışında, tarihlerin en büyüğü olan tarihimiz müessir olmuştur. Bu bakımdan da mesnedi kuvvetlidir ve bu mesnedi bakımından millî olmak değerine sahiptir. Bunun böyle olduğu, yani alelade bir slogandan daha ileri bir mâna taşıdığı şununla da sabittir ki, bizde Harbiye Nezareti fikrinden millî müdafaa felsefesine varılmıştır. Arkada kalan bir çok yüzyıllarda dahi aykırı bir istikamette değildik. Hasımlarımızın, iddia ve iftiralarının aksine olarak, biz her şeyi yerle bir eden bir silâhlı kuvvet, bir asker

devlet değildik. Bizim Garp ile karşılaştığımız tarihten itibaren sürdürdüğümüz mücadelelerimizin hedefi ve gayesi şu iki kelimedede hülâsa edilmiştir : (Nizam-ı âlem) evet arkadaşlar; Türk, uzun tarihi boyunca ve bilhassa bu ön Asya'da, bu topraklar üstünde büyük bir Devlet olmanın mukadderi içinde iyi günlerinde de, kötü günlerinde de bu dünya görüşünden asla fariğ olmadı: O görüş de (Nizam-ı âlem!) görüşü idi. Sadece imparatorluk olarak değil: Türk milleti olarak da Kore'ye şunun bunun hatırı için değil, bu Nizam-ı âlem felsefesi ve dünya görüşü ile koştuk. Kıbrıs dâvasında da üzerimizde birinci derecede hükmünü yürüten Türk tarihinden miras, bu asıl görüş bu nizam-ı âlem suurudur.

Avrupa bunu anlıyamadı, hâlâ da anlıyamıyor. Eğer anlyabilselerdi Orta - Doğu'nun Büyük Türkiye'sini öylesine yıkmaz ve onun özünü teşkil eden Türkiye Cumhuriyetine de bu şekilde davranmazlardı.. Bizi geçtik, eğer anlyabilselerdi koca Almanya böyle ikiye bölük kalmaz; Berlin ortasından utanç duvarı böylesine geçemezdi. Orta - Doğu'nun büyük siyasi kuvveti yıkılınca Şimal bayırı bütün Asya ve Avrupa kalanını heyelanı altına almış durumdadır. Tarihi hakikat de budur arkadaşlar. (Alkışlar)

Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Unutmuyalım ki, (Dünya nizamı fikri) Türk'e has, yüksek insanî bir dünya görüşü olarak büyük çaplı Türkiye ile birlikte imkânlarını alıp tarihe göçtü. Bugünkü (Yurtta sulh, eihanda sulh!) gayemiz ve çabalarımız ise bizden çok elle-re yaradı. Ellere yarıyor. Bu maddeciler, çıkarıcılar ve sahtekârlıklar dünyasında gayri devletimizi ve milletimizi birinci derecede düşünmek, Türk'ün necip hasletlerine tamamen yabancı olan bu âlemde açık vermeyecek bir siyaset takibetmek mevkiindeyiz. Bunun için de umumiyetle daha realist, daha temkinli olmaya mecburuz. Bütün Türkiye artık bu mecburiyeti duymakta, Türk milleti yeni bir siyaset takibetmektedir. Bu yeni siyaset nedir?

Hükümet Başkanımız kendi görüşünü: «Yeni bir dünya kurulur, Türkiye'de yerini alır!» diye ifade etti. Çok su götürür bir söz. Yine dünya ölçüsünde bir konuşma! Yine dünya nizamı fikrinin bir istihalesi..

Bize göre, mevcut kuruluş içinde fakat kendi kafamızda bir yeni kuruluş meydana getirmek en kestirme yoldur. Kafamızın içinde bir yeni kuruluş o derece büyük bir operasyona da ihtiyaç göstermiyecektir. Bizim sadece Yunanlılara ait düşüncelerimizde tashihat yapmamız dahi kâfi gelecektir.

Muhterem arkadaşlar;

Sözlerimin sonuna yaklaşırken tekrar Kıbrıs'a geliyorum. Makarios Zürih, Londra, Kıbrıs Anlaşmaları için «O zaman kabule mecbur olduk!» demiş. Hep söylendi. Bu muahedeler olmadığı an bir Kıbrıs Cumhuriyeti, bir Kıbrıs Hükümeti de yoktur. Bu hakikat da anlaşıldı. Bu muahedeleri ancak Türkiye, İngiltere, Yunanistan beraberce değiştirebilirler. Böyle bir değiştirmeye ihtiyaç ve zaruret de vardır. «İki cemaatin bir arada yaşaması» sözü bir hikâye olmuştur. Hikâyesine gelince biz bunu Sultan Aziz zamanında da denedik. Bundan tamam yüz yıl önce 1864 yılında ilk (Vilâyat Nizamnamesi) nde Rumlarla Türklerin aynı köyde muhtarlarını ve ihtiyar heyetlerini ayrı ayrı nasıl seçecekleri madde madde gösterilmiştir. Türk idaresi gibi geniş müsamahalı ve milletlerin idaresinde tecrübeli bir idare bunda muvaffak olamadığına göre, 170 bin Yanya müslümanını yoketmesini becermekten başka bir marifeti olmayan Morahlıların ve temsil ettikleri Ortodoksluğun bu gibi insanî davranışlarına imkân varmıdır?. Bir arada yaşamayı bir kalemde o halde geçelim arkadaşlar. (Alkışlar)

Bizim Kıbrıs'ta takibedeğimiz hal şekli bana göre şu olmalıdır.

Evvelâ Ada Türklerle Ortodokslarla arasında ayrılmalı, Amerika Birleşik Devletlerinin iç bünyesinde olduğu gibi sınırlandırılmalıdır. Böylece herkesin yeri, yurdu belli olmalıdır.

Lefkoşa Vaşington D. C. örnek tutularak iki bölge arasında tarafsız bir Belediye haline getirilmeli buradaki nüfus aynen Vaşington'da olduğu gibi kayıtlı buldukları kendi bölgelerine geçerek seçimlerini yapmalı ve siyasi haklarını kullanmalıdırlar. Lefkoşa'da seçimle değil, tâyin suretiyle bir Belediye idaresi bulunmalıdır. Yine Vaşington'daki gibi.

Ada'nın idaresi bütünüyle Federal olmalı ve bu Hükümet Londra Zürih Anlaşmalarının çerçevesi içinde kalmalı, İngiltere kraliyet tacına bağlantısına son verilmelidir.

Ada'da halkı Enosise teşvik ve bu suretle Ada huzurunu selbetmek yasak fiillerden olmalıdır. Bendenizin teklifi bundan ibaret.

Kıbrıs meselesi Türkiye'yi tatmin edecek bir hal şekline kaviiyen bağlandığı takdirde Türkiye ile Yunanistan arasında hasmane davranışlar durabilir ve komşuluk münasebetleri idare edilebilir. Aksi takdirde! Evet aksi takdirde.. Kıbrıs üzerindeki anlaşmalar kâğıtta kalır. Yunanistan Makarios'u tasvip eder ve desteklerse (yaptığı gibi) neticede anlaşmaları feshetmiş olacaklarından ortaya muahedelerin feshi meselesi çıkar. Zürih ve Londra Kıbrıs Anlaşmaları zamanla mukayyet ve fesih hükümlerini taşıyan Andlaşmalar değildir. Bölge bölge milletler nizamını sağlayan ve dünyamızın sulh içinde yaşama mesnetlerini teşkil eden bu gibi muahedeler tek taraflı olarak bozulur ve istenildiği zaman hükümsüz hale getirilme yolu açılırsa bu hal bölgelerin ve neticede dünyanın barışını kökünden sarsacak şekilde ve zincirleme olarak muahedelerin feshi neticesini doğurur.

Londra ve Zürih Anlaşmaları, Andlaşmaları bozulur ve imza koyanlar bu bozuluşu - Yunanlıların yaptığı gibi - benimserler. İngilizlerin yaptığı gibi mühimsemez davranırlarsa Türkiye'nin de bizzarure aynı devletlerle olan iki, ve üç ve çok taraflı Andlaşmaları gözden geçirmesini beklemek pek tabii olur.

Esasen biz, Türkiye içinde vatandaşları ekalîyetler diye ayıran ve Türkiye gibi mânen yüce bir devleti küçülten kayıtları ağır bir yük telâkki etmekteyiz. Osmanlı İmparatorluğundan kalan bu hastalığı tedavi etmek mecburiyetindeyiz. Böyle bir hastalık tedavi görmeli ve Türkiye'de sadece vatandaşlar mevcudolmalıdır.

Kıbrıs dâvamızın hal şekli her ne olursa olsun bundan sonra asıl dâvamız megaloida, büyük Yunanistan dâvası iledir.

Yunanlıların megaloida'sı, büyük Yunanistan hulyası, bir kelime ile altımızdaki vatani çekme gayretleri değişmediği takdirde elbette ilk tavrı buna karşı alacağız. Bu dünyada ve megaloida mevcudoldukça, biz her an onun karşısında olacağız. Megalonun mesini de, gasını da, gagasını da dibine kadar kıracağız. (Alkışlar) Bizler çocuklarımıza bu kara karganın gagasının nasıl kırılacağını öğreteceğiz. (Alkışlar) Ön Asya'da, karşımızdaki Moralîların hiçbir hakkı mevcudolmadığından bölgemize vâkı sıçramala-

rı zamanla mutlaka tasfiye edeceğiz, bilhassa Anadolu, Akdenizde bir devamı olan Adalarıyle jeopolitik bir bütün olması dolayısıyla bunun zedelenmiş olan bütünlüğünü mutlaka sağlıyacağız. (Alkışlar) Büyük Yunanistan fikri bu dünyada devam ettikçe Türkiye için böyle bir siyaset sevap olacaktır. Türk milleti için de bu bir gayret kaynağı, bir birlik kaynağı olacaktır, hayır olacaktır, bizim için. Bize milli mücadele ruhunu, Sakarya günleri gayretini bize yeniden kazandıracaktır. Biz böyle bir düşmanlığı bekleriz arkadaşlar. Hürmetlerimle. (Sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Nihat Erim.

NİHAT ERİM (Kocaeli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, Kıbrıs buhranının buradan birkaç gün evveline kadar yeniden çok sakat bir istikamete yöneldiğini görünce genel görüşme önergemî Yüksek Başkanlığa sundum. Genel görüşmede başlıca üç konu üzerinde Hükümetin ne düşündüğünü anlamak ve bu vesile ile Büyük Meclisin görüşlerini ortaya koymaya fırsat vermeyi arzuladım.

Sayın Başbakan, az önce yaptığı açış konuşmasıyle politikamızın umumi istikâmeti bakımından bütün Türk Milletinin yüreğine ferahlık verecek beyanlarda bulundular. Memleketimizin politikasını dışarıdan takibedenlerin Türkiye'nin Kıbrıs meselesinde bundan sonraki tutumunun da ne olacağı hususunda hiçbir tereddüde yer bırakmıyacak şekilde kesin konuştular. Bundan dolayı kendilerine teşekkür ederim.

Ancak, bugün Kıbrıs buhranı, ne yazık ki, Türkiye ile Yunanistan arasındaki eski dostluk münasebetlerini kolay kolay yeniden düzelemyecek bir yöne çevirmiştir. Bunda yegâne kusurlu, hattâ daha ileri giderek söyleyeceğim, suçlu şimdiki Yunan Hükümetidir.

Sayın arkadaşlarım, hepiniz bilirsiniz herkes bilir, milletlerarası medeni münasebetlerin temeli devletlerin birbirleriyle imzaladıkları andlaşmalara saygı göstermeleridir. Bu, diyebilirim ki, modern devletler meydana gelmeden evvel kabile münasebetleri cari olduğu devirlerden beri ortaya konmuş Lâtince bir ifade ile pakta sund servanda yani (ahda vefa) verilen söze bağlılık kaidesidir. Bugün Kıbrıs meselesinde en vahim hal Kıbrıs başpapazının bizzat kendisinin imza koyduğu - ve dört sene evvel im-

za koyduğu - anlaşmaları medeni âlemin gözüne baka baka muteber değildir diye ilân edebilmesidir. Bugün Kıbrıs meselesinin en feci tarafı onun yanında yer tutmuş olan Yunanistan'ın onu haklı görmesi ve onunla birlikte kendisinin de imza koyduğu anlaşmaları tek taraflı olarak gayrimuteber ilân edebilmesidir. İşte ben genel görüşmemizin birinci maddesinde Hükümetimizi bu noktada sarıh bir beyana davet ettim. Yunanistan'ın şimdiki Hükümet Başkanı Papandreu'nun geçitli beyanlar karşısında soruyorum: Yunanistan tarafından Zürih ve Londra anlaşmaları ile (Garanti ve İttifak Anlaşmalarına riayetsizlik vâkı olmuş mudur, olmamış mıdır? Hükümetin bu husustaki düşüncesini sarıh olarak öğrenmekte fayda vardır. Eğer dışişlerimizin mütehassıslarının kanaatlerince, Yunanistan şu anda bu anlaşmalardan her hangi birinin, her hangi bir hükmünü ihlâl eder bir duruma girmiş bulunuyorsa, biz onun gibi, hukuka karşı hareket ederek suçlu durumuna düşmeksizin, Devletler Hukukunun bize verdiği misilleme hakkını artık kullanmaya başlamalıyız. (Bravo sesleri)

Hükümet 1930 Anlaşmasını feshedeceğini ifade etmiştir. Bu o anlaşmanın kendi içinde bize vermiş olduğu bir haktır. Müddetin bitiminden altı ay önce, ihbar ediyor, altı ay sonra anlaşma ihbar keyfiyeti dolayısıyla kendiliğinden yürürlükten kalkacaktır. Bu, Yunanistan taahhütleri ihlâl etmese de, siyasi ortamın değişmesi dolayısıyla her zaman için bizim yapabileceğimiz hukuk içinde bir harekettir. Eğer Yunanistan her hangi bir taahhüdü, demin arz ettiğim sebeplerle, ihlâl etmiş bulunuyorsa, 1930 Andlaşmasını ortadan kaldırmak için bizim 6 ay beklememize ihtiyaç kalmamıştır. Derhal 1930 Andlaşması yürürlükten kaldırılmalı ve Türkiye'deki Yunan tebalılar haiz oldukları imtiyazlardan mahrum edilmeli, Devletler Hukukunun her hangi bir yabancı memlekette yaşayana hangi hak ve serbestiyi tâyin etmişse o sınırlar içinde kalmalıdır.

İşte benim genel görüşme önergemdeki ilk iki noktamın asıl hedefi, maksadı budur. Hükümetten rica ediyorum; bu noktada bir incelemede bulunmadıysa, bu inceleme yapılsın. Çünkü Türk halk effkârı bu nokta üzerinde Hükümetten kesin bir beyanda bulunmasını ve kesin bir vaziyet almasını beklemektedir.

Bu vesile ile şimdiye kadar Türkiye sınırları dışına çıkarılmış olan bâzı Yunan vatandaşlarının ve patrikhane mensubu birkaç papazın çıkarılması dolayısıyla, Yunan propagandasının dünya halk effkârında yaratmak gayretine düştüğü menfi havaya temas etmek isterim.

Sayın arkadaşlarım, bu Yunan gayretlerine, yaygaralarına zerre kadar ehemmiyet vermemek lâzımdır, bunlar sınırdır. Kıbrıs'ta Omortika köyünde top sakallı imam ve onun onaltı yaşındaki oğlu, ellerinde makinalı tüfeklerle delik deşik edildiği zaman, şimdi yürekleri heyecanlanmış görünen, çevrelerde en küçük bir üzüntünün belirtisine raslanmış değildir. Cinayetler onların keyfini bozmuyor.. Sonra, Türkiye aleyhinde çalışan üç beş kişi konfor içinde sınır dışı edilince hassas kalbi harekete gelen o dünya halk effkârının aşırı Yunan sevgisi taşıyan kısmı, varsın bu vesile ile biraz üzüntü duysun. ((Alkışlar, bravo sesleri))

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs buhranında Makarios'un bir iddiası var. Ve bu iddia haddi zatında belki üzerinde durmaya bile değmeyecek kadar gülünç bir iddiadır. Fakat ne yazık ki, Birleşmiş Milletler Barış Kuvveti son günlere gelinceye kadar bu iddia yüzünden biraz duraklanmış ve tereddütlü hareket etmiştir. Makarios'un bu iddiası şudur: Kıbrıs'ta Türk Cemaati mensupları Devlete karşı ayaklanmışlar. Makarios da Devletin meşru Hükümeti olduğu için bu ayaklanmayı bastırmaya çalışıyormuş! Birleşmiş Milletler Kuvveti Kıbrıs'a kanunu, nizamı ve tabii şartları, normal şartları iadeye yardım için geldiğine göre, Makarios'a yardım etmeli imiş. Makarios'un başlıca iddiası bu.

Atina Üniversitesi Profesörü ve dünyaca tanınmış Tenekides isminde bir zat vardır. Bu zat ki; Le Monde Diplomatique gazetesinin Nisan sayısında Makarios'un durumunu Devletler Hukuku bakımından, Anayasa Hukuku bakımından meşru göstermek için büyük gayretler sarf etmiş ve neticede Kıbrıs'ta Türkler ayaklandığı için Anayasa gayrikabili tatbik bir hal aldı. Anayasada gayrikabili tatbik bir hal almaya ne yapmış zavallı Makarios?... Bir fiilî iktidar, bir fiilî Hükümet halini aldı. Ve bu zaruret hali dolayısıyla fiilî Hükümet, fiilî iktidarı da meşru saymak lâzımdır. Bunu Atina Üniversitesinde Profesör olan bir zat Le Monde Diplomatique gazetesinde hiçbir çekin-

me ve sıkılma hissi duymaksızın bir hukuk tezi olarak yazabiliyor.

Arkadaşlar; hâdiselerin seyri gözlerimizin önünde. 20 - 21 Aralık gecesi, masumañe, bir otomobil içerisinde bir yerden diğer bir yere gitmekte olan Türkler nasıl öldürüldü, ertesi günü Rum polisleri bir Türk lisesinin bahçesinde oynayan çocuklara nasıl ateş etti. Ve aylardan beri hazırlanmış olan bir plânın tatbikatı olarak Kıbrıs'ın her tarafında Türkleri imha hareketine nasıl girişildi, bu artık dünya matbuatı tarafından, tarafsız müşahitler tarafından tesbit edilmiş bir olaydır. Ve bunlardan da evvel bizzat Makarios Anayasayı, kendisine hoş gelmiyen noktaların da tanımadığını, tatbik etmiyeceğini ilân edip duruyordu. Bizzat Makarios Anayasa Mahkemesinin verdiği kararı dinlememişti. Anayasa Mahkemesinin tarafsız Başkanı, Alman Profesörü Forstof'u Adadan kaçıp Anayasa Mahkemesi Başkanlığından da istifaya mecbur etmişti. Bunların hepsi unutuluyor ve 20 - 21 Aralık gecesinden sonra canlarını savunmak için silâha sarılan Türklerin hareketi bir isyan hareketi şeklinde tefsir ediliyor ve dünyaya bu şekilde takdim edilmek isteniyor.

Bu manzaradan biraz da memnun olmak lâzım. Makarios'un tezinin, Yunanistan'ın tezinin hukukî durumlarının ne kadar çürük olduğunu, sarılacak başka bir dalları kalmadığını göstermesi bakımından üzerinde önemle durulmaya lâyık bir görüştür.

Muhterem arkadaşlar, bazan bizim Kıbrıs'a müdahale hakkımız üzerinde yapılan propagandalar dolayısıyla, tereddütler hâsıl olduğu görülüyor. Sayın Başbakan biraz evvel işaret etti; bizim Kıbrıs'a müdahale hakkımız ve bu hakkı bize veren Anlaşmalar, milletlerarası anlaşmalar olduğu gibi bakidir, Güvenlik Konseyinde bu tescil edilmiştir. Ayrıca dünyaca tanınmış ve tatbikatta daima müracaat edilen bir İngiliz Profesörü Lauterpacht'ın meşhur kitabında, meşru olan müdahale halleri sayılırken, ki bunlar 10 - 11 kaçar haldir, müdahale meşrudur, deniyor. Bunlardan bir tanesi de, bir Devlet diğer bir Devlete bir anlaşma ile, Devlet şeklinin ve Devlet haklarının belirli bir şekilde muhafaza edileceğini taahhüdemiş ise ve bu şekil garanti altına alınmış ise o şekilde taahhüde lehinde sahibolmuş bulunan Devlet, bu hakların her hangi birinin ihlâli halinde müdahale eder. Bu Devletler Hukukunun yerleşmiş bir kaidesidir. Onun için bizim Kıbrıs'a,

andlaşmalar da çığnenmiş bulunduğuna ve her gün çığnendiğine göre, her türlü müdahaleye hakkımız her zaman için vardır. Mesele, müdahalenin derecesini, çeşidini ve zamanın siyasi icaplarını göz önünde tutarak tatbik etmektir.

Şimdi önergemde işaret ettiğim başka bir noktaya, müttefiklerimizin ve dostlarımızın durumuna temas edeceğim. Bizim mensubolduğumuz Batı camiası demin işaret ettiğim ana prensiple beraber bâzı büyük prensipler etrafında toplanmış bir camiadır. Atlantik Paktı camiası böyle bir camiadır. Bu prensiplerin başında - demin işaret ettiğim - andlaşmalara riayet, andlaşmalara sadakat kaidesi gelir. Birleşmiş Milletler Andlaşmasının, Anayasanın başlangıç kısmında başındaki maddelerinde de bu prensip, bu kaide tekrar edilmiştir.

Şimdi, hepimizin, Türk halk efkârının anlamadığı bir nokta var: Bizim müttefikimiz olan Birleşik Amerika, bizim müttefikimiz olan İngiltere ve bizim müttefiklerimiz olan diğer NATO Devletleri, açıkça, gözünü kırpmadan: «Ben bu andlaşmayı tanımıyorum, bu andlaşma muteber değildir» diyen Kıbrıs Makarios'una ve Yunanistan Papandreu'suna karşı; niçin şimdiye kadar açıkça bir beyanda bulunmadılar? Niçin bunu tasvibetmediklerini dünyaya söylemediler?..

Bizim Hükümetimiz, bunu bir şikâyet mevzuu olarak ortaya koyduğu zaman Hükümet ile tamamen beraberiz. Yalnız bunun sözde kalmasını da temenni etmekteyiz.

Çünkü, içinde bulunduğumuz camia, Kıbrıs meselesi gibi, büyük dünya meseleleri ve yarın karşılaşılması muhtemel olan başka büyük, vahim dâvalar yanında ufak sayılacak bir mesele karşısında bu tereddüdü, bu çekingenliği gösterirlerse, biz emniyetimizi NATO'da bulduk diye, nasıl rahatlıkla ve güvenlikle, bütün stratejimizi NATO'ya göre tanzim eder ve rahata varabiliriz? (Bravo sesleri) İşte NATO devletlerinin ve NATO'nun göz önünde tutması lâzımgelen noktalardan, en mühim noktalardan birisi budur. NATO, Güney - Doğu Avrupa'da Türk - Yunan dostluğuna dayanmaktadır. Türk - Yunan dostluğu şu anda ne yazık ki, yıkılmıştır. Bu bir vakıadır. Şu halde biz Türkiye olarak Batı sınırlarımızın ve her türlü savunmamızın Yunanistan dostluğu olmaksızın düşünülmesi noktasına gelmiş bulunuyoruz. NATO devletlerinin bu da göz

önünde tutmaları icabedeceği günlerin içinde bulunuyoruz.

Yine Sayın Başbakanın konuşmasından ben o mânayı çıkardım ki; bu soru NATO'nun önüne getirilmiştir. Gezetelerde okuduğumuza göre 2-3 gün evvel Paris'te ilk toplantı yapılmıştır. Bu toplantı nasıl bir istikamete yöneldi? Şimdiye kadar buna dair bir şey duymadık. Eğer Hükümet bu noktada bize bir izahta bulunacak durumdaysa, onu da Meclis kürsüsüne getirmelerini kendilerinden rica ediyorum.

Arkadaşlar, biz Türkler bu türlü dâvalarda çok hassas olmaya mecburuz. Demin Tahsin Demiray çok karanlık bir tablo çizdi. Ben tabloyu o kadar karartmıyacağım. Ancak Kıbrıs dendiği zaman daima benim hatırıma Girid gelmektedir. Girit meselesinde Yunanistan, hep bilirsiniz, 1866 - 1886 ve nihayet 1897 de birkaç defa Girit işini kurealadı ve 1897 de büyük bir askerî mağlûbiyete uğradı, yani Türk orduları Yunanistan'ı yendi ve Atina üzerine yöneldi. Zamanın büyük devletleri araya girdiler, Girit adasını abluka ettiler, Osmanlı Devletinin oraya yardım göndermesine engel oldular, Osmanlı ordularının Atina'ya yürümesini önlediler. Zorla müzakere yaptırıldılar, birkaç ay sonra da zorla barış mukavelesi imza ettirdiler ve Girit'i de muhtar bir idare olarak Yunan Prensi Cor'eun beyliği altına koydular, birkaç sene sonra da biliyorsunuz Girit gitti. Bunu söylerken, bugün de öyle oluyor. O yoldayız mânasını asla çıkarıyorum. Bilâkis, Kıbrıs buhranı had şeklini aldığı tarihten bu yana Hükümetimizin takibettiği politika iyidir. İleride bu mesele halledildiği, memleket bu gaileden kurtulduğu zaman Büyük Türk Milletinin, otuz milyonluk Türk Milletinin menfaatleri bakımından en az zararlı ve en az kusurla içinden çıktığımız bir dâva olarak tarihe geçecektir. Bu sözlerimi ve biraz evvelki sözlerimi şunun için söylemek istiyorum. Hükümet bugün uyanıktır ve dâva çok teerübeli ve çok usta bir eldedir. Ancak buhran hâd şeklini almaya kadar yapılmış hatalar olmuştur.

Bunu geçen yıl umumi müzakerede yine ben bu kürsüden 9 Ocak 1963 günü ifade etmiştim. Dışişleri Bakanlığımızı uyarmak istiyorum. Dışişleri Bakanlığımız çalışmıyor, hiçbir işe yaramıyor demiyorum; çalışıyor. Ancak geçmişte yapılan hataları bilmeli ve Yunanlıların bu işler-

de ne kadar usta oldukları düşünülmesi ve ona göre her an çok uyanık bulunulmalıdır. Meselâ, Güvenlik Konseyinin 4 Mart tarihinde aldığı kararda Kıbrıs'a gidecek barış kuvvetine verilecek vazifeler şöyle sıralanmış; kan dökülmesini ve şiddeti durdurmak, kanunu ve nizamı iade etmek, tabii şartları tesis etmek. Kan dökülmesini ve şiddeti durdurmak nasıl olurdu? Barış kuvveti adaya çıkar çıkmaz, barış kuvvetinin başındaki kumandan gerek Makarios'a, gerek Dr. Fazıl Küçük'e bir tebligatta bulunacaktı : Her biriniz bulunduğunuz yerlerde mihlanacaksınız, tek silâh sesi duymıyacağım. Kim bu statükoyu bozarsa ona karşı harekete geçeceğim, ateş edeceğim...

Bunu yapmamıştır. Güvenlik Konseyinin sârih emrine rağmen bunu yapmamıştır. Ve Makarios bir müddet, barış kuvvetinin gözü önünde, âdeta onun himayesi altında, Türkleri, tutmuş oldukları mevzilerden atmak gayretine düşmüştür. Tâ ki Hükümetimizin bundan 10 gün evvelki şiddetli müracaatı ve baskısı üzerine Amerika ve İngiltere harekete gelerek Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri üzerinde lâzımgelen ikazları yaptılar, ondan sonra yeni talimat ile Kıbrıs Barış Gücü Kumandanının durumu değişti. Keza Barış Gücünün vazifeleri arasında kanunu ve nizamı iade etmek... Kıbrıs'ta kanun nedir? Kıbrıs'ta kanun Anayasadır. 20-21 Aralık cinayetlerinden önceki meşru kanun, Kıbrıs Cumhuriyetini milletlerarası âlemde meşru kılan kanun yani Anayasa. Şimdi U - Thant'ın son beyanatına ve son raporuna rağmen bu bakımdan mesele açıktadır.

U - Thant, gerek raporunda, gerekse Paris'te yaptığı basın toplantısında, Kıbrıs'ta kanunun yürürlüğe konması, saygı görmesi noktasına temas etmemektedir. Sadece barışın ve nizamın iadesinden bahsetmektedir. U - Thant'ın buna hakkı yoktur. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin kararında kanun ve nizam kelimeleri yan yana, birlikte zikredilmiştir ve U - Thant Kıbrıs'ta Kıbrıs'ın kanunu olan Anayasaya riayeti her şeyden evvel sağlamaya dâvet edilmelidir. U - Thant, raporunda çok tehlikeli, bizim Kıbrıs Türkleri için çok tehlikeli olacak noktalar vardır. Makarios 20 - 21 Aralık gecesinden önceki vaziyete dönmeye, hukukan dönmeye razı olmadıkça Türkleri tutmuş oldukları mevzilerden çıkarmak, Türkleri silâhlarından teerit etmek, yarın tekrar bunları bir katliam tehlikesiyle kar-

şı karşıya bırakmak demektir. Buna asla razı olmamalıyız. Eğer Birleşmiş Milletlerin, Güvenlik Konseyi kararına riayeti sağlamaya kudreti yetecekse, evvelâ Kıbrıs'ta kanunu hâkim kılmalıdır. Kanunu hâkim kıldıktan sonra tabii şartlar avdet eder, sükûn hâsıl olur, bu bir müddet devam eder, Türklere emniyet gelir, ondan sonra silâhlar kendiliğinden bırakılır.

Şimdi U - Thant'ın raporundan ben o mânâyı çıkarıyorum ki; Türk ve rum cemaatlerini evvelâ silâhtan tecrit edecek, sonra siyasi ve hukukî formül arıyacak. Bu, Türkler için çok tehlikelidir. Çünkü rumlar tepeden tırnağa kadar silâhlıdır. Gizli, ağır silâhları vardır. Birleşmiş Milletler kuvvetleri onları ne kadar silâhsızlandırdıklarını zannederlerse etsinler, rumların saklı silâhları kalacaktır. Fakat Türkler silâhsızlandırıldıkları zaman gerçekten silâhsızlandırılmış olacaklardır. Çünkü limanlar, hava meydanları Türklerin elinde olmadığı için, Türkler ileride Makarios'un, E.O.K.A. cıların, AKEL cilerin yeni yapacakları silâhlanmalar üzerine müdafaasız kalacaklardır. Bunun Türklerin müdafaası bakımından bence hayati bir ehemmiyeti vardır. Hükümetin bu nokta üzerinde bilhassa ısrarla ve ehemmiyetle durmasını istirham ederim. Söylediğim şey Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin sarih ve kesin hükmüne göre Genel Sekreterin ve Barış Kuvvetinin başta gelen vazifelerinden biridir. Bu vesile ile önemli bir hususu belirteceğim : Kıbrıs'ta köylerini, kasabalarını terk etmiş, Lefkoşa civarına kümelenmiş 40 bin kadar soydaşımız bulunmaktadır. Türk nüfusunun mühim bir kısmı Lefkoşa civarında kümelenmiş, çok feci yaşama durumundadır. Hükümetimizden, gelecek kışa kadar bunların iskân edilmeleri, rahat ettirilmeleri, ev sahibi olabilmeleri için ne gibi bir tedbir alındığını öğrenmekle, gerek Büyük Meclis, gerek Türk halk efkârı ferahlık duyacaktır.

Yine burada ister istemez Girit'i hatırlıyacağım. Bu şekilde evi yakılmış, yıkılmış, buldozlerle yeri dümdüz edilmiş tarlasını, bahçesini kaybetmiş insanlar yakın bir gelecekte aydınlık görmezlerse, ümitsizliğe düşebilirler ve dâva bu yüzden çok zarar görür. Sonra kaybedilen vakti, dâvanın esası bakımından telâfi edemeyiz. Umarım ki, öldürülen masûm vatandaşlar, yakılan mallar için Hükümetimiz her vesileyle ilgililere ileride bunlar üzerindeki tazminat hakları-

mızın haleldar olmadığını beyan etmek fırsatını kaçırmamaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs dâvasının kesin hal şeklinin ne olması lâzımgeldiği noktasına varmadan önce, Kıbrıs dâvasının kesin hal şeklini gösterecek yolun en mühim unsurunun bizzat Kıbrıslı Türk mücahitleri olduğunu işaret etmeliyim. Eğer Kıbrıslı Türk mücahitleri şu son aylarda gösterdikleri mukavemeti göstermiş olsalar idi, Türkiye'nin diplomatik sahada onların hak ve hukukunu savunması çok daha güç olurdu. Bundan sonra da Kıbrıs'taki Türk mücahitleri ne kadar teşkilâtlı, ne kadar silâhlı ve mukavemetleri ne kadar çetin olursa, Kıbrıs bir tümdür, Yunan, rum ülkesi olması ham hayali o kadar uzaklaşır. Kıbrıs'taki Türk mücahitlerini Hükümetimiz bu gayretlerinde her imkân ile, her vesile ile ve her türlü yardımla ne kadar teçhiz ederse, her formülden daha mükemmel bir formül ile hedefe yönelmiş oluruz.

Bu yolda, her hangi bir devletler hukuku engeli yoktur. Bizim karşımızdakiler anlaşmaları, tek taraflı olarak, bâtil ilân ettiklerine göre Türkiye'nin ne Makarios'a, ne Papandreu'ya karşı artık çekineceği bir hukuk kaidesi kalmamıştır. Ne yapsa mukabele bilmişildir, ne yapsa mukabele bilzarurdur. Hukukan da müdafaası mümkündür, siyaseten de müdafaası mümkündür. (Bravo sesleri, alkışlar)

Kesin hal şekli :

Muhterem arkadaşlar, bu bakımdan da dikkatli olmak icab ediyor. Şimdi İngiliz basınında, Garb basınında; iki cemaatin artık bir arada yaşayamayacağı anlaşılıyor, gibi yazılar çıkmaya başladı. Bundan, herkesin bizimle birlikte federasyona, herkesin bizimle birlikte taksime taraf olduğunu çıkarmıyım. Bunu söyleyenlerin bazıları, Ada'daki Türk nüfusu başka yere aktarmayı da düşünenlerdir. Bilâkis biz, federasyonu ve taksimi söylerken; Kıbrıs'taki Türklerin, Kıbrıs adası dışında hiçbir yere nekledilmelerine asla razı olmadığımızı her gün tekrarlamaktan bıkmamalıyız.

Yunanistan, Makarios «Self - determination» yani kendi kaderini kendisinin tâyin etme hakkına, bu prensibe sarılmak istiyor. Arkadaşlar, Yunanistan'ın bu yaygarasını burada izah etmeliyiz. Yunanistan, Birleşmiş Milletlerde 1954 ten 1958 e kadar nutuklar söyliyerek, bu prensibi tahakkuk ettirmeye çalıştı. Birleşmiş Milletler Ge-

nel Kurulu da bunu tatbik etti. Ama rumların anladığı gibi değil, Kıbrıs meselesinin iki cemaat arasında ve ilgili devletler; yani Türkiye, İngiltere, Yunanistan arasında halledilmesini tavsiye eden bir karar sureti aldı. Self - determinationu Makarios yalnız rumlar için var zannediyor. Self - determination tatbik edildiği zaman dini ayrı, dili ayrı, milleti ayrı, geçmişi ayrı, geleceği ayrı olan Türk topluluğunun bir rum ekseriyetine feda edilemeyeceğini unutmuş gibi beyan ediyorlar. Halbuki self - determination tatbik edildiği zaman, Zürih ve Londra Anlaşmaları bizim anladığımız şekilde bir self - determination anlayışıyla meydana gelmiş ve yürürlüğe konulmuştur. Self - determination tatbik edildiği zaman; Türkiye bakımından self - determination, rumlar için evet, fakat Türkler için de self - determination tanınmalıdır, şeklinde anlaşılacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, bu toplantıya gelmeden evvel Sovyet Rusya Başbakanı Kruçef'in İzvestia gazetesi muhabirine vermiş olduğu bir beyanatın metni elime geçti. Kruçef bu beyanatında, Kıbrıs'taki iki cemaatin kendi meselelerini kendi aralarında halletmelerini tavsiye ediyor. Bu beyanat kâfi bir vuzuh taşıyor. İki cemaatin kendi meselelerini kendi aralarında halletmeleri keyfiyeti ekseriyette olan ve tepeden tırnağa kadar silâhlı rumların Türkleri öldürerek silâh kuvvetiyle kendilerine boyun eğdirmeleri şeklinde mi, tecelli edecektir? Yoksa, her iki cemaatin ayrı bünyesi ve ayrı varlığı göz önünde tutularak Birleşmiş Milletler Anayasasındaki prensipler ve Rusya'nın da vakit vakit tekrar ettiği, ilân ettiği milletlerin kendi kaderlerine sahibolma prensibine uygun olarak mı halledeceklerdir? Bu nokta tavzih edilmemiştir. Bu nokta tavzih edilirse o zaman, Sovyet Rusya'nın işine geldiği zaman prensipleri şu şekilde, kendi politikası icabettirdiği zaman başka şekilde yorumlamadığının inancı hâsıl olması için gerekli zemin meydana gelebilir.

Sayın arkadaşlarım, Kıbrıs mevzuu hakikaten, Sayın Başbakanın işaret ettiği gibi, bugünlük bir Birleşmiş Milletler safhasında. Bu Birleşmiş Milletler safhası 4 Mart tarihli Güvenlik Konseyi kararının tatbiki demektir. Bu kararın gereği gibi tatbik edilmesi halinde Türklerin şimdi içinde buldukları huzursuzluk ortadan

kalkacaktır. Ve o zaman Kıbrıs meselesinin kesin hal şekli için güzel yollar bulunabilecektir.

Sözlerimi bitirirken, Sayın Demiray'ın uzun tarihî izahları arasında Lozan Barış Anlaşması ile tesis edilmiş olan nizama ve Türk - Yunan dostluğunu gerçek kılmak için Türkiye tarafından yapılmış olan fedakârlıklara temas eden sözlerine bir nebze dokunacağım.

Muhterem arkadaşlarım, biz daha iyiyi elde etmek için bazan kendimizi çok kötüleriz. Lozan'da meydana getirilen denge tenkid edilirken Lozan'a nasıl geldiğimizi düşünmek lâzım. Ben de kendisiyle çok seri bir çizgi çizerek Lozan'a geleceğim. 1699 Karlofça Muahedesi Osmanlı Devletini bulunduğu noktaya çiviliyen muahededir. 1718 Pasarofça, 1739 Belgard, 1774 Küçük Kaynarca, 1779 Aynalıkavak, 1791 Zıstov, 1792 Yas, 1812 Bükres, 1826 Akkerman, 1829 Edirne, 1833 Hünkâr İskeleyi, 1840 Londra - Boğazlar, 1856 Paris, 1877 - 1878 Ayastafanos ve Berlin ve Kıbrıs'ın elden gidışı... Aradakileri geçiyorum :

Balkan harpleri, İmparatorluğun kademe, kademe uçurumun dibine doğru inışı. Bütün bu saydığımız muahedeler bunu gösterir ve en son Sevr Muahedesi ve Yunan ordusunun Sarkarya'ya gelişi, ondan sonra geri itilişi. Misakı millî ve Misakı Millîyi elde edebilmenin yarattığı büyük sevinç. Lozan böyle bir inışın çıkışıdır. (Ortadan bravo sesleri ve alkışlar)... Biz - ben çocuktum hâatırlıyorum - ilk nüfus sayımı yapıldığı zaman - 1926 da, yahut 1927 de - zannediyorum 13 milyon idik. Bugün 30 milyonuz arkadaşlar. Bugün senede 1 milyona yakın artıyoruz. Türkiye'de Bizans ilerlemiyor. İstanbul'da da Rum ise 70 - 75 bin midir nedir! İstanbul'un nüfusu 2 milyondur. Arkadaşlar, bizim dâvamız eğitim dâvasıdır.

Eğitim dâvasını süratle çözdüğümüz zaman Atatürk'ün gösterdiği muasır medeniyet seviyesine çok yaklaşıcağız. Türkiye'de artık Osmanlı İmparatorluğunu parçalayan unsurlar yoktur. Türkiye millî bir Devlettir. Bu millî Devlet içinde ekalliyet dediğimiz unsurlar yüzde yarım, daha mı az? Her halde çok azdır. Milletlerarası hukukta ekalliyet demek için en az yüzde 5 nisbeti lâzımdır. Türkiye'de yüzde yarım, belki daha az. Ekalliyetlere ait teminat hükümleri İkinci Dünya Harbinden sonra imza edilmiş olan her anlaşmada vardır. Birleşmiş

Milletler İnsan Hakları Beyannamesinde vardır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde vardır. Bugünkü medeni âlemin iftihar ettiği ilerlemelerden birisi de çoğunluk içinde yaşayan ayrı din ve ayrı dilde olan unsurlara iyi muamele etmek, eşit muamele etmektir. Biz Kıbrıs'ta kendi soydaşlarımızdan bu hakkın esirgenmesinden dolayı ıstırap çekiyoruz. Bizim içimizde yaşayanlara bu ıstırapı çektirmek amacımızdır. Biz en büyük ıstırapı çekiyoruz. Bugün Türkiye ve Rum münasebetleri bakımından iş şu noktaya gelmiş ise Allah şahittir ki, Türkiye'nin bunda zerre kadar kusuru yoktur. Saygılarımla. (Şiddetli ve sürekli alkışlar.)

BAŞKAN — C. K. M. Partisi Grubu adına Sayın Kadircan Kafli.

C. K. M. P. GRUPU ADINA KADIRCAN KAFLI (Konya) — Sayın milletvekilleri,

Bu kürsüden benden evvel konuşan arkadaşımız Türk - Yunan münasebetleri üzerinde genel açıklamalar yaptılar. Bundan sonra konuşacaklar da bittabi onları tamamlayacaklardır. Bu sebeple ben, Türk - Yunan münasebetleri mihverinin bir ucu olan Rum Patrikhanesi üzerinde duracağım.

Üç yüz on üç senesinde Roma İmparatoru Kostantin'in Hıristiyanlığı resmen tanınması sırasında meydana çıkan piskoposluklardan birisi de İstanbul Piskoposluğu idi ve Marmara Ereğlisi Piskoposuna bağlıydı. Doğu - Roma İmparatorluğunun kurulması üzerine İstanbul Piskoposu üstünlük sağladı. «Kostantiniye yeni Roma Başpiskopusu ve dünyayı kapsıyan patrik» unvanını aldı.

İstanbul Rum Patrikhanesi din perdesi altında siyasi çalışmalar yapan, bilhassa Müslümanlar aleyhine enrtikalar ve einayetler hazırlayan bir fesat ocağıdır. Bizans İmparatorluğu zamanında bile her fırsatta imparatora kafa tutmuş, çok zaman devlete muadil bir durum almış, bazan Devlete hâkim olmuştur. Devlet ve Patrikhane rekabeti yüzünden 767 senesinde Doğu - Roma İmparatoru Kostantin Kapronin, İstanbul Rum Patrikini önce sürgüne yollamış, sonra idam ettirmiştir.

İstanbul Türkler tarafından fethedildiği sırada Patrik Grigoryus ölmüştü, Fatih Sultan Mehmet, bir imparator olarak, bütün tebaasına

tanıdığı hakları rumlara da tanıdı. Lâtin kilisesinin üstünlüğünü tanımadığından, son Bizans İmparatoru 11 nci Kostantin tarafından hapsedilen Gnadyos patrik seçildi ve 1453 de Fatih Sultan Mehmet rumlara bir berat verdi. Bunda «Kiliselere camie tahvil edilmeyecektir. İzdivaç ve definleri ve sair âdetleri Rum kilisesi usul ve kaidelerine göre yapılacaktır.» demıştır. Yeni patriki muhteşem bir ziyafetten sonra sarayının avlusuna kadar uğurlamış, güzel bir at hediye etmiş, vezirlerle beraber yeni sarayına göndermiştir.

Rum Patrikhanesi Türkler sayesinde, tam bir dinî hürriyete kavuşmuş, hattâ yalnız rumların değil, Tuna ve Purut nehrine kadar olan bütün Ortodoks hıristiyanların idare merkezi haline gelmiştir.

Fakat kuruluşu bile siyasi bir şekilde olan Rum Patrikhanesi siyasetle de uğraşmak hastalığından kurtulamamış, gizli bir fesat ocağı halinde Ortodoks hıristiyanları Türkiye aleyhine tahrik için asırlarca çalışmıştır. 1616 da Birinci Ahmet zamanında Rum patrik vekilinin Napoli Kırvalı ve Papa ile Türkiye aleyhine muhaberede bulunduğu ve fesatlar çevrildiği anlaşılacak hoşdurulmuştur. 1627 de Dördüncü Murat zamanında Rum patrikinin Balkanlarda hıristiyan tebaayı Devlet aleyhine tahrik ettiği anlaşılmış ve idam edilmiştir.

1657 de Dördüncü Mehmet zamanında Köprülü Mehmet Paşa Rum Patriki Partenyos'un Eflâk Voyvodası Kostantin Beseraba'ya yazdığı bir mektubu ele geçmiştir. Bunda : «İslâm devrinin müddeti tamam olmaya az kalmıştır. İsa dininin oğulutu tekrar dünyayı tutacaktır. Ona göre tedarikli olunuz. Yakında bütün vilâyetler hıristiyanlar eline geçecek, haç ve çan halkı tamamiyle memleketlere sahibolsa gerektir.

Köprülü Mehmet Paşa Patriği çağırdı mektubun mânasını sordu. Patrik cevap verdi :

«Hıristiyanları sadakaya teşvik için her sene böyle genelge yazılır.»

Patrikin bu cevabı, özürü kabahatinden büyük einsindendi, bu fesat ocağının eskiden beri böyle tahriklerde bulunduğunu açıklayan bir itiraftı. Patrik pek tabii olarak Parmakkapı'da asıldı.

Napolyon harbleri sırasında Türkiye'nin tarafsız kalması ve Türk Bayrağının her tarafta

hürmet görmesi sayesinde rumlar deniz ticaretinde büyük servetler edindiler. Bu nimetin nankörlüğünü yapmakta gecikmediler. Ve 1821 de Mora isyanı çıktı.

İstanbul Patrikhanesi görünüşte bu isyanın Türkiye'deki beşinci kolu, fakat gerçekte baş durumundaydı. Hattâ bir aralık İstanbul'u başkınıla elde etmek, bütün müslümanları öldürmek, padişahı esir edip asmak için plânlar hazırladılar. Cevdet Paşa tarihinde bunların tafsilâtı vardır. Bu plân meydana çıktı ve uygulanmadı. Rum patriki Grigoryos'un ihtilâlelerle haberleştiği, onları tahrik ettiği sabit olduğu; Yunan ihtilâl Komitesi olan Etniki Eteryaya girdiği meydana çıktı. Bâzi din adamları, ta'cirler ve komitecilerle beraber idam edildi. Bu idam patrikhanenin kapısı önünde yapıldı. O günden beri patrikhanenin orta kapısı kapalıdır ve o kapının Türk Devlet reislerinin oraya asıldıktan sonra açılacağı söylenmektedir.

Sırası gelmişken söyleyeyim ki, idam devlet ve millet aleyhinde işlenmiş suçların tabii cezasıdır, aynı ceza Osmanlı Devrinde yirmi sadrazam ve birkaç şeyhülislâm ve din adamı ile yüzlerce Devlet adamı hakkında tatbik edilmiştir. Kaldı ki, onların sadece hataları vardı, Rum patrikleri ise Devlete ve millete ve vatana ihanet etmişlerdir. Fatih Sultan Mehmet'in verdiği imtiyazlar, Devlete sadakat şartıyla verilmişti. Sadakattan ayrılanlar için, elbette ki, imtiyaz bahis konusu olmaz.

Sultan İkinci Abdülhamidi en çok uğraştırılan meselelerin başında Bizansı hortlatmak isteyen Rum patrikhanesi ile Bizans İmparatorluğunun sığınağı sayılan Aynaroz olmuştur.

Din ve siyaseti beraber yürütmeye alışmış olan Rum patrikhanesi, tutumunu hiç bir zaman değiştirmemiştir. Devletin nazik durumlarla karşılaştığı her devirde, patrikhane her türlü habaseti işlemiştir. Bizans İmparatorluğunu hortlatmak için her vasıtaya başvurmuş, bütün Avrupayı ve bilhassa Rusya'yı Türler aleyhine tahrik etmiştir.

Nitekim 1919 - 1923 senelerinde Türk İstiklâl Harbi sırasında patrik Meletyos Avrupa Devlet merkezlerini dolaşarak Türk Milletinin imhası hareketini körüklerken, vekili Dorotes Anadolu'ya saldıran Yunan ordusunu desteklemiş, Yunan ordusuna İstanbul'dan ve başka yerlerden binlerce gönüllü toplanmış, izeci teş-

kilâtı kurmuş, para göndermiş, Türkiye'yi yıkmaya çalışmıştır. Ve dikkate şayan bir nokta vardır. Anadolu'da tahribat yapan Yunan ordusunda yerli rumların teşkil ettiği birlikler Yunanlı birlikleri kat kat geçmiştir. Çünkü onlar patrikhaneden talimat almışlardır. İstiklâl Harbimiz lehinde olan ve dürüst bir vatan- daş gibi davranan Papa Eftim ve arkadaşlarını ise Rum patrikhanesi aforoz etmiştir.

Türk Hükümeti İslâm Dinini öğreten İlahiyat Fakültesini kapatırken Makaryos gibi komiteciler ve eskiya rakipleri yetiştiren Heybeliada Rum Papaz okulu, şeytani faaliyetine rahatça devam etmiştir. Bu da bizim günahımızdır ve şimdi bu gibi günahlarımızın cezasını çekmekteyiz. Sırası gelmişken pek önemli ve bizim için ibret örneği olan bir nokta üzerinde duracağım :

Sultan İkinci Mahmut zamanında vatana ve Devlete ihanetten idam edilen doksanlık Rum patriki Grigoryos'un, Rusya çarı birinci Aleksandra yazdığı bir mektup vardır ki, Rusya'nın İstanbul Büyükelçisi General İgnatyef tarafından hâtıralarında açıklanmıştır. Bu mektupta deniliyor ki :

«Türkleri maddeten ezmek ve yıkmak imkânsızdır. Çünkü Türkler çok sabırlı, dayanıklı insanlardır. Gayet mağrurdurlar ve haysiyet sahibidirler. Bu hasletleri de, dinlerine bağlılıklarından, kadere rıza göstermelerinden, geleneklerinin kuvvetinden, padişahlarına, kumandanlarına, büyüklerine olan itaat duygularından gelmektedir.

Türkler zekidirler ve kendilerini müpet şekilde idare eden ve müspet yola götüren reislere sahib oldukları müddetçe de gelişkandılar. Gayet kanaatlidirler. Onların bütün meziyetleri hattâ kahramanlık ve şecaat duyguları da geleneklerine olan merbudiyetlerinden, ahlâklarının salâbetinden gelmektedir. Türklerde evvelâ itaat duygusunu kırmak ve mânevi bağlantıları koparmak, dinî metanetlerini zayıflatmak icabeder. Bunun da en kısa yolu, millî geleneklerine ve inançlarına uymayan dış düşüncelere onları alıştırmaktır. Türkler dışarıdan yardımı reddederler. Haysiyet duyguları buna engeldir. Geçici bir zaman için kuvvet verse de Türkleri dışarıdan gelecek yardıma alıştırmalıdır. İnançları sarsıldığı gün, Türkleri

kendilerinden şekilce çok kudretli kalabalık ve görünüşte hâkim kuvvetler önünde zafere götüren asıl kuvvetleri sarsılacak ve maddi üstünlüğü ile yıkmak mümkün olabilecektir. Bu sebeple Osmanlı Devletini tasfiye için yalnız harb meydanlarındaki zaferler yeterli değildir. Hattâ sadece bu yolda yürümek, Türklerin haysiyet ve vakârını tahrik edeceğinden gerçeklere nüfuz edebilmelerine sebeb olabilir. Yapılacak olan, Türklere hissettirmeden bünyelerinde bu tahribi tamamlamaktır. Vatan haini patrik Grigoryos'un Rusya çarına mektubu burada bitiyor. Bizde bâzıları şimdi onun tavsiyelerine göre davranmaktadırlar.

General İgnatyef diyor ki :

«Benim Osmanlı Devleti nezdinde vazifede olduğum esnada bu teşhislerin tamamıyla doğru olduğu görüldü.»

İstanbul Rum patrikhanesi dış düşmanlarımızla ve bilhassa Yunanistan'la iş birliği yaparken mânevi dünyamızı yıkmak için de çalışmıştır. On sene kadar önce Metropolit Yakovos'un «Nurlu ufuklar» isimli Türkçe neşrettiği kitap, iddiamızın delillerinden yalnız biridir ve bu kitapta İslâm Dinine, İslâm Peygamberine ağır hakaretler vardır. Birkaç sene önce İstanbul'da Elen Birliği Derneğinde meydana çıkarılan casusluk şebekesini himaye hususunda bu fesat ocağı büyük gayret göstermiş, o zamanki bâzı idarecilerimizin zayıf yüzünden büyük ölçüde başarı kazanmış, yalnız dernek kâ-tibi 12 seneye mahkûm olmuştur.

Bu casusluk Yunan Hükümetine yardım, Yunan ordusuna yardım, Türkiye'yi kundaklama ve Türkiye'deki Rumları Devlet aleyhine tahrik mahiyetindedir.

Bu fesat ocağı 1920 de Yunan Kralı Birinci Kostantin'i Bizans İmparatoru olarak 12 nei Kostantin diye ilân etmişti. Çünkü 11 nei Kostantin İstanbul'un fethinde öldürülmüştür. **Şimdiki** Yunan Kralı Kostantin'i de 13 nei Kostantin diye tanıtmıya çalışmaktadır.

Lozan Andlaşmasının Rum patrikhanesine ve Yunanistanla münasebetimize dair hükümleri kötüye kullanılmıştır. Yeni Türk Anayasası 19 neu maddesiyle bütün dinlerde ibadet ve inançları teminat altına almıştır ve aynı zamanda inançların ve dinin siyasete âlet edilmesini yasak etmiştir, Rum patrikhanesi bun-

dan habersiz gibidir ve daha geçenlerde Yunanlıların Bizans Millî Eğitim Bakanı dedikleri Patrik Vekili Emliyanos'un aynı sebepler hudut dışı edilmiş bulunması görüşümüzün doğruluğuna mutlak bir delildir.

Arz edilen ve tarihe geçmiş olan bu gerçek olaylarla günün siyasi olayları karşısında İstanbul patrikhanesinin durumu Lozan Muahdesinin ruhu ve yeni Anayasamızın icapları çerçevesinde yeniden ele alınması, fonksiyonunun bitip bitmediği tesbit edilmesi ve zararsız bir hale getirilmelidir.

Hepinizi sevgi ve saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — A. P. Grupu adına Sayın Faruk Sukan.

A. P. GRUPU ADINA FARUK SÜKAN (Konya) — Muhterem milletvekilleri; millî bir dâva halinde olan Kıbrıs meselesi bugün hakikaten bütün Türk Milleti için üzücü bir safhaya intikal etmiş bulunuyor. Bu, üzücü ve bir kör düğümü haline gelen probleminden acaba Hükümet olarak, Devlet ve millet olarak nasıl alın-akiyle sıyrılabiliriz? Bu kadar üzücü olan bu mesele hakkında muhalefet ve Adalet Partisi olarak görüşlerimizi sırasında ve fırsat zuhur ettiğinde daima açık ve kesin ifadelerle arz ve ifade etmeye çalışmıştık.

Şimdi, şu hususu bilhassa arz etmek istiyorum ki; Hükümet ve ona yakın salâhiyetli zevat buradan devletler hukuku yönünden ve realite-ler bakımından gayet güzel ve hakikaten yerinde fikirler serd etmektedirler. Eğer bu güzel fikir ve mütalâalarını, zamanında lâf olarak, edebiyat olarak değil de, tatbikat olarak ortaya koymuş olsalardı bugün Kıbrıs meselesi büyük ölçüde hal yoluna girmiş olacaktı. (Soldan alkışlar) Arkadaşlar, Hükümeti bugün iki bakımdan tebrik etmek istiyoruz.

Birisi; meseleyi 20 gün öncesine kadar, 14 Nisan tarihine kadar, Yunan Başbakanı Papaendro'nun açık beyanlarından sonra; meseleyi bir Makarios meselesi olarak mütalâa etmişti. Ancak 14 Nisandan sonradır ki, Hükümetin meseleyi bir Yunan meselesi olarak, bir Yunan Hükümeti ve Yunan Milleti meselesi, bir meyalo idea meselesi olarak ortaya koymuş olmasından ve bunu nihayet anlamış olmasından dolayı, Hükümeti bu bakımdan tebrik ediyoruz.

Diğer bakımdan, Hükümetin, Kıbrıs meselesini, millî bir mesele, millî bir dâva ve millî bir dış politika konusu olan bir meseleyi gerçek mânada millî bir dış politikanın unsurlarını yerine getirmediğini şimdiye kadar mütaaddit defalar arz ve ifade etmiştik. Ve bu meseleyi şimdiye kadar bütün açıklığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin huzuruna ve Türk efkârı umumiyesine açıklamamış ve izah etmemiştik. Fakat, Hükümetin şimdi bu meseleyi Türkiye Büyük Millet Meclisinin huzuruna ve Türk efkârı umumiyesine getirmiş olması yine şayanı tebriktir, bunu da ifade etmek isteriz.

Arkadaşlar, Kıbrıs dâvası esas itibariyle bir Türk - Yunan dâvasıdır. Akdî bakımdan da Kıbrıs meselesi, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'yi ilgilendiren bir meseledir. Binaenaleyh, başlangıçta bölgevi ve mevzî bir mesele olarak mütalâa edilmeli ve buna göre tertipler alınmalı idi. Ama, Hükümet tatbikatında ve politikasında bu meseleyi bu zaviyeden ele almamış, Yunanistan'ın ve onun vasıtası olan ve oyunağı olan Makarios'un plânlı oyunlarıyla meseleyi milletlerarası alana aktetmek fırsatını vermiştir ve bundan dolayı da mesele, çözülmesi zor bir problem halini almıştır. Eğer Hükümet yaptığımız devamlı ikazlara kulak vermiş olsaydı, daha Forshoff hâdisesi ve ondan evvelki meseleleri, aleni suretle Kıbrıs Anayasasını ihlâl ve Garanti Andlaşması hükümlerini ihlâl keyfiyeti karşısında meseleyi alâkalı meri olan ve Birleşmiş Milletler şartının 33 - 52 ve 54 ncu maddeleri ahkâmına uyarak, mevzî andlaşmaların iptidai hal merii olan Avrupa Konseyine ve NATO Daimî Konseyine getirmiş olsaydı bu mesele bu hale gelmiyecekti. Hariciye bütçesinin tenkidinde Sayın Dışişleri Bakanından ve Hükümetten bilhassa defaatle rica ve istirhamda bulunduk. Mesele NATO ya götürüldü mü, mesele Avrupa Konseyine zamanında intikal ettirildi mi? Verilen cevap, evet idi. Ama, geçen gün memleketimizi ziyaret eden NATO Genel Sekreterinin verdiği demeçte diyor ki NATO Genel Sekreteri; Kıbrıs meselesi NATO nun mevzuları arasında mütalâa ve münakaşa edilebilir, fakat bugüne kadar alâkalı Hükümet olarak, Türk Hükümeti bu meseleyi önümüze getirmemiştir. Ve aneak yeni öğreniyor ve biliyoruz ki, Nihat Erim Beyefendinin de ifade ettikleri tarzda, mesele yeni gelmiş, ama ne safhadadır, ne olacaktır, belli olmamıştır. Çünkü mese-

le milletlerarası bir mahiyet arz ediyor ve Güvenlik Konseyinin ve Birleşmiş Milletlerin meselesi haline getirilmiş bulunuyor. Bu itibarla, eğer zamanında meseleyi NATO nezdinde lâyıku veçhile müdafaa etmiş olsaydık, bu mesele daha o zaman hal yoluna girmiş olacaktı.

Aynı tarzda Avrupa Konseyinde gerek Dışişleri Bakanlığı, gerek Hükümet Birleşmiş Milletlerin bu mesele hakkında bize verdiği imkânı kullanamamıştır, arkadaşlar. O kadar kullanamamıştır ki, mesele Avrupa Konseyine intikal ettiği zaman Bakanlar Komitesinde bu iş üzerine eğilmek lâzımgeldiği ve derhal bir Su Komisyonu marifetiyle, bu meselenin üzerinde durulması karar altına alındığı halde, Bakanlar Komitesinde bizim Hariciye Vekilimiz meseleyi lâyıku veçhile benimsememiş ve müdafaaını yapmamıştır. 24 Şubat tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin kararı, maalesef Hariciye Vekilimiz bu Konseye gelmediği için ve bu mesele üzerinde ciddiyetle dikkatle ve lâzımgeldiği şekilde alâkadar olunmadığı için muallakta bırakılmıştır. Bizatihi Avrupa'ya aidolan bir meselenin, bizatihi Avrupalı iki devlete aidolan bir meselenin Avrupa ile ilgisi bulunmayan diğer memleketlerin ve milletlerin meselesi haline getirmek her halde Türk diplomasisi için ve Türk Hükümeti için parlak bir netice değildir, arkadaşlar. Haddizatında bir Türk - Yunan dâvası olan ve mevzî bir mesele olarak bırakılması icabeden Kıbrıs işinin beynelmilel sahaya intikal etmiş olması neticesinde Türkiye'nin diğer müttefikleriyle olan münasebetlerine ve beynelmilel siyasetinin ana hatlarına tesir etmekte olduğu görülmektedir.

Meselenin bu yoldaki şumulü Sayın Başbakanın Time Meemuası muhabirine geçen ayın 14 ünde verdiği bir demeçte açığa vurulmuş bulunuyor. Başbakan gazeteciye verdiği demeçte, «Müttefiklerin Kıbrıs konusundaki tutumları değişmediği takdirde Batı ittifakı yıkılacaktır ve yeni şartlarla kurulacak yeni dünya Türkiye kendisine iyi bir yer bulacaktır.», dedikten sonra sözlerini şöyle bitiriyor; «İttifak içinde mesuliyeti olan Amerika'nın önderliğine inandım, bunun cezasını görüyorum.» Aylardan beri Kıbrıs'ta Türkler katliam edilirken elindeki sarih muahede hükümlerini kullanmak hususunda gereken cesareti gösteremiyen bir hükümetin şimdi aynı meseledeki hareket tarzlarından münfail olarak

Amerika'ya karşı siyasetinde ve NATO ya bağlılığında değişiklik yapmak suretiyle bu kere hakiki bir maceraya atılacağı beklenemez. Binaenaleyh bu sözleri bir infialin ifadesi ve daha kuvvetli bir ihtimalle bir tehdit gösterisi olarak kabul etmek daha yerinde olur. Basit bir ihtimalden ibaret dahi olsa, bu yoldaki bir siyaset değişikliği memleketi büyük muhataralara sürükler. Sayın Başbakanın Amerika ve diğer müttefiklere karşı serzenişleri evvelâ sebepleri bakımından hatalı, saniyen, şayet tatbik mevkiine konulacak olursa neticeleri bakımından muhataralıdır. Bir Hükümetin kendi siyasetini kendisi çizip yürütmesi icabeder. Menfaatlerini tamamiyle başkalarının eline bıraktıktan sonra onlara, «Onlara güvendim, şimdi cezasını çekiyorum.» demek doğru olmaz. (Soldan alkışlar) Zira çekilen ceza şahsa ait değil, bir millete yük olmaktadır. Bir şahsın kendi itirafıyla safdilâne hareket etmesinin cezasını millete ve memlekete yüklemek ise ne siyasete, ne de insafa sığar.

Yine aynı demeçte Sayın Başbakan, Türkler belki Makarios tarafından katledilecekler, istiyoruz ki, bu Amerikan tarihine yazılsın, demektedirler. Bu vâkıa Amerikan tarihine değil, maalesef Türk tarihine geçecektir. Kıbrıs'taki Türklerin müdafaası, devlet olarak ve Kıbrıs Anlaşmalarını garanti etmiş bir varlık sıfatıyla Türkiye'ye aittir. (Soldan bravo sesleri) Türk Hükümeti bu vazifesini yerine getirmekte acz göstermişse bunun mesuliyeti ancak ve ancak kendisine racidir. Bir Hükümetin kendi hatalarından başkasını mesul tutması ve üstelik de kendisini hatasız addetmesi misli ne raslanmamış bir keyfiyettir. Hükümet, bu şekilde kabahati başkalarının üzerine atmak ve bugün için kendisini mesuliyetlerden kurtarmak isteyebilir. Fakat, tarihin hükmünü değiştiremez ve bu hükümlerin hangi memleketin tarihine yazılacağını kendisi tâyin edemez. Sayın Başbakan Kıbrıs'taki katliamı ve Anayasasının ihlâlini durdurmak için yapmak azminde olduğu hareketlere Amerika'nın mâni olduğunu ileri sürmektedir. Neticede müttefiklerinden ve Amerika'dan yüz çevirmek bahis mevzuu olduğuna göre, vaktiyle Kıbrıs'ı kurtarıp Amerika'ya darılması daha hesaplı bir iş olurdu. Şimdi ise hem Kıbrıs'ı kaybedip, hem Amerika'ya darılmak hatayı tekrardan başka bir şey değildir, arkadaşlar. (Soldan alkışlar)

Türkiye Garp demokrasileri arasındaki mevkiini tarihinin en müşkül bir devrinde seçmiştir. Birinci Dünya Harbinden sonra Türkiye istiklâl ve bekası için müstevli Yunan ordularıyla ve memleketi işgalleri altında tutan galip devletlerle mücadele ederken ona ilk yardım elini uzatan Sovyet Rusya olmuştur. 1917 İhtilâlden sonra dünya üzerinde tecerrüdetmiş bir vaziyette bulunan Rusya'nın o zamanlar Türkiye'ye hangi saikler altında yardım ettiği bugün malûmdur. Rusya'nın, Türkiye'nin hayat memat mesalesinin en nazik zamanında bulunduğu bugünlerde onu terk edip Yunanlılara yardım etmeye teşebbüs ettiği de bugün meydana çıkmış tarihî bir vâkıadır. Türkiye ve kurtarıcısı Büyük Atatürk bu şartlar içinde Sovyet Rusya ile kurduğu iyi dostluk münasebetlerini hüsnüniyete müstenit, iyi komşuluk münasebetlerinden daha ileriye hiçbir zaman götürmemiş ve Garp devletleri arasındaki yerini, daha Garp devletleriyle mücadele etmekte olduğu sırada hazırlamaya çalışmıştır. Ve neticede Türkiye Garp âlemindeki mevkiini ilk defa olarak Lozan Muahdesiyle edinmiştir. Binaenaleyh, memleketimiz için büyük mücadelelerle edinilmiş olan bu yeri ve ona müstenit umumi siyaseti ve millî dış siyasetini mevzii bâzı sebeplerle terk etmesi bahis mevzuu olmamalıdır ve olamaz da. (Soldan alkışlar) Ancak, Türkiye gibi bir Devletin Garp âlemi gibi bir küttelede yer alması iki şekilde mütalâa edilir. Türkiye'nin Garp devletleriyle ittifakları, dostlukları siyasi, iktisadi ve kültürel münasebetleri, ya bâzı zaruretlere istinadeder, yahut da bünyevi bir mahiyete istinadeder. Bugün Türkiye'nin menfaatleri dün olduğu gibi, Garp âlemine mümkün olduğu kadar aktif ve sıkı bağlarla bağlanmaktadır. Eğer bu bağlar sırf zaruretlere inhisar ederse o zaruretlere değişebilir, yeni silâhlar icadiyle veya sair sebeplerle Türkiye meselâ stratejik ehemmiyetini az veya çok nisbette kaybedebilir. Bir kütleye tam bir şekilde bağlılık ancak bünyevi olarak o kütleye mensubolmakla kabildir. Atatürk memleketin Garp âlemine yaklaşmasını ittifaklardan ve siyasi yaklaşımlardan evvel aslî unsurları ve Garp kanunlarını kabul etmek suretiyle memleketin bünyesini onlara uydurmak yoluyla temine çalışmıştır. Atatürk'ün başladığı işi tamamlamak ve onun yolunda yürümek istiyorsak herşeyden evvel memleketin sosyal ve siyasi bünyesini müttefiklerimize gitgide

daha ziyade benimsetmek suretiyle bu gayeye erişebiliriz. Türkiye’de matbuat serbest olmazsa, söz hürriyeti şarta bağlı olursa, seçim milletin tam istediği tarzda cereyan etmezse, hülâsa demokratik rejim tam ve kâmil bir şekilde ve bütün icaplarıyla teessüs etmezse Garp ile bağlarımız zaruretlerin bir neticesi olarak kalır ve o zaruretler bir gün ortadan kalkar veya değişirse, kendimizi mensup addettiğimiz kütleye olan bağlarımız da gevşer veya yok olur. Bugün Avrupa’da öyle devlet vardır ki, dini, tarihi, kültürü itibarıyla tam bir Avrupa devleti olduğu halde ve Şark blokuna da muarız olmasına rağmen, İspanya gibi, demokratik olmanın iç rejimini dolayısıyla Garp câmiasında yerini alamamaktadır. Buna mukabil öyle memleketler vardır ki, Belçika, Lüksemburg gibi, birkaç milyonu geçmeyen nüfuslarına ve hemen hiç olan askerî kudretlerine rağmen Garp memleketleriyle haşırmeşr olmuş vaziyettedirler ve ileride kurulması düşünülen Avrupa Birliğinin nüvesini teşkil etmektedirler. Türkiye’de bir Hükümetin Şark ve Garp blokları karşısındaki siyasetinin ana hatlarında değişiklik yapması bahis mevzu olmadığına ve olmayacağına göre, olsa olsa memlekete demokrasiler zümrelerinde nasıl bir mevki temin ettiğini araştırmak doğru olur. İç bünyesinde istikrar temin edemiyen ve demokrasinin ana kaidelerine riayet etmeyen bir hükümetin harici siyasette muvaffakiyet imkânları mahduttur. Binaenaleyh, harici siyasette görülecek muvaffakiyetsizliklerin sırrını evveleminde Hükümetin umumi ve iç siyasetinde aramak gerekir. Keza iş başında bir Türk Hükümetinin, yukarıda belirttiğimiz gibi, memlekete dış siyasetinden az veya çok nisbette fayda temin etmesi, evvelâ Hükümetin iç bünyesindeki samimiyete, ondan sonra ikinci derece dış münasebetleri idare edenlerin dirayet ve iş birliğine bağlıdır.

Hükümet Kıbrıs meselesinden dolayı umumi ve dış politikasında bir değişiklik yapmaya kalkarsa hataları hata ile tamire kalkışmış olur. Zira, Kıbrıs meselesinde hatalar yapılmıştır. Bu hataların en başında; zayıf olmanın Türkiye’yi başkalarının zayıf zannetmelerine meydan verilmesi gelir. Türkiye zayıf olursa, veya bugünkü gibi zayıf olmadığı halde etrafa zayıf olduğu intibai verilirse Kıbrıs gibi meseleler tevali dahi edebilir. Hükümetin cesaretle hareket edememesi ve bunun neticesi olarak dışarıya mem-

leketi zayıf göstermesi kendi za’fından ileri gelmektedir. Ve aynı şekilde gerçek mânada bir millî dış politika takibetmemesinden ileri gelmektedir. Kıbrıs gibi millî bir dâvada, hâdiseler zuhur etmeden evvel ve zuhuru halinde böyle bir problemde, millî bir dâva takibedilmesi ve millî bir proje tesbit edilmesi için, tamamen millî bir bünyeye haiz olan parlamento gruplarının fikirlerinin alınması ve Hükümetin o fikirlerle muhkem bulunması ve bana göre müzakerelere oturması iktiza ederdi. Fakat bu lâzime, demokratik memleketlerde aslanan bu lâzime, hiçbir zaman bizim hükümetler tarafından yerine getirilmemiştir. İşte bu sebeptir ki, tatbikat hataları bu millî dâvada da tevali etmiş ve etmektedir, arkadaşlar. Eğer, bu meselede gerçek mânada millî bir dış politika takibedilecek olursa, tenkidlerimiz her defasında olduğu gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Türk Milletinin gerçek mümessillerinin görüşleri daha önce ve zamanında alınmalı ve Hükümet bu görüşlerle tahkim edilerek milletlerarası münasebetlere girişmelidir. Bu yapılmadığı müddetçe millî politikamızın unsurları yerine gelmez ve hatalar yapıldığı gibi, bu yapılan hataların mesuliyeti de burada oturan mesuliyet almış gruplardan ayrı kimselere asla ve kat’a raci olamaz, arkadaşlar. O halde bu meseleyi bir millî bünyeye ve milletin arzusuna uygun şekilde bir hal yoluna sokmak istiyorsak, evveleminde millî bir dış politikamızın unsurlarını yerine getirmek şarttır, bir.

2 ncisi, Hükümetin dışta sağlam bir dış politika takibedebilmesi ve muvaffak olabilmesi için her şeyden evvel içte demokratik bünyenin bütün icaplarını lâfzi olarak değil, gerçek mânada tatbik etmesi iktiza eder. İç huzursuzlukların sebeplerini aramak ve iç huzursuzlukları bünyeden silmek lâzımdır, arkadaşlar. İçte huzursuzluklar devam ettiği müddetçe, içte mustarip insanlar bulunduğu müddetçe hükümetler sağlam olamaz ve meselelere vukufu derecesinde, lâyıf olduğu ehemmiyeti verecek neticeler istihsal edemez. (Soldan, bravo, sesleri ve alkışlar)

Aziz arkadaşlarım; bir noktayı da arz etmek istiyorum, Yüksek Adalet Divanına gitmek konusunda Sayın Başbakan, Yüksek Adalet Divanının kazai yetkilerini Kıbrıs’ın tanımaması

dolayısıyla gidemediklerini beyan buyurdular. Bu hususta iki yol vardır ve tatbikatı da vardır. Mademki, mesele Güvenlik Konseyine intikal etmiştir, Güvenlik Konseyinin tavsiye kararı ve oranın delâletiyle Nihat Erim Beyin buyurduğu hukukî ihtilâfların hakikaten böyle büyük bir milletlerarası müessese ve Divan tarafından tahkimi için, Güvenlik Konseyinin kararını istihsal suretiyle, oranın aracılığı ile Lâhey Adalet Divanına gitmek mümkündür, bir,

İkincisi, Milletlerarası Adalet Divanı şartının 62 nci maddesinde şu hüküm vardır : «Bir devlet her hangi bir ihtilâfta kendisi için hukukî mahiyette bir menfaatin bahis mevzuu olduğunu gördüğü takdirde müdahale maksadiyle Divana bir dilekçe verebilir, Divan karar verir.» Binaenaleyh, şu hukukî ve tatbiki durum karşısında bu meselenin Devletler Hukuku bakımından ve bizim Garanti Andlaşmasının 4 ncu maddesinin 2 nci fıkrasındaki sarih hakkımızın kullanılması bakımından daha önceden bu yetkinin alâkalı mercie götürülmesi iktiza ederdi. Bunun götürülmesini yine temenni ve istirham etmekteyiz, dâvanın halli bakımından.

Aziz arkadaşlarım, Sayın Başbakan ve konuşan arkadaşlarımız - ki, bizim bu kürsüden 4 Mart tarihli Güvenlik Konseyi kararları çıktığı zaman sarahatle ifade ve beyan ettiğimiz ve zabıtlarla da tescil ettirdiğimiz üzere Güvenlik Konseyi tarafından izam edilen, teşkil edilen Birleşmiş Milletler Barış Gücü Ada'da arzu edilen, muahedenin ve Güvenlik Konseyinin kararlarının derpiş ettiği sulh ve sükûnu tesise imkân vermeyeceğini beyan etmiştik. Hakikaten bir aylık tatbikat bunun böyle olduğunu yine salâhiyetli ağızlar tarafından teyidediği gibi, va'kalar da ortaya koymuş bulunmaktadır. Giden kuvvetlerin miktarı 10 000 olacak idi, bugün giden kuvvetler, bir ay geçmiş olmasına rağmen, 2 000 dir arkadaşlar. 35 bin İngiliz askerine karşı.. (6 000 sesleri) 6 000 olabilir. 1954 - 1959 Kıbrıs hâdiselerini nazarı itibara alacak olursak, 1954 - 1959 senelerinde rumlara karşı duramayan 35 000 İngiliz askerine karşı, dışardan hiçbir mânevi bağı olmıyan 6 000 kişilik kuvvetin arzu edilen emniyet ve asayiş: ne dereceye kadar edebileceğini yüksek takdirlerinize arz ediyorum.

Diğer bir nokta, kuvvetler Kıbrıs'a Güvenlik Konseyinin kararına göre üç ay için gitmiştir. Aradan bir, bir buçuk ay zaman geçmiştir, hâdiseler hiç durmadığı gibi daha vahim bir duruma intikal etmektedir. Bir buçuk ay sonra yine Güvenlik Konseyinin kararına göre, eğer Kıbrıs Hükümeti müsaade ederse, üç aylık müddet temdid edebilir, müsaade etmezse oradaki Birleşmiş Milletler Barış Gücü de geri çekilecek, ondan sonra meselenin vâhabetini yine şuradan yüksek takdirlerinize arz ediyorum.

Arkadaşlar; bütün bunlar muvacehesinde Hükümetin yapması iktiza eden husus; derhal Güvenlik Konseyine başvurup Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U'Thant'ın talimatını yerine getirmediği veyahut da yeni kararlarla muhkem hale gelmeni tatbikatta da bu işin realize edilebilmesidir. Bu yapılmamıştır. Arkadaşlar, 29 Nisan tarihli U'Thant'ın Birleşmiş Milletlerin Kıbrıs'taki Barış Kuvveti Kumandanı General Giyani'ye verdiği emre göre, müstahkem mevkiilerden geri çekilme talebi vardır. Halbuki bu talep bir hafta önce Makarios tarafından Birleşmiş Milletlere bildirilmişti. Böylece Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri de bir hafta sonra gayet ustalıkla bir tarzda Makarios'un talebini tatbik mevkiine koymak için emir veriyor. Arkadaşlar müstahkem mevkiileri Türk mücahitleri ve oradaki Türkler terk ettiği takdirde, artık Ada'da müdafaa edecek tek kuvvet kalmıyacak ve netice gayet feci ve içinden çıkılmıyacak elim tablolara sahne olacaktır. Bu itibarla, Güvenlik Konseyi nezdinde bütün vakıaları dile getirmek suretiyle şimdiden teşebbüse geçilmesini temenni ve rica ediyoruz.

Diğer bir nokta; arkadaşlar bunlar plânlı olarak tertib edilmiş hâdiselerdir. Güvenlik Konseyi ve arabulucu malûm olan müddet içerisinde meseleyi halledemediği takdirde ne olacak? İş Güvenlik Konseyinden Birleşmiş Milletlere intikal edecek. Zaten Makarios ve Yunanistan'ın arzusu da bu idi ve bunu kademeli olarak başından beri yapmış idiler. Şimdi mesele Güvenlik Konseyinde halledilemedi. Arabulucunun teklifi de Türk - Yunan ve Kıbrıs hükümetleri tarafından reddedildikten sonra Birleşmiş Milletlere intikal edecek, Birleşmiş Milletlerdeki 119 âzanın büyük bir kısmı Asya,

Afrika ve Komünist bloku devletler, Türkiye'nin aleyhine ve kendileri müstemlekelikten kurtuldukları için kendi tutumlarını Otodeterminasyon sistemini gayet hoş görürüler ve böylece Makarios ve Yunan Hükümetinin otodeterminasyon prensibine muvazi karar istihşâl edecekler ve mesele de maalesef çok vahim bir safhaya ve bizim elimizden çıkmış bir hale intikal edecektir. Ama Güvenlik Konseyi veya Birleşmiş Milletler birinci defa bu Yunan veya Kıbrıs teklifini reddetmiş olsalar dahi, statüye göre her zaman Yunanistan ve Kıbrıs, bu meseleyi doğrudan doğruya namütenahi şekilde bir çok defalar Birleşmiş Milletlere götürmek hakkını haiz bulunuyorlar. O halde bizim kanaatimize göre, Birleşmiş Milletlerden meselenin çıkarılması çok zordur. Onun için her şeyden önce Kıbrıs meselesi bir Türk - Yunan anlaşması, açık anlaşma ve muahedeler meselesi olduğuna göre, meseleyi mevzii anlaşma ve teşekküllerin, NATO, ve Avrupa Konseyinin çok dikkatle ele almasına imkân vermek lâzımdır.

Arkadaşlar, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri bundan bir müddet evvel Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yazdığı bir mektupta; 1951 senesinde iki konsey arasında vazife ve salâhiyetlerin hudutlarının tesbiti bakımından ve Kıbrıs meselesinin bu zaviyeden mütalâa edilmesi hakkında bir teklifte bulundu. Ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bu meselenin Birleşmiş Milletler şartının, Anayasasının 33, 52 ve 53 ncu maddelerine göre her şeyden evvel Avrupa Konseyi ve bir Avrupa meselesi olduğunu ve binaenaleyh, bu zaviyeden işin tetkiki icabettiğini ima yollu hatırlatmıştır. İşte bu mesele üzerinde Hükümet zamanında durmamıştır. Tenkidimiz budur. Ve şimdi de bu mesele üzerinde ciddiyetle ve dikkatle durmak lâzımdır, arkadaşlar.

Şimdi gayet objektif olarak, itimat buyurun hislerden tecerrüdederek, arz ediyorum; Avrupa Konseyinde Türk Haricîyesinin, hiç şahısları kasdetmeden arz ediyorum, takibedilen Hükümet politikası zamanında Avrupa Konseyinde ve NATO'da ele alınmamıştır. Çıksınlar delilleriyle ortaya koysunlar, zamanında aldıklarını, vesikalarını ortaya koysunlar. Ben vâkıa, tarih ve hâdise zikrediyorum. Gönülden arzu ederiz ki

Hükümet bu teşebbüsleri zamanında yaptığını beyan buyursun ve biz de tatmin olalım.

İşte aziz arkadaşlarım, endişemiz, mâruzatımız, düşüncelerimiz; tamamen millî hisler ve bu millî dâvanın memleketimiz için müspet şekilde, 30 milyonun ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin tarihî şerefi ile mütenasip şekilde halledilmesi içindir. Ve bunda zarfa düşmek, Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve Türk Milletini büyük çıkmazlara sürükleyecektir. Bu endişeler içerisinde, daima tenkidlerimizi ve mâruzatımızı yapıyoruz. Hüsnü kabul buyurulmasını ve müspet karşılanmasını hürmetlerimizle arz ediyorum aziz arkadaşlarım. (Soldan sürekli alkışlar)

BAŞKAN — C. H. P. Grubu adına Sayın Cihat Baban.

C. H. P. GRUPU ADINA CİHAT BABAN (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar,

Büyük Millet Meclisinde Kıbrıs dramı etrafında genel konuşmaya Cumhuriyet Halk Partisi adına katıldığım şu sıralarda, çok önemli telâkki ettiğim bir görevi yerine getirmek istiyorum.

Dört aydanberi, Yeşil Adada bir avuç mücahit, yalnız fetih hakkı olarak sahiboldukları toprakları, yalnız kadınlarının ve kızlarının şeref ve ırzını, yalnız mensubolmakla şeref duydukları Türk'lüğe tevcih edilen suikastlere karşı, kendilerini esatiri kahramanlar gibi savunmakla yetinmemekte, aynı zamanda Türkiye'yi aşan, ve dünya medeniyetine leke sürececek olan bir ehlişalip kindarlığının da medeni dünyayı lekelemesine mâni olmak için, insanlık haysiyeti namına, müslüman kanlarını akıtmaktadırlar.

Hiç şüphe etmiyorum ki, bu mücadele, dünya tarih perspektifinde geriledikçe, büyüyecek ve Türk'lüğe şeref katan yeni bir destan olacaktır.

Bu destanı kanları ile yazanların huzurunda huşu ile eğilerek sözlerine başlamak istiyorum.

Muhterem arkadaşlar;

Bir ay kadar evvel, yani Nisan ayı başlarında, dünya siyasetinde çok yetkili bir zat ile Kıbrıs etrafında gazeteci olarak özel bir konuşma yaptığım zaman, bana şu suali sormuştu: Birinci Dünya Savaşında, hattâ sonradan Türk - Yunan savaşı esnasında da Adadaki Türklerle, Rumları bir Kıbrıs meselesi karşı karşıya getirmedi. Hattâ İkinci Dünya Savaşı da böyle bir

meseleyi satha çıkarmadı. Şimdi ne oldu ki burası bir barut fıçısı haline geldi?»

Sayın arkadaşlar : Bu kavgada yine dünyayı ikiye bölen ideolojik çatışmaların etkilerini ara-mak lâzımdır. İngiltere'nin Kıbrıs'tan uzaklaştırılması Sovyet Rusya'nın İkinci Dünya Savaşın-dan sonra birdenbire hızlanan yayılma arzularını kolaylaştıracaktı. Onun için Rusya Moskova'da yetişen Yunan komünistlerinin de yardımı ile Kıbrıs'ta kurulan komünist Akel partisini iyi gözlerle gördü. Ve bu partiyi mânen ve bilhassa maddeten teşvik etti. Tıpkı, Karaiç denizinde Amerika kıt'asının burnunun dibinde Kûba'yı Kastro ihtilâlinden sonra, kendi gayeleri için, bir üs yapmak istemesi gibi...

Eski Amerika Genelkurmay Başkanı Bradley 1950 Eylülünde yazdığı bir makalede Doğu - Batı anlaşmasının stratejik yönden ele alıyor ve «eğer Rusya Batı'da Atlantik sahillerine ulaşacak olursa bir Üçüncü Dünya Savaşında Amerika harbi artık kazanamaz» diyordu; bu hüküm ne derece doğrudur bunun takdirini stratejilere bırakıyorum.

Aynı tarihlerde Pekin radyosu da «Çin komünist partisinin tek görevi Asya'yı emperyalistlerin elinden kurtarmaktır.» diye neşriyat yapıyordu. Bugün Çin ile Sovyet Rusya'nın arası açılmış olmasına rağmen soğuk harp devam etmekte ve her iki taraf birbirlerinden çekine-rek ayrı ayrı aynı maksada doğru siyasetlerini tevcih etmiş bulunmaktadırlar. Bradley yazdığı zaman, Kastro rejimi kurulmamıştı. Akdenizde Birleşik Arap Cumhuriyeti, ile Ben Bella'nın Ce-zair'i kendi maksatlarına ulaşmanın yolunu Mos-kova'dan geçirmeyi düşünmüyorlardı. Yani bu makalenin yazıldığı tarihten 14 yıl sonra, eski askerinin söyledikleri doğmuş bulunuyor; ve böylece dünya barışı nizamındaki denge de, Yayıl-ma yönünden hür dünya aleyhine biraz daha büyümüş bulunuyor, Kıbrıs ihtilâfı Türkiye Büyük Millet Meclisinde konuşulduğu şu sırada dikkatle duracağımız birinci nokta bu olsa gerektir.

Sayın arkadaşlar :

Kıbrıs ihtilâfı bir Türk - Yunan ihtilâfı ol-makla beraber alacağı şümul bakımından yalnız Türkiye ile Yunanistan arasında halledilecek ihtilâflardan değildir. Onun içindir ki, burada mümkün olduğu kadar kısa, fakat yine mümkün olduğu kadar tam olarak, Türk dış politikası

üzerinde doğrudan doğruya veya dolayısıyla et-ki yapmakta olan dünya politik konjonktürü üze-rinde de durmak istiyoruz.

«Barış Stratejisi, isimli kitabında, eski Ame-rika Devlet Başkanı mütevaffa Kennedy'nin söylediği gibi, artık iç politikaya karşı gözle ve dünya işlerine ayrı bir gözle bakmak mümkündür değildir.

Yeni barış ve savaş bir tündür ve bunların çarelerini parça parça ele almak kabil değildir. Her milletın barış teminatı kendi barışımız de-ğil, dünya barışıdır. Milletlerin saadeti ancak dünya barış dengesi bozulmadıkça devam edebi-lir.

Barış hali dünya milletlerinin terâkki ve sa-adetlerinin peşin şartıdır. Bu sebepten dolayı, her türlü silâhlı hal çarelerine başvurulmaması lâzımdır. Esasen savaşın neticede her hangi bir meseleyi hallettiği de görülmemiştir.

Şu halde her türlü ihtilâflar, çekişmeler, sa-vaşa müncer olmamalıdır. Yine mütevaffa Ken-nedy'nin ifadesine göre, Sovyet Rusya ile Ame-rika arasındaki dünya meseleleri müzakere yo-luyla halledilemezler, her iki tarafın hayati men-faatleri Avrupa'da, Orta - Doğu'da ve hemen hemen dünyanın her tarafında birbirleri ile çarpışmaktadır. Amerika'nın hür. dünyanın baş devleti olarak beslediği emellerle, Rusya'nın ko-münist dünyanın baş devleti olarak beslediği emeller mütemadiyen çatışma halinde bir çözüm çaresi aramaktadır. Bu çatışmanın bir gün silâhlı boğuşma haline gelmemesi için Amerika'nın üzerinde durduğu formül basittir. Diyor ki, «ne biz kendimizi fazla karamsarlığa ne de fazla iyimserliğe kaptırmamalıyız. Çünkü her halde bizim de Rusya'nın da müşterek olarak üzerin-de duracağımız başka çeşit menfaatler vardır. Şu halde Rusya ile konuşmaya ve aradaki irtihatsız tutuma son vermeye mecburuz.» Her şe-yin başında her iki millet de yeni bir atom har-bi istememektedirler. Ve bu bir başlangıç olabi-lir.

Gerçi her iki taraf da atom harbi istememektedirler ama, Sovyet Rusya'nın ideolojik harbi devam etmektedir. Ve bunun da neticeleri Sov-yet politikasına şimdiye kadar faydalı olmuş-tur. Evvelâ bir çok milletler, bu karşılıklı anta-agonismi hür dünyaya karşı bir açık artırma im-kânı olarak kullanmaktadırlar. Gerçi Amerika,

az gelişmiş memleketlere yardım etmek arzusun-
dadır, fakat yapılan hesaplara göre, meselâ
Amerika, Almanya, Fransa ve İngiltere, bütün
mevcudiyetlerini az gelişmiş memleket olarak,
yalnızca Kızılçine dağıtacak olsalar, Çin'in ha-
yat seviyesi bir karış bile yükselmediği halde,
bu dört devlet sıfıra inmektedirler. Yani, bunu
söylemekle, az gelişmiş memleketlere onların ist-
edikleri boyda yardım mümkün olmayacağı için
bu açık artırma kapısının daima açık duracağını
ifade etmek istiyorum.

Kıbrıs dâvasında tarafsızlar diye liaksız bir
isim alan ve başta Kahire olmak üzere «non en-
gage» memleketlerin Türkiye aleyhindeki tutum-
ları, bu açık artırma politikasından ileri gel-
mekte ve Türkiye az gelişmiş milletleri yardım
yoluyla kavrayan hür dünyanın çaresiz fakat
mevcudolan zarfına kurban olmaktadır.

İtiraf etmek lâzımgelir ki, NATO camiası
içinde bu zarfı telâfi mümkündür. Yani, Batı
bloku kendisinden beklenen milletlerarası hu-
kuk lehindeki müdahaleyi Kıbrıs olayında kuv-
vetle yapması mümkün iken, bunu da birtakım
mânasız ve geçici ufak menfaat hesapları yü-
zünden yapmak suretiyle dâvayı daha karışık
ve halledilmesi güç bir hale sokmuştur. NATO'da
bu tereddüt devam ederse, ihtilâfın yeni ihtilâ-
flarla dünya çapında gelişmesi kadar tabii bir
şey tasavvur edilemez.

Bir başka nokta üzerinde daha durmak isti-
yorum. Muhterem arkadaşlarım,

Yine dostumuz ve büyük müttfikimiz Ame-
rika'nın görüşüne nazaran, barış dengesini hür
dünya lehine çevirebilmek için barışçı yollardan
yürümek lâzımdır. Avrupa'nın doğusu Soyet
nüfuzu altındadır. Bu memleketleri bu nüfuz-
dan kurtarma için Amerika iç ihtilâlleri teşvik
etmeyi mânasız bulur. Çünkü bu ayaklanma ve
ihtilâller o milletleri intihara götürüyor. Misal
Polonya ve Macaristan'dır. Buna karşılık, bu
gibi memleketlere iktisadi yardımlar yaparak ve
bunları Batı ile yaklaştırarak, kalkınmalarına
hizmet gerekir, bunlar refaha ulaştıkça, siyasi
boyunduruktan kurtulacaklardır. Her ne kadar
Amerika mevzuatı siyasi baskı altında yaşayan
bu memleketlere yardım imkânını vermiyorsa
da bu mevzuatı değiştirmekte fayda vardır.

Şu halde, siyasi boyunduruk altında olmayan
ve hür dünyaya bağlanmış olan Türkiye'ye evve-

lâ bittarik yardım yapmak bu nazariyenin icabı
olması lâzımgelir. Türkiye ile Yunanistan dört
aydan beri birbiri ile harb haline gelecek bir
anlaşmazlığın içine sürüklenmişlerdir. Mantık
icabeder ki, bu memleketleri haysiyet ve şerefle-
ri ile münasip bir hal çaresi içinde anlaşmaya
sevk etmek lâzımdır. Türkiye'nin haysiyet me-
selesi yaptığı konu, büyük müttfiklerimizin
hassasiyetle üzerinde durdukları insan hakları
konusu ile milletlerarası hukuk prensiplerine ri-
ayet konusudur. Hür dünya milletleri mâsum
insanların katledilmelerine, evlerinin, ocakları-
nın yakılıp yıkılmasına, seyirci kalamazlar. Yine
medeni milletlerin anlaşmaların yırtılmasına
seyirci kalmamaları icabeder. Bu öyle bir dâva-
dır ki, bir tarafta Türkiye bütün dünyanın emel-
lerine uygun olarak insan hak ve hukukunun
savunuculuğuyla, ahitlere sadakatin müdafiiği-
ni yapmakta, diğer taraftan Yunanistan ise, kı-
tali teşvik eden bir politika ile anlaşmaları
yurtmayı himaye etmektedir. Bu tablo karşısın-
da, meselenin hallini bir hür dünya meselesi
olarak üzerlerine alacaklarına ve bu iş NATO
camiası içinde çok mümkün olduğu halde, key-
fiyeti açık artırmaçı politikacıların tevakkülüne
teslim etmeleri, hatalı olduğu gibi, dürüst de ol-
mamaktadır. Bir haksızlık ve şirretlik politikası
karşısında, hukuku savunanları bitaraf diye yal-
nız bırakmak, haksızlık ve şirretlik politikasına
pirim vermek ve onu desteklemek mânasına ge-
lir.

Kıbrıs dâvası, Makarios meselesi değildir.
Doğrudan doğruya Türkiye ile Yunanistan ara-
sında ihtilâftır. Bu ihtilâf Papandreu'nun iş ba-
şına gelmesi ile daha da tehlikeli bir hal almış-
tır. Duyduklarımız doğru ise, Kıbrıs meselesinin
aldığı bu vahim istikametten, Karamanlis'in
akıllı idaresiyle huzura kavuşan Yunan milleti
de memnun değildir. Atina'dan geçen Türk'lere,
«Eğer iş Papandreu'ya kaldıysa başımıza her
tür türlü felâket gelebilir, bizi bir kötü âkibetten
kurtarırsa yine İnönü kurtaracaktır! Aman ona
söyleyin, bu adamın mânasızlığına kendini kap-
tırmamasın!» diyenler çok olmuştur. Biz kaaniiz
ki, Yunan yarımadasında mesut yaşayan insan-
lar, bir Türk - Yunan harbine taraftar değildir-
ler. Yine Atina'dan geçen, bir müşahit ceneli
bana ihtisaslarını şöyle anlatmıştı. Türkiye'deki
heyecanı, Yunanistan'da görmedim. Ben de ona
şu cevabı verdim. Bunun mânasını anlamak ko-

laydır. Onların heyecanı yok, çünkü onların Hükümeti haksız bir dâvanın savunuculuğunu yapmaktadır. Biz ise şenî bir şekilde tecavüze uğramış olmanın infialini zor zaptediyoruz.

Bu görüşe göre ihtilâfın mahiyeti Yunan milleti ile Türk milleti arasında değil Türk Hükümet ve Milleti ile Papandreu arasındadır.

Doğrudur, Londra ve Zürih anlaşmaları Enosis emellerini kırarak kadar kuvvetli olmadı. Hele organik tatbikat cephesi ne Anayasaya ne anlaşmalara saygı göstermek istemiyen Enosisçilere cesaret veriyordu. Daha o tarihte bu eksikliğe Türk basınında da işaret edildi. Bir yazar anlaşmaların Meclisten ve Milletten uzak olarak süratle hazırlandığı sırada şunları söylüyordu : (iktidar işlerin ters gitmiş olmasından dolayı muhalefetin açacağı kampanyadan endişe duymakta haksızdır. Çünkü muhalif partiler böyle bir durumda ve böyle bir günde bu hâdiseleri kendi açılarından istismar etmemelidirler, etmeyeceklerdir de.. Hattâ daha ileri giderek dün arada olup bitenlerin üzerine sünger çekecek kafa kafaya verip bundan sonrası için müşterek millî yolu aramakta işbirliği yapmaktadırlar.) demekte ve yine o sırada bir başka yazı da «Adada iki cemaatin bir arada yaşaması esasını kabul eden formülün yürüyemeyeceği belirtilmekte, anlaşmalar gün ışığına çıktıktan sonra basın da şöyle fikirler ileri sürülmektedir. «Bütün Millet in iştirak edeceği bir kanaat olarak şunu açıkça söyleyebiliriz : Kıbrıs dâvası neticelenmemiştir. Türkiye için millî haysiyet ve şeref meselesi haline getirilen bu mesele bugünden itibaren yeni bir safhaya intikal ederek milletin hayatına yeniden doğmaktadır.» Nitekim sayın arkadaşlar, bu görüşler doğru çıkmış ve mesele yeniden Türk milletinin hayatına ve Türk milletine acı vererek doğmuştur.

O sırada iktidardaki Hükümetin politikasını tenkid eden bir başka kalem de şunları yazmaktadır. «Her şeye rağmen bu anlaşmalar, demokrat parti iktidarı için bir başarı sayılamayacaktır. Kıbrıs politikası fena idare edilmiştir. Besbelli ki, ne Yunanistan ne de Kıbrıs'ın Rumları ilhaktan vazgeçmiş değillerdir. Onlar Kıbrıs meselesinin gösterdiği milletlerarası vahamet üzerine bugünkü anlaşmaları geçici bir hal tarzı olarak kabul etmişlerdir. Yedi milyonluk Yunanistan Kıbrıs'taki 450 bin kişilik Rum nüfusunun artacağından emindir. Bir gün gelecek nü-

fus muvazenesi Türkler aleyhine büsbütün bozulunca bugün Türkiye'ye tanınmış olan hakların hiçbir tanesine yer bırakmamak için karşımızdakiler bu anlaşmaların yeniden gözden geçirilmesini isteyeceklerdir. Anlaşmaları savunanlar bilmelidirler ki, Kıbrıs dâvası asıl bundan sonra aevli bir safhaya intikal etmiş bulunacak ve Rumlar Hiçbir şey yapamazlarsa Enosisi kadınların doğurma gayretiyle tahakkuk ettirme çaresine bakacaklardır.»

ENOSİS'çiler bu kadarda bekliyemediler, ve anlaşmalar meriyete girer girmez onları iptâl etmek için ellerinden gelen her türlü baltalama hareketini esirgemediler. Kötü niyetlerini hiçbir zaman gizlemek lüzumunu duymadan her fırsatta izhar ettiler. Ve dört ay evvel kendilerince münasip zamanın geldiğine inanarak Kıbrıs'ta 20 neî asrın yüzünü kızartacak cinayetlere teşebbüs ettiler.

Sayın arkadaşlar :

Bugün Kıbrıs meselesini dünya münasebetleri içinde şöyle mütalâa edebiliriz.

Kıbrıs'ta ENOSİS'çiler başlarında eli kanlı MAKARİOS'un gayretiyle harekete geçmişlerdir.

Maksatları Türkleri imha dâhil her çareye başvurarak aday'ı Yunanistan'a ilhak etmektir. Bu niyeti MAKARİOS açıklamış olduğu gibi PAPANDEU'da açıklamıştır. MAKARİOS öylesine sorumlu ve suçlu bir hale gelmiştir ki, onun için adalet önünde hesap vermekten kurtulmanın tek çaresi ENOSİS yoluyla Yunanistana iltica etmektir. Bu sebepten dolayı da bu korku ile ve bilhassa son dört aylık sürekli cinayetleri mütâakıp ENOSİS simidine büsbütün kuvvetle sarılmıştır.

Gerçi PAPANDEU Türk'lerle dost geçinmek arzusundadır. Fakat bu dostluğu bedeli onun nazarında bugün için Kıbrıs olmalıdır. PAPANDEU Kıbrıs'a istiklâl tanımırken Kıbrıs halkının otodetermination yoluyla Yunanistan'a iltihak kapısını da açmak arzusundadır.

PAPANDEU bu maksadına ulaşmak için başvurduğu çeşitli çareler arasında şunlar da vardır :

1. — Yunanistan'daki komünistlere karşı yumuşak bir çare göstererek Kıbrıs'taki AKEL Partisi yoluyla komünist âlemlerle yaklaşma teşebbüsü ve bu yoldan Batı dünyasına karşı şantaj,

2. — Bu politikasını tamamlamak üzere demirperde arkası memleketlerle yeni münasebetler tesisi,

3. — Tarafsız ismi altında meydana gelen nüturalistler yani yarı peyklerle işbirliği ve bunların İngiliz Amerikan emperyalizmine karşı duydukları söyledikleri çekingenliği istismar,

4. — Hıristiyanlık - Müslümanlık konusunu bir Orta Çağ zihniyeti ile âdi bir kışkırtma politikası haline getirmek,

5. — Ada'da oldu bittiler, vasıtasıyla kademe kademe köprü başlarını temin ve dünya ile Türkiye'yi emrivakilere razı etme gayreti.

Sayın arkadaşlarım :

PAPANDREU, MAKARIOS ikilisi bu metotlar üzerinde çalışırken dünya basınında ve dışişleri bakanlıkları kulislerinde görüşülüp dışarı sızan haberlerden anlıyoruz ki, bu konu üzerinde fikir yoranlar bâzı hal çareleri aramaktadırlar. Bu hal çareleri de şöyle hülâsa edilebilir.

1. — Ada'yı MAKARIOS'a terk ederek ENOSİS'i sağlamak ve iki cemaatin bir arada yaşaması mümkün olmayacağına göre oradaki Türklerle İstanbul'daki Rumları mübadele etmek,

2. — Ada'dan çıkarılacak Türk'ler karşılığında ve Ada'nın Yunanistan'a bırakılması halinde Batı Trakya'dan Türkiye'ye Türk'lerle meskûn olan yerleri iade etmek.

3. Kıbrıs'taki Türkleri, Türkiye'ye yakın bir adaya naklederek o adayı Kıbrıs karşılığında Türkiye'ye vermek,

4. Kıbrıs'ı Makarios'a bırakarak ve yolla Enosisi temin ederek Türkleri Kıbrıs'ın veya Yunanistan'ın ekalliyet halindeki bir topluluğa sokmak ve onlara yırttıkları andlaşmalar gibi yeni andlaşmalarla ahdi teminat tanımak,

5. Kıbrıs'ı arazi olarak Yunanistan ile Türkiye arasında taksim etmek,

6. Kıbrıs'ı içerde Rumlarla Türkler arasında taksim ederek sonra bağımsız konfederatif veya federatif bir Devlet kurmak,

7. Bugün mevcut ve mer'i statüyü raylar üzerine oturtarak durumu eski hale getirmek.

Görülüyor ki, sevgili arkadaşlarım, akla gelebilecek her türlü çare dünya basınında tartışma konusu olmaktadır.

Bizim görüşümüze gelince: Biz Türk - Yunan dostluğunun Papaanreu'nun kaprislerine bağlı bir dostluk telâkkisinde bırakmak niyetinde değiz.

Her milletin hayatında geçici olarak doğru yoldan ayrılan idareciler iş başına gelebilirler, eğer Yunan milleti bir gün yakasını bu ara bozucudan işler perişan olmadan kurtarmaya muvafak olabilirse iki memleket arasında teessüs eden dostluğun anlayışlı idareciler elinde inkişaf etmesi için hiçbir sebep yoktur. Biz Türkler Kıbrıs hakkında çok renkli ve çiçekli emeller besliyoruz. Akdenizin ortasındaki bu dünya cenneti Türk - Yunan dostluğunun sembolü olmalı ve burası yalnız huzur içinde yaşayan insanların diyarı değil huzur arıyan insanların da diyarı haline gelmeli idi. Ve burası tatlı iklimiyle ve itimat veren havasıyla Türk - Yunan iş birliğinin, dostluğunun gerçek ifadesi olmalı idi. Bu böyle olmadı ise, itiraf etmek lâzımdır ki, bundan dolayı Türkiye hiçbir sorumluluk payı taşımamaktadır. Şunu iyi bilmek lâzımdır ki, Kıbrıs, Kıbrıs Türklerinin, fetih hakkı yoluyla sahiboldukları bir ülkedir. Türkiye, Kıbrıs adasının olduğu gibi Yunanistan'a ilhakına amaç tutan her türlü hal tarzına kesin olarak karşıdır.

Böyle olunca da üzerinde durulan yedi türlü hal şekline dört tanesi kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Türkiye Kıbrıs'ı Anavatan bilen 120 bin Türk'ün oradan hicret ederek perişan olmalarına sureti katiyede razı değildir. Aynı şekilde (Biz Türküz.) diyen Türk Ortadokslarından yani Türk tâbiyetindeki İstanbul Rumlarından Anayasanın tanıdığı vatandaş haklarını esirgemeyi ne düşünür, ne de isteriz. Onlar otuz milyon Türk'le beraber aynı himaye ve teminatın altında ve aynı bayrağın gölgesindedirler.

Türk Anayasasının teminatını ve himayesini benimsemiyerek başka milletler uyrukluğunda olanlar ise zaten böyle bir mübadelede karşılık teşkil etmezler. Türk Hükümeti hükümlerine haklarına dayanarak bunları kendi memleketinde ister tutar, ister memleket dışına çıkarır. Türk Hükümetinin bu tasarrufu hiçbir suretle Kıbrıs davası ile bağlantılı değildir.

Geride kalan hal tarzları ise şunlardır: Ya bugünkü statü muhafaza edilir, bu takdirde tecrübelerin gösterdiği gibi fiili teminatları artırmak lâzımgelir, buna rağmen son katliamdan sonra müşterek yaşamının zor olduğu da artık meydandadır. Yahut Ada Türkiye ile Yunanistan veya adadaki Türkler ve Rumlar arasında taksim edilir.

Papandereu, Makarios ikilisi bütün Ada'yı olduğu gibi ilhak etmek fikrinde olduğu için taksim tezine yanaşmaz görünmektedir. İşte müşterek dostlarımızın ve barış seven milletlerin de rolü Makarios ve Papaandreu ikilisinin oburluk etmek istedikleri bu noktada başlamaktadır.

BAŞKAN — Bir dakika müsaade buyurun. Arkadaşlar, müsaade ederseniz arkadaşım beyanatına devam etsin. Arkadaşım beyanatına devam etmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA CİHAD BABAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar:

Bugünkü dış politika müzakerelerinden çıkacak mâna her halde şu olmak lâzımgelir.

Yüce Meclisimiz bir kere ve her halde Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakının mevzuubahsolmadığını dünya efkârına kesin olarak anlatmış olacaktır.

Yine Yüce Meclisimiz, ihtilâfa bir hal tarzı aranırken, insan hakları ve andlaşmalara ve hukuka saygı icaplarının yerine getirilmesi fikri üzerinde ısrar edecektir. Kıbrıs dâvası bir pazarlık meselesi değil, vahşete kurban edilmek istenen hukuk esaslarının yerine oturtulması meselesidir. Yine bu müzakerelerin neticesinde bütün dünyaya ve bilhassa Yunanistan'a, Türkiye'nin elinde sıkı sıkıya tuttuğu bir hakkı hatırlatmalıdır. Mevcut düzeni ihlâl etmek isteyenlere karşı Türkiye'nin müdahale hakkı yürürlüktedir. Yunanistan bilmelidir ki, bu tecavüzler durdurulmadığı ve Kıbrıs dâvası medeni ve insani bir hal tarzına bağlanmak istenmediği takdirde Türkiye bu hakkını kullanacaktır.

Yunanistan tecavüz, Türkiye savunma durumundadır. Tecavüzü dünya ataletiyle teşvik etmemeli, aktif olarak takbih etmelidir.

Sayın arkadaşlar, Kıbrıs dâvası 1959 da Zürih ve Londra'da bir hal tarzına bağlandığı zaman Türkiye ekonomik sıkıntılarının boyunduruğu altında idi. Dış borçlar dolayısıyla Hükümet kendini zayıf hissediyordu. O devirde iç politikada mevcudolan huzursuzluk vatandaşları muvafık olsun, muhalif olsun alabildiğine tedirgin ediyordu.. O tarihte daha teminatlı bir neticeye varamamışsak bunda o zamanki Hükümetin kendisini sabırsızlığa kaptırarak bu derdi bir an evvel başından atmak kaygısı büyük rol oynamıştır.

Muhterem arkadaşlar :

Dört ay evvel Kıbrıs'ta Rum tethişçileri masum çocukları anneleri ile beraber öldürmeye

kalktıkları zaman ve Makarios andlaşmaları çig-nemenin zamanı geldiğine inandığı gün Türkiye içinden nasıl çıkacağını bilemediği bir Hükümet buhranı içinde idi.

Türkiye iç barışını emniyet altına almadan emin olunuz dış tehlikelerden kendisini masun tutamaz. Başka bir ifade ile iç politika ile dış politika arasında umum ve hususu mutlak münasebeti vardır. Yani bir millet iç yapısı olarak kuvvetli olunca dış politikasında mutlaka müessir ve kuvvetli olabilir. Montreux ve Hatay bu sözümün delilleridir. Fakat eğer bir memleket içinde bölünmüş parti hesapları millî menfaatlere tekdüm etmeye başlamış, ufak oyunlar vatandaşları birbirine düşürmüşse o memleketin dış politikasının muvaffak olmasına katiyetle ve sarahatle imkân yoktur. Atatürk'ün nutkunu okuyunuz, İstanbul Hükümetini Sevr Andlaşmasına kadar sürükliyen sır bu dağınıklığın kucağında yatmaktadır. Millî Mücadeleyi Lozan'a ulaştıran zaferin sırrı ise Millî Birlik, kahramanlık ve fedakârlıkta Milletçe gösterdiğimiz ortaklıktır. Eski Fransız Başvekili Pol Reno yazdığı bir kitapta ibretle anlatıyor, Hitler orduları Fransız topraklarında ilerlerken Çörçil'in, Fransa ve İngiltere'nin kaderini birleştirmek yolunda Londra'dan General De Goll vasıtasıyla yaptığı teklif Hükümet içinde birbirini sevmiyen hiziplerin birbirlerini çelmelemeleri maksadiyle nasıl perişan olmuş ve nasıl çökertmiştir.

Dış münasebetlerde dostluk ancak karşılıklı menfaatlerin tarlasında yerleşir. Ve nadir olmakla beraber eğer karşılıksız dostluklara mazhar olursanız, onları birgün pek pahalı ödemek mecburiyetinde kalacağımıza inanmalısınız.

Türkiye Kıbrıs dolayısıyla büyük sanıklar çekmektedir. Dünya barışı ve dostluklarımız uğrunda katlandığımız fedakârlıkların blâncosunu yaparak bugün hayal kırıklığına uğramak dâvamızı zafere ulaştırmak da hiç fayda vermez.

A. P. Sözcüsü Faruk Sükan arkadaşım, Kıbrıs dâvasının bir Türk - Yunan meselesi olduğunu nihayet anlamış olduğunu söyliyerek, Hükümeti biraz acı ifadelerle tebrik etti. İtiraf etmek lâzundur ki, Kıbrıs dâvası yalnız bugün değil senelerden beri bir Türk - Yunan meselesi halinde yaşamıştır. Fakat dört ay evvel mesele patlak verdiği zaman Yunanistan teminatçı bir Devlet olarak bizimle beraber hareket etmek mecburiyetinde idi. Andlaşmalar ona bu mükellefiyeti tah-

mil ediyordu. Yunanistan Hükümetinin bu mecburiyeti bugün boyun eğip eğmiyeceğini beklemek basiret icabı idi. Kıbrıs dâvasında Yunanistan'ın Türkiye'nin karşısında olduğunu söylemek, bize değil Yunan Hükümetine düşerdi. Ve notice'de Papandreu'da bu işi yerine getirmekte kusur etmedi.

Gene aynı arkadaşımı Kıbrıs'a asker çıkarma yolunda fırsat kaçırdığımızı söylemekten bir kere daha kendisini alamadı, fırsat kaçmadı arkadaşlarım. Yalnız Türkiye elinde tuttuğu imkânlarla, Dünyanın gözünde fırsatçı bir millet olmak istemedi. Türkiye 30 milyonun kaderini o sırada ne olduğu belli olmayan bir dünya kargaşalığının içine atamazdı. Çıkmak ve muvaffak olmak vardı. Çıkmak ve orada katliamı tahrik etmek vardı. Bu hareketin dünyanın muhalefeti ile karşılaşması mümkün idi ve o zaman, bugün neden asker çıkarmadınız diyen muhterem arkadaşım ve aynı muhalefet, insiyakiyle, acaba kör mü idiniz, bir milletin kaderiyle bu derece lâübalı bir tarzda oynanabilir mi idi, maceraya ne lüzumu vardı, demiyecek mi idi? Arkadaşım emin olsun ki, Türkiye politikasını güderken ne Amerika'yı daraltmak istemekte, ne de Kıbrıs'ı Yunanlılara terk etmek niyetindedir. Gizli toplantı dolayısıyla mahiyetini çok iyi bildiği meseleleri, arkadaşımın bilmezlikten gelmesi, yalnız muhalefet kaygusundan ileri gelmiyorsa, şunu kabul etmesi lâzımdır, Sayın Başbakan Türkiye'nin Batı âleminden ve Hür Dünyadan ayrılmanın mevzu bahis olmadığını, iki saat evvel açıkça şurada ifade etmiş olmasına rağmen, o sözler söylenmemiş gibi mütalâalar ileri sürmek, açık kapıları zorlamaktan başka bir mâna ifade etmez.

Arkadaşlarım, yapmamız lâzım gelen şey, dış politikada her çareye başvurarak Türk Devletinin müesseriyyetini artırmak için iç politikada da birbirimize yardım etmenin sırrına ermektir. Bunu başardıktan sonra, kesin prensipleri ortaya koymak ve dostlarımızı omuzlarından tutup silkeliyerek gideceğimiz yolu kesin olarak onlara göstermek her halde dâvayı çok kolaylaştıracaktır.

NATO'dan, yani NATO'ya bağlı ortaklarımızdan bu kanlı dâvanın üzerine ciddiyetle eğilmelerini beklemek hakkımızdır. Lord Gürzon'un dediğini bugün biz bu dostlarımıza hatırlatmayalım: Medeni âlemde Şark pazarlarında ki, alış

verişi yapmak büyük dâvaların öncülüğünü yapan milletlere yakışmıyor.

Hiç şüphe yok, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı dünya barışına çok faydalı hizmetler yapmıştır. Fakat onun kulislerindeki pazarlıklarla iki dünyayı birbirine tâviz vermeye mecbur eden veto-larla dünya barışını kurmak kolay olmayacak gibi görünmektedir.

Su halde Birleşmiş Milletler Teşkilâtını takviye ederek devamlı bir polis kuvvetinin tesisine çalışmak ve siyasi ihtilâflarda Lâhey Adalet Divanını, mecburi bir tahkim organı haline getirmek dış politikamızın belli - başlı amaçlarından biri olmalıdır. Daimi bir polis kuvveti mevcudolsaydı, Kıbrıs'ta ölüm saçan duman, böyle aylarca tütmekte devam etmez, Kıbrıs'a çıkan mavi bereli askerler de yetkilerinin ne olduğunu öğrenmek için, haftalarca U-Thant'ın kapısı önünde elleri boş beklemezlerdi.

Türkiye Batı dünyasına ve hürriyet âlemine çok inanmış ve itimat etmiş bir millet olduğu için, hür dünya nizamı içinde kendisi ile beraber yer almış olan ortaklarına da çok güvenmişti. Bugün eğer Arap âleminden beklediği dostluğu bulamıyorsa, eğer Doğu âlemi ile istediği kadar yakın değilse, bunun sebebi; dış münasebetlerde iki ata birden oynamak tenezzülünde bulunmayan Türk milletinin, bu itimat ve güven duygusundan ileri gelmiştir. Şimdi Batı'ya karşı beslediğimiz itimat ve güvenin çiçekleri açamamakta, buna mukabil itimat etmiş ve güvenmiş olmanın doğurduğu ihtilâtlar, Türkiye'nin karşısına dikilmiş bulunmaktadır.

Bizi üzen, dostlarımızın da bunu idrak etmekte geç kalmış olmalarıdır. Eğer bugün Türkiye milletlerarası durumu ağırlaştırmamak için yine fedakârlıklara katlanıyorsa bu onun Kıbrıs dâvasını kendi başına halletmek . imkânsızlığından değil, kolektif barış dâvasına gösterdiği saygıdan, başkalarını rahatsız etmemek kagusundan, ve gördüğü anlayışsızlık karşısında medeni bir millet olarak hissiyatı ile hareket etmek yerine şuur ile mukabele etmek istemesinden ve şuur-ları uyanmamış olanlara, kan dökmek lüzumunu hissetmeden, gerçeği anlatabilmenin ümidini kaybetmemiş olmasındandır.

Çok sevgili arkadaşlarım,

Şu Parlâmentonun içinde bulunan bizler, Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi, C. K. Millet Partisi, Millet Partisi ve Halk Partisi men-

supları olarak, Türk milletine istiklâl zaferini bağışlamış ve yerleri belirsiz mezarlarda kucak kucağa yatan insanların evlâtlarıyız. Analarımız, hemen hemen hepimize aynı ninnileri söylediler. Eğer müttehit ve anlayışlı, eğer seviyeli olursak ve eğer şehit babalarımıza saygı gösterebiliyorsak, birbirimize karşı beslediğimiz muhabbetle, metanetle, sabırla ve her şeyin üzerinde mânavî kuvvetimizle Türk - Yunan dostluğu dâhil, hem barışı hem de Atatürk'ün eserini kurtarabiliriz.

Bu küsüden hepimize derin saygılarımı sunarak iniyorum. (Alkışlar).

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı?

Oy toplama muamelesi bitmiştir.

C. K. M. P. Grubu Adına Sayın İrfan Baran.

C. K. M. P. GRUPU ADINA İRFAN BARAN (Konya) — Muhterem milletvekilleri,

Genel görüşme konuları hakkında, grupumuzun düşüncelerini arz ederken; takibedilen politika ve olaylar karşısındaki tenkidlerimizin ağırlık derecesi bir yana; millî bir dâvanın muhtevasında ve hedeflerinde, bütün millete beraber oluşun mânevî rahatlığını taşıyarak konuşacağız :

Milletimiz için üzücü, Devletimiz için elim ayların muhasebesine girişirken; tarihî bir hakikati tesbitte fayda vardır: Türk, asırlarca sayısız kavimleri idare etmiş, imha etmemiştir. Kıbrıs'takileri imha etmeden 350 sene idare edenlere karşı; bugün girişilen hareketleri değerlendirmede, bu tarihî gerçeği de göz önünde tutmalıdır Türkler ve Rumlar, dört asır aynı Adada oturmuşlar; fakat beraber yaşamamışlardır. İdarede sosyal ve kültürel hayatta birbirlerinde ayrı kalmışlardır. İngiliz idaresi zamanında dahi müşterek hiçbir kuruluşları, müesseseleri ve faaliyetleri olmamıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti, bu iki ayrı cemaati; müşterek bir idare altında müşterek bir hayata götürmeyi hedef tutmaktaydı. Fakat yeni Cumhuriyetin daha doğuşunda, temellerine bir kundak sokulduğunu kimse fark etmek istememiştir. Cumhuriyeti temsil eden Başkan Makarios: «Bugünkü idare nihai gaye için bir merhale dir..» diye beyanatta bulunmuştur. Yeni doğan bebek cumhuriyetin, onu katletmeyi nihai gaye edinçenlere teslim edildiği, va-

kit çok geçtikten sonra kabul edilmiştir. Kıbrıs Cumhuriyetini geçici bir merhale sayanlar; Anayasada Türk cemaatine tanınan esaslı hakları müesseseleştirmeye yanaşmamışlardır. Devletin doğuşundan evvel de mevcut Anayasa ile teminata bağlanmış, ayrı Türk belediyeleri kurulmamış, Türklerin idaresinde müşterek ordunun kurulması bırakılmış, memurlar arasında % 30 Türk dahil edilmemiştir. Anayasanın ihlal edilmekte olduğu, bizzat cumhuriyetin Anayasa mahkemesinde de hükme bağlanmıştır. Bütün bu olayların üç yıl müddetle umursanmamaşı, üstelik Makarios'u anayasaya aykırı olarak Türkiye'ye kabul etmekte bir hatâ olmuştur. Anayasa tatbik edilmeden onun yürümiyeceği iddiası, ihlâline mesnet yapılmak istenmiştir. Bu üç yıl süresince Rumlar ayrıca silâhlendirilmiş, Türkler aranmıştır. Türk cemaati, iktisadi ve idari baskıyla çitilmek, güçsüz duruma düşürülmek istemiştir.

Anayasanın tatbik edilmediği bu üç yıllık devrede, bizim hariciyemiz de salon diplomatlarının umursamazlığı içerisinde kalmıştır. Hükümetin enerjik teşebbüslere geçtiği de hatıralarımızda yer etmediği gibi; bunun olumlu sonuçlarına da kimse şahit olmamıştır. Kıbrıs'ta girişilen hazırlıklar, Devletimizi temsil edenlere iletildiği; meşru müdafaa için karşı tedbirler teklif edildiği halde, şayanı hayret, şayanı teessüf bir umursamazlıkla karşılanmıştır. Üstelik Türk cemaatinin sindirilmesi yoluna gidildiğine dair eiddi ithamlar yapılmıştır. Bunların hâlâ memleket ve kanun yararına tahkim konusu yapılmamış olması da düşündürücüdür.

Muhterem arkadaşlar; Kıbrıs'daki Türklerin durumu malûmunuzdur. Can, mal güvenliği seyahat ve muhaberat hürriyeti, kişi dokunulmazlığı, çalışma hürriyeti diye bir şey kalmamıştır. Rasgele insanlar öldürülmekte, işkenceye ve teavüzlere mâruz kalmakta; haneler yakılıp yıkılmakta, eşyalar tahribedilmektedir. Türkler emniyetsiz temerküz kamplarında günlerini dol-durmaktadırlar. Devletin bütün müesseselerine Rumlar sahip çıkmıştır. Anayasaya aykırı olarak Rum polisi, jandarması ve ordusu kurulmuştur. Her haydut zabıtan sayılmış, polis veya asker sayılan her haydut, Rum idaresinin toptan âsi ilân ettiği Türkleri öldürmek hakkına sahip bilinmiştir.

Hâdiselerin başlangıcında Makarios Anayasasının değiştirilmesini isterken; Dışişleri Bakanı Kiprianu da, «çoğunluk idare etmeli, azınlık hakları garantiye bağlanmalı ve Kıbrıs'ın Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile üçlü bağlandıklarına son verilmelidir» diyerek Rumların hedeflerini ortaya koyuyordu. Papandreu ise aynı tarihte (Kıbrıs'ı bütün kalbimizle destekliyeceğiz, dâvalarını heyecanla takibedeceğiz ve kardeşçe yardım edeceğiz) diyordu. Makarios (Rumların Türklere saldırmıyacağını, şiddete başvurmayacağını sarılı olarak temin ettiği) yalanını ifade ederken, (Grivas'la toplanan Yunan Hükümeti istifa ediyordu. Yunan Devletinin Rusya ve İngiltere'nin müşterek evlâtları olduğu ve gerek bu iki Devlet gerekse başkalarının yardımları ile hep bizim aleyhimize serpilip geliştiği. tarihî vakıası da unutulmamalıdır. -

Bu fiilî ve politik durumun yanında hukukî duruma da bir göz atmakta fayda vardır:

Kıbrıs Anayasasının 181 ne maddesinde Garanti ve Askerî İttifak Anlaşması Anayasa hükmü sayılmıştır.

Garanti Anlaşmasının 1 ne maddesinde de Kıbrıs Cumhuriyet bağımsızlığının, toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin idamesini, Anayasasına riayet edilmesini sağlamayı taahhüt etmiştir.

Aynı hususlar 3 Garantör Devlet tarafından 2 ne maddede temin ve garanti edilmiştir.

Anlaşmanın 4 ne maddesinin son fıkrasında da: Anlaşma hükümleri ihlâl edildiği zaman; muhdes nizamı tesis için, her bir Devletin harekete geçmek hakkı saklı tutulmuştur.

Sayın milletvekilleri olayların patlak verdiği ilk günlerden beri, Hükümet, bu millî dâvada bütün partilerin kendisiyle beraber olduğunu ilân edegelmiştir. Bu hususta grupumuz, durumunu kesin olarak açıklamayı bir vazife ve zaruret saymaktadır.

C. K. M. P. Grubu, Kıbrıs'taki ihlâl edilen Türk haklarını ve menfaatlerinin vazgeçilmez olduğu inanındadır. Bunlardan zerre kadar tavize yanaşmıyacağız. Türk Cemaati, içinde bulunduğu durumdan en kısa zamanda kurtulmalıdır. Soydaşlarımızın müşterek idare altında yaşayamayacaklarını fecî hâdiseler ispatladıktan sonra ayrı idare şarttır. Bu muhtevada, Türk Milletiyle, diğer partilerle ve Hükümetle beraberiz.

Gayede mevcut bu beraberliğin, bugüne kadar takibedilen Hükümet politikasını, tasvip mânası taşımadığını bir kere daha açıklamak ihtiyacındayız. Millî bir dâvanın takibinde, Hükümet usulde beraberliği aramamış ve istememiştir. Beceiksiz, yetersiz ve Türk haklarını, menfaatlerini koruyamamaktan mütevellit sorumluluk da, her vechesiple, C. H. P. Hükümetine aittir.

Kuruluşunda, patlak veren dâhiseler karşısında, millî bir Hükümet kurmanın imkânlarını araştırmamakla bu sorumluluğu da tek başına yüklemeyi göze almıştır. Takibedilecek politika hususunda, muhalefet partileriyle müşterek karara ve anlayışa varmak ihtiyacı da hissedilmemiştir. Her şey, 1946 dan evvelki tek parti ve tek partinin de tek adamı zihniyetiyle yürülmüştür. Bu zihniyetin defaatle mahkûm edilmesine, sayısız zararlarının meydana gelmesine rağmen; yine de vazgeçilememesi hem memleketimizi zararlara sokmuş; hem de Hükümeti müşküllere boğmuştur.

Partimiz müşterek gayeye vâsulde Hükümeti kifayetsiz ve kusurlu bulduğunu her vesileyle ifade etmiştir. Meselenin Mecliste müzakeresini de bugüne kadar Hükümet istememiştir. Londra Konferansı ve NATO kuvveti gönderme teşebbüslerinin akamete uğraması üzerine, 5 Şubatta verdiğimiz genel görüşme isteğine Hükümet millî menfaatlerin zedeleneceği bahanesiyle karşı koymuştur. Daha sonra Sayın Şinasi Osma ve 17 Martta grupumuz üyelerinden Sayın Saadet Kaçar'ın teklifleri de Hükümetin muhalefetiyle görüşme konusu yapılamamıştır. Bütün bunlar, Hükümetin politikası için partilerden ve Parlâmentodan bir destek aramadığını ifadesidir. Mevcut çıkartma yetkisini, Hükümetin bir gizli celsede Parlâmentomuza da tasdik ve teyid ettirmek istediği hatırlardadır. Bu karar sadece zikredilen hususa munhasırken, Başbakan Yardımcısı Sayın Kemal Satır'ın, Hükümetin takibettiği politikanın, Parlâmentoda ve gizli celsede, tümünden tasvib edildiğine dair beyanları, gerçeklere uygun değildir. Biz, olayların akıntısına kendini kapıp koyveren Hükümetin, kifayetsizliğini ve başarısızlığını her vesile ile ifade etmişizdir. Sorumluluklarını hatırlatmışızdır. Ana hedefteki beraberliğin ve desteğimizin şümulüne, elbette ki bu Hükümetin acz ve tevekkül politikası dâhil değildir. Bu husus,

Hükümet programı hakkında konuşan grup sözcümüz Odyakmaz tarafından Meclisimizde ifade edilmiştir.

Muhterem milletvekilleri, Hükümetin tamir kabul etmez za'fı, Kıbrıs Türklerini perişan bir duruma sokmuştur. Kıbrıs Anayasası kaatillerin kurşunları ile delik deşik edilip kundaklanmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti Devleti Rum idareciler tarafından gasbedilmiştir. Vahşet, zulüm ve cinayette Devlet otoritesi ve kuvvetleri kullanılmıştır. Bu feci manzara karşısında, Anayasa için Türkiye'ye Garanti Anlaşması ile taahhütte bulunanların hiyanetlerini cezalandırmak, nizamı tesis etmek, Türk Devletinin hakkı ve vazifesidir. Bu hak ve vazife, bizzat ilgili taraflarca ahde bağlanmıştır. Hukuku tesis teşebbüsümüzü, dostlarımızın, diğer devletlerin veya Birleşmiş Milletlerin durdurması düşünülemez. Zira ortada sadece mer'i bir anlaşmanın hükümlerini insanlık ve hukuk prensiplerine uygun olarak işletmek ve kullanmak bahis konusudur.

Hükümet, muahedelerle temin edilmiş yetkilerini olayların başında kullanmamakla büyük hata işlemiştir. Devam eden ıstırapların sebebi de bu ilk hatadan doğmuştur. Devlete ait yetkilerin zaruret karşısında kullanılmaması sorumluluğu Hükümetin omuzları üzerinden kaldırılamaz bir ağır yükür.

Bu yetkinin, İngilizlere üçlü idare namı altında devredilmesinin isabetsizliği çok kısa bir zamanda ortaya çıkmıştır. Üçlü idarenin devamında olayların anlaşılması için fayda uman Hükümetin muazzam kayıpları karşısında hangi faydaları temin edebildiği câyi sualdir.

Hükümetin dış politikayı nasıl yürüttüğünü misalleri ile izah etmek isteriz.

Sayın İnönü, emniyet sağlandıktan sonra Londra Konferansına gidilmelidir demiştir. Fakat, emniyet sağlanmadan Londra Konferansına gidilmiştir.

NATO Kuvvetinin, Türk Birliğinin sayısının ve yetkilerinin artırılması şartıyla kabul edilebileceği söylenmiştir. Fakat, iyi niyetlerin galip geldiğinden bahisle bu şartlar dışında da kabul edilmiştir. Makarios NATO kuvvetini reddetmiştir. Türkiye ve İngiltere, Güvenlik Konseyi ve Birleşmiş Milletlerin mesele

ile ilgilenmelerinin doğru olmadığını, bunu istemediklerini ilân etmişlerdir.

Makarios, beynelmil kuvvetler istemiştir. Hükümetimiz reddetmiştir. Sayın İnönü, «NATO kuvvetinden başka yol yoktur, başka yollar maderaya gider» demiştir. Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin kaçınılmaz ihtilâflar yaratacağı öne sürülmüştür. Fakat müttefikimiz İngiltere'nin Güvenlik Konseyine gidişi de Hükümetimizce bilâhara tasvibedilmiştir. Müttefiklerin teminatından dem vurulmuştur.

Kıbrıs'daki Rum Hükümetinin meşruiyetini kaybettiği haklı olarak ilân edilmiştir. Fakat, Anayasaya aykırı olduğu halde, Rosides'in Kıbrıs Cumhuriyetini temsil etmesine mâni olunamamış, kendisi muhatap alınarak müzakerelere iştirak edilmiştir.

Konsey kararının, Hükümet görüşümüze uygun olmadığından kabul edilmeyeceği açıklanmıştır. Arakasından Sayın Kemal Satır, Konseyin isteğimize uyduğunu beyan etmiş ve bu kararı kabul eden Hükümetimiz, Başbakan, ve Erkin vasıtasıyla memnuniyetini izhar etmiştir.

Kakarios, gayelerine vardıklarını ilân ederken; Hükümetimiz, kararı Makarios gibi anlamadığını, çıkarma hakkımızın mahfuz kaldığını açıklamıştır. Fakat, İrlanda Parlamentosu Kıbrıs'a asker göndermeyi, tarafların hiçbir müdahalede bulunmayacaklarını garanti etmesinden sonra kabul etmiştir. Haberler böyledir.

İşte muhterem milletvekilleri, Hükümetin beynelmil sahadada takibettiği tutumun panoraması budur. Bütün hayır dediklerine, bilâhara, herkesten evvel evet diyen bir Hükümetle karşı karşıyayız... Bu Hükümet, hürriyet ve hakların iadesi, nizamın tesisi için Makarios'a verdiği isabetli ve çok kesin dilli notasının icaplarını da yerine getirememiştir. Türk Devletinin ve milletinin itibarını bir kere daha zedelemiştir. Bu teşebbüs, ilgi çekme, şikâyet gibi faydasız davranışlara inhisar etmiştir. Yalnız bu notanın akıbeti muhakkak ki, hükümetleri ayakta tutamayacak fırtınalar yaratmaya kâfi bir olaydır. Fakat bizdeki muhayyel keramet ve dirayet nazariyecileri hâlâ gözlerini açamamışlardır.

Değerli milletvekilleri, Grupumuz Sözcüsü Sayın Tahtakılıç'ın Kıbrıs meselesinin Atina'

da halledilebileceğine dair bu kürsüden vâkı mütalâası yolundaki anlayışa, Hükümet geç vâsıl olmuştur. Bütçe müzakereleri sırasında da grupumuz, Lozan Muahedesinin gözden geçirilmesi lüzumuna işaret etmişti. Yunanistan'a karşı tedbirlerde geç kalmıştır.

Tunus'ta büyük devletlerin Rum Hükümetine sempatisi olduğunu söyleyen U.Tant'ın, General Gyami'nin emrindeki kuvvetlerinin hangi maksada hizmet etmekte oldukları artık aşikâr olarak anlaşılmıştır. Dostların durumları aydınlığa kavuşmuştur. Makarios'un emrindeki pahalı ve turist kuvvetlerin; bu halleriyle prestij ve ümit kaybandan başka fayda sağlamayacakları anlaşılmaya başlanmıştır. Kendi yetkilerini, niyetleri ve dostlukları meskûk devletlere devredenlerle birlikte, karşılaştığımız bir hakikat daha vardır; beynelmîlî sahada âdeta yapa yalnız bırakılmıştık.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet politikasının izahı yolunda, zaman zaman öne sürülen bâzı gerekçeleri de gözden geçireceğiz:

Sayın İnönü, geçen yıl sonunda, (biz şimdi bütün olayların acıklı taraflarını bütün açıklığı ile, dünya önüne sebebilssek; muzaffer çıkmış sayılabiliriz) demişlerdi. Dünya kamu oyuna, kahraman ve mâsum soydaşlarımızın cesetleri teşhir edilmiştir. Anlattıklarının sonucunda, dâvamız herkes tarafından kabul edildi denilmiştir. Rum mezaliminin hazine hikâyelerini dinliyen dünya kamu oyu, bizim haklılığımızı teslime başladı, denildi. Arkasından, yine Hükümetin şikâyetleriyle karşılaştık. Hem de müttefiklerimiz bile anlayışsız ve ilgisiz bulunuyordu. Vatana hiyanet ettikleri için; Türk tebaalığından askat edildiği bildirilen Rum asıllı iki din adamı olayı karşısında; kurulan kiliseler cephesinin arz ettiği elîm mâna da elbetteki gözlerimizden kaçmıyacaktı.

Hükümet, ataletin ve beceriksizliklerinin bir gerekçesi olarak da; hukuka sınıksız sarılmak zorunluluğunu göstermektedir. Ahde vefa, Türk Milletinin hasletlerindedir. Fakat, karşımızdakiler hukuku tanımadıklarını ilân ettiklerine göre; biz hangi hukuka sarılacağız?

Bizim istediğimiz, hukuka riayetsizlik değildir. Mevut hukukumuzda sınıksız sarılmaktır. İşte Hükümet, bizim bu istediğimizi yerine

gettirmemekte, mevut hukukumuzda sarılmamaktadır. Bunun gerekçesi, elbette ki hukuka bağlılıkla izah edilemez.

Bir de NATO'ya sadakat, NATO'yu yıkılmaktan kurtarmak temi işlenmiş durmuştur. NATO ittifakı hakkında, aşırı bir haysiyet yerisizdir. NATO üyesi Yunanistan, bu endişeleri hiç taşımamaktadır. NATO manevralarına katılmıyarak; bize karşı gösterilere girişmektedir. İstanbul'a naraları ve (John Kemal) feryatları, kendisini NATO içerisindeki dostlarından uzaklaştırmış sayılmamaktadır.

Fransa, NATO'yu işine geldikçe dinlemektedir. Birliklerini NATO'dan çeke çeke, âdeta bir şey bırakmamıştır. NATO'ya en büyük kuvveti Türkiye vermekte, haklı dâvasında onun dost ve yakın ilgisini bulamamaktadır.

Amerika, Küba'ya satılan lokomotiflerin, NATO'yu sarsacağını büyük bir rahatlıkla ifade ederken; müttefiki Türkiye'nin Kıbrıs'ta mâruz kaldığı, hukuk ve insanlık dışı hâdiselerden aynı NATO'nun müteessir olacağını hesaplamamıştır. Sayın İnönü'ye göre, müttefiklerimiz, NATO'yu dağıtmak için yarış halindedirler.

Durum, gerek Kıbrıs'ta, gerekse beynelmîlî alanda bütün veçheleriyle aydınlanmıştır. Makarios, yıl başında, anlaşmaları feshettiğini ilân ettiği zaman başta İngiltere buna şiddetli bir reaksiyon göstermişlerdi. Hatırlardadır; Makarios anlaşmaları feshetmediğini, böyle bir arzu taşıdığını tevilen ifade zorunda kalmıştı. Dört ay sonra, anlaşmaların feshedildiği ilân edilmiş, fakat, ilk defaki şiddette bir tepkiyle karşılaşmamıştır. Muahedelerin tek taraflı feshedilemeyeceğini söylemek kâfi değildir. Muahedeleri işler halde tutmak ve hükümlerini yürütmek te lâzımdır. Kiprianu ve Yunanistan. hâlâ karşımızda ve beraberler. Papandreu maalesef sözlerini tutmuş, Kiprianu Kıbrıs'lı Rumların hedeflerini fiilen gerçekleştirilme sokmuştur.

Amerika, Kıbrıs'a yardım etmek istediğini fakat bunu zorla yapamayacağını, Makarios'un istemesi gerektiğini ifade etmiştir. Sayın Erkin, Amerika'dan her zamanki gibi memnun dönerken, resmî Amerinak radyoları, Kıbrıs'lı Türkleri asiler diye tesmiye ediyordu. Sayın Başbakan, Time'a müttefikler, tutumlarını değiştirmezlerse, Batı ittifakı yıkılacaktır. Yeni

şartlarla yeni bir dünya kurulur, Türkiye de yerini bulur» şeklinde beyanda bulunmuşlardı. Türk dış politikasının temelden değiştirilmesi temayüllerini ifade eden bu sözler; dış politikamızın da 946 öncesi tek parti zihniyetinin tek sef alışkanlığı ve anlayışıyla götürülmek istendiğinin delilidir. Türkiye'nin vâsil olduğu bu merhalede; Parlâmentonun kuvvetini ve kaynağını kendisinden almıyan politikaların yürütülmesine müsaade etmeyeceği aşikârdır. Sayın Başbakanca da bilinen bu gerçeklerin, gözden kaçırılmaması lâzımdır.

Başbakan, geçen yıl sonunda «Kıbrıs'ta sükûnet nasıl olsa yerine gelecek; ondan sonrasına bakarız» demişlerdir. Dört ay geçmiş, bunca felâketlere ve kayıplara rağmen Kıbrıs'ta sükûnet tesis edilmemiştir. Zaman, Türklerin lehine değil aleyhine işlemektedir. Nizamsızlık, zulüm, Anayasa ve hukuk dışı tutum, Türk Hükümetini göreve davet etmektedir. Bu görevi ifa yerine, işi zamana bırakmakta isabet yoktur. İç politika usulleri, aynıyle dış politika da da geçer akçe değildir. Zaman, sükûneti getirdiği zaman, bu bir mezar sükûneti de olabilir. Türk milleti; böyle bir tevekkül politikasını tasvibetmeyecektir.

Hükümetin, olaylar arkasında sürüklenmeyi, müttefiklerine kayıtsız şartsız uymayı bırakması lâzımdır. Dış itibarımızın sağlanabilmesi için şahsiyetli, enerjik bir politika takibi gereklidir. Her halde, Türk Devletinin ve milletinin ahdi haklarını ve yetkilerini kullanabilecek dirayette olduğundan kimsenin şüphesi kalmamalıdır. Türk Devletinin ve milletinin itibarının zedelenmesine göz yumulmamalıdır. Türk haklarına ve menfaatlerine ilişkinin kabil olmadığını dost düşman anlamalıdır.

Muhterem Milletvekilleri;

Sayın Satır bu kürsüde, Hükümetin zikzaklı bir politika takibetmediğini ifade etmişlerdi. Gelişen hâdiseler, kendisini doğrulamıştır. Hükümet zikzaklı bir politika değil, âdeta bir iniş politikası takibetmiştir. Çizmeler giyilememiş, kullandığı söylenen akıl, henüz hiçbir kapıyı açamamış, aralayamamıştır. Enerjik ve şahsiyetli bir politika takibetmediği içindir ki, bunca kurbanı rağmen; Kıbrıs'taki haklı durumumuz hâlâ ispat edilememiştir. Olaylara zaman boyunca katlanmamız isteniyor.

Sayın İnönü, ta başından beri katliamı «ür-racaeak diyor. Başbakanımızdaki bu eyüp sabrının; soğukkanlı İngilizleri bile tedirgin ettiğine dair haberlere raslanmaktadır.

Müzakerelerin iki sene sürebileceğine dair yorumlar, işaretler var. Salon diplomatlarının, bu uzun müzakerelere elbetteki, zamanları ve kuvvetleri vardır. Fakat Kıbrıs'taki temerküz kamplarına tıklmış, ölüm tehdidi altında yaşayan soydaşlarımızın, beklemeye tahammülleri kalmamıştır? Beşer kudretinin ötesinde fedakârlıklar mümkün müdür?

Sayın Başbakan, Time'a verdiği demeçte; (Amerika'nın mesuliyetine inanıyordum, Bunun cezasını görüyorum.) demektedir.

Henüz Sayın İnönü'nün hangi cezayı çektiği belli değildir. Fakat belli olan bir husus vardır:

C. II. P. Hükümetinin mesuliyetini müdrik olduğuna inan Anavatan ve Kıbrıs Türkleri bunun cezasını çekmektedirler. Saygılarımızla.. (Alkışlar)

BAŞKAN — Y. T. P. adına Sayın Ekrem Alican. Yok mu efendim? («Geliyor» sesleri)

Başka grup adına konuşanlar yok. Şimdi şahısları adına söz stiyenlere söz veriyorum.

Buyurun Sayın Tahtakılıç. («Alican geliyor» sesleri)

Beklenemez efendim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; Kıbrıs meselesi dolayısıyla Türk - Yunan münasebetlerini içine alan bir genel görüşme açılmış bulunmaktadır. Fakat birçok hatip arkadaşlarımız da temas ettiği gibi, artık konu Türk dış politikasının tümünü içine alan bir mahiyet taşımaktadır. O halde mevzuun açılacağı bir tasnife tabi tutmak lâzımdır.

Evvelâ Kıbrıs meselesi dolayısıyla açılan bu genel görüşmede Türk Milleti için neresindedir, Türk Parlâmentosu için neresindedir, Türk Hükümeti için neresindedir, bunu tâyin etmek lâzımdır.

Sayın arkadaşlarımız; bütün dünya efkârı umumiyesine huzurunuzda arz ediyorum ki, hiçbir millet Türk Milleti kadar dış politika konularında evden eve, köyden köye hassasiyet içinde değil. Birkaç gün evvel Ordu ve Rize'de yaptığım seyahatlerde hepimiz seviniz ki, bütün vatandaşlar, hangi partiye ve kanaate sa-

hibolursanız olunuz, Türk millî politikasının bir derdi, kanayan bir derdi haline gelen Kıbrıs meselesi ile meşguldür. O halde Parlâmentomuz bu meseleyi millî varlığına inanan ve millî menfaatleri üzerinde hassas olan Türk Milletini temsil ettiğini bilerek buna el koymaya mecburdur.

Millet Meclisindeki görüşmelere gelince; görüyoruz ki, arkadaşlar, ilerden beri maalesef hükümetler daima kapalı oda politikasına alışageldikleri için, millî politika mefhumu daima birtakım ana görüş çerçevesinde görülüp geldiği için Kıbrıs meselesinde takibedilecek millî politikayı elbirliğiyle tesbit etmeye imkân bulamamıştır.

Şimdi size açık bir tarihî hakikati söyleyeceğim. O da şudur arkadaşlar : Bu milletin felâketi iki noktada toplanmaktadır. Tarih boyunca millî menfaatlerine, toprak bütünlüğüne kasıtlı dış husumetler teveccüh etmiştir ve bunlardan harbler doğmuştur.

İkincisi; maalesef hiçbir zaman ihmallerden, suiistimallerden, kötü idareden kurtulmak yolunu, Türk Milleti bulamamıştır. İşte fikirleri bu iki ana noktada toplamak suretiyle, şimdi Kıbrıs politikasının seyrine hep beraber bir bakalım. Ben, tarihî bir izah yapan Sayın Tahsin Demiray'ın hakikaten görüşlerinin mihrini benimsiyorum. Tahlilleri, bize yakın tarihin, geçmiş tarihin nasıl seyrettiğini gösteriyor. Kıbrıs derdinin bir günde meydana gelmediğini, çok eskiden beri için için işliyen bir yara halinde devam edip geldiğini, fakat hükümetlerin bu yarayı zamanında teşhis edip, zamanında tedbir alamadığını izah eden konuşmasını bütün hatlarıyla benimsiyorum.

Sayın Nihat Erim arkadaşımı dikkatle dinledim. Hakikaten bize Devletler Hukuku zavıyesinden, Hükümetler olarak Kıbrıs konusunda hangi hatalara düştüğümüzü izah etmişlerdir. Fakat elbette ki, mensup bulunduğu parti çerçevesinde Hükümet Başkanının tecrübe ve dirayetine ve meseleye el koyuşuna karşı da takdirlerini, itimatlarını beyan etmişlerdir.

Arkadaşların, bu bir Hükümet ve Meclis meselesi değildir. Genel görüşmeler ne zaman muvaffak olur?. Hükümet ile Meclis yan yana gelir, konuyu bütün teferruatıyla ortaya açar, alınacak tedbirleri beraberce bulabilirse, o zaman bu genel görüşmeler muvaffak bir neticeye

varabilir. Onun için Nihat Erim arkadaşımızın hariciyemize teveccüh ettiği sualler hakikaten yerindedir.

Bugün en büyük mesele arkadaşların; milletler camiasından halâ bir Kıbrıs Devletinin mevudolduğu noktasının kabul edilmesinden doğmaktadır. Sayın Nihat Erim bu mevzu vaktiyle de verdiği bir genel görüşmede temas etmişti. Fakat konuyu bir vazife dolayısıyla yarım bıraktı. Kendisinin açtığı müzakereleri tamamlamak benim gibi milletvekili arkadaşlarına düştü.

O zaman da demişler di ki, «Kıbrıs Devletinin mevzu bahis olabilmesi için, Kıbrıs Devlet Başkanı, Fazıl Küçükle mütalâa edildiği zaman Kıbrıs Devlet Başkanı hüviyetini alır; Kıbrıs Parlâmentosunun mevzu bahsolabilmesi için, Türk milletvekillerinin ve rum milletvekillerinin beraber bulunduğu bir parlâmento ancak meşru parlâmento olabilir. Kıbrıs Hükümetinin mevzu bahsolabilmesi için Türk bakanlarla, Rum bakanların aynı surette Bakanlar Kurulunda mevudolabilmesiyle Kıbrıs Hükümeti mevzu bahsolabilir.» diye açıkça, doğru olan hukukî kanaatlerini ve gerçeğe uyan fikirlerini ifade etmişlerdi..

Şimdi hatanın neresindeyiz? Bunu açıkça bilelim arkadaşlar. Bu genel görüşmelerde ilk tesbit edeceğimiz nokta, maalesef gerek Birleşmiş Milletlerde, yani Güvenlik Konseyinde ve Umu mi Heyetinde, gerek NATO çerçevesinde, gerek diğer müttefikimiz olan devletler nezdinde halâ bir Kıbrıs Devletinin mevudolduğu, fiilen vazife başında bulunduğu noktasından hareket edilmekte hata edilmekte ve Sayın Başbakan da bu hataya Hükümetiyle beraber bize adetâ bugün rakamlı bir muhasebe verecek, 14 defa Makarios nezdinde teşebbüste bulunduğunu ifade etmekle, bu hatanın içine düşmüş bulunmaktadır.

Sayın arkadaşlar, Amerikan Radyosunun yayını İrfan Baran arkadaşım ve Kruçef'in beyanatını da Nihat Erim arkadaşımız açıkladılar. Niye bu beyanatlar böyle tecelli etmesin? Onların bu izah tarzına ve bizim Hükümetin hatalı kabulüne rağmen, ortada Kıbrıs Hükümeti vardır... Hayır arkadaşlar. Kendilerine Hükümet mesuliyetini bir kaç defa daha tekrar ettim, Arşövek Makarios diye bahsettiler. Bu kâfi değildir, kendisi Hükümet Başkanıdır,

hissiyatını muhatabının dinî hüviyetini ifade etmek suretiyle, kendi öz hislerini söyleyebilirler, fakat Hükümet olarak buraya çıkıp ortada bir Kıbrıs Devlet Başkanı yoktur, bir çete başı vardır, demesi lâzımdır. (Alkışlar.)

Eğer hareket noktasını böyle bir sağlanı ve meşru noktaya dayandırmazsa Hükümet, bundan sonraki teşebbüslerinde katiben muvaffak olamaz.

Eğer bir Kıbrıs Hükümeti varsa ve bunun polisi varsa, zabıtası varsa, asâyişi temin etmek vazifesi varsa, - hakikaten öyleyin acı olarak haber verdiler - Amerikanın Radyosunun Kıbrıs hakkında şu ifadesini tabîi karşılamak lâzımdır. Kıbrıs'ta meşru Hükümet bir yana, asiler bir yana... Halbuki tarihî gerçek, fiilî gerçek, hukukî gerçek bu mudur, arkadaşlar? Tamamen tersinedir. Kıbrıs'ta Anayasanın tatbikini isteyen, kanunların tatbik edilmesini isteyen, Nihat Erim arkadaşımın söylediği gibi insan haklarının tanınmasını isteyen bir Türk kütlesi; buna karşı bu haklara karşı isyan etmiş ve eline geçirdiği, evvelce meşru olan Devlet imkân ve kadrosunu da kullanan bir çete teşkilâtı vardır. Dâvayı Hükümet böylece koymadıkça, Birleşmiş Milletler nezdine böylece götürmedikçe, dünya efkârı umumiyesinde bu tarzda vaz'edilmedikçe biz Kıbrıs meselesinde müzakere yoluyla bir netice alamayız.

Şu halde biz arkadaşlar, sebepsiz olarak, ben şahsan milletvekili olarak müzakere yolunun alelîtlak kapanmasına taraftar değilim. Fakat müzakerede hareket noktasını, temel taşı tesbit etmek, en büyük şeydir. Kıbrıs'da ne meşru Hükümet vardır, ne meşru devlet başkanı vardır, ne meşru bir idare vardır. Kıbrıs'ta bir eşkiyalık, bir çetecilik hâkimdir. Biliyorsunuz ki, İngiliz idaresi devam ederken de, o zaman türlü iş terkiplerle - tahlillerini şimdi yapmıyacağım, mevzuu dağıtmıyacağım - İngiltere'ye karşı isyan eden çeteci Makarios kim idiyse, bugün de Birleşmiş Milletler anlaşmasına, Zürih ve Londra Anlaşmasına, Lefkoşa İttifak Anlaşmasına insanlık prensiplerine göre başkaldırmış bir çete teşkilâtı vardır, meşru bir Hükümet, devlet diye hitabedilecek bir teşkilât yoktur.

Benim Nihat Erim arkadaşına gücendiğim taraf, bu doğru fikirleri vaktiyle gelip

ortaya koydular, fakat şimdi bu noktalar üzerinde ısrar etmek suretiyle Meclise ve Hükümete yardımcı olmak vazifesini gereği gibi yapmamış bulunuyorlar.

Şimdi Hariciye Vekili arkadaşımıza, Başvekile huzurunuzda samimiyetle, ciddiyetle hitabediyorum, Kıbrıs'ta fiilen bir devlet teşkilâtını mevcut farz ettiğimiz müddetçe, bunt kabullendiğimiz müddetçe, müzakere yoluyla bir netice alamayız. Birinci tesbit edilecek hareket noktası budur, bu olmalıdır.

İkinci mesele arkadaşlar; lütfettiler parti Sözcüsü İrfan Baran arkadaşımız söylediler. Bu kürsüde 1961 bütçesinden beri, Kıbrıs meselesinin Lefkoşa'da değil, Ankara ile Atina arasında halledilecek bir mesele olduğunu mütemadiyen tekrar ettim geldim. Hattâ bir gün son celselerden birinde Enosis'in mânasını halka kadar intikal edecek şekilde anlatmak için sayın arkadaşım Nihat Erim'e hitabettim. Ben sizin evinize girmek istesem, sizin müsaadeniz olmadan gelebilir miyim? Gelemem. O halde Enosis doğrudan doğruya Yunanistan'ın takibettiği politikadır. Ben gayrimesul Makarios'a, bir çete başına nasıl hitabederim? Ben Yunanistan'a hitabederim. Niçin Yunanistan'a hitabederim? Bugün arkadaşlar açık konuşalım. Bir tarafta bir bataçkı, bir tarafta da kefil olan Yunanistan. Biz Yunanistan gibi, Yunanistan Hükümeti gibi politika takibetsek, Yunan Parlamentosu gibi işi ele alsak, bizim elimizde oynıyacak çok kozlar vardır. O derecede ki, Hükümet bir tanesini - o da geç olarak - oynadı, çok haklı olarak oynadı. Burada Hükümete şu işareti yaptım. İşaret kelimesini İnönü müsamaha ile telâkki etsin.

Dedim ki; İstanbul'da dahi Enosis'in teşkilâtı olduğunu, bir mahkemenin cereyan ettiğini haber aldık. Hükümet bize izah etsin, dedim. Haber vermediler. Biz İstanbul'da tarih boyunca içimizi kundaklıyan ve Sayın Tahsin Demiray'ın ifade ettiği gibi iktisadi varlığımızı kene gibi emen şahısları hudut haricine çıkaracak bir karara dahi geç vardık arkadaşlar.

O halde ne var?.. Yani. Bir milletvekili diyor ki, bırakınız şu bataçkı Makarios'la neyi halledeceğiz. Adamın nesi var da, neyini alacaksınız.. Dağlarda gezen bir eşkiya. Ama Makarios bir şey

yapıyor arkadaşlar, hani Türk tarihinin, halk edebiyatında bir söz vardır, «Vaktiyle sultanın bir fermanını eşkiyaya götürmüşler, tatarbaşına oku, bakalım fermanı demiş, okumuş, okumuş, fermanı, eşkiya bende tarara selâm söyle padişaha, ferman padişahındır, ama dağlar benimdir.» Ferman kanunun ama, hak adalet başka ama, silâh benim elimde diyen Makarios'la neyi halledeceksiniz, arkadaşlar?

Sonra, işin mânevi büyük bir cephesi var arkadaşlar, Kıbrıs hakkında, hepinizin okumasını bilhassa rica ederim, Paris Hukuk Fakültesindeki bir doktor vatandaşımız, bir doçent vatandaşımız tez yazmıştır. Konusu, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasındaki Kıbrıs meselesidir. Bu tez beynelmil bir hukuk jürisinde müdafaa edilmiş ve kazanmıştır. Bu tez bize açıkça haber veriyor ki, Kıbrıs hiçbir zaman Yunanlı olmamıştır; Kıbrıs, tarihin başka düşüncelerin, başka kuvvetlerin hâkim olduğu zamanlarda dahi, Türk adaletinin, Türk anavatanının bir parçası olarak kalmıştır, Türk adaletiyle payidar olmuştur. Sizde müsaade ederseniz bu doçentin tezinden Türklerin Ada'ya neler götürdüğünü ifade eden üç satırı okuyacağım :

Türkler Ada'ya adalet götürmüştür, Türkler Ada'ya lâiklik götürmüştür. Hattâ bugünkü papazın işgal ettiği mevkiin payidar olması dahi Osmanlı idaresinin âdil ve lâik idaresi sayesinde. Türkler feodal idareyi yıkmışlar, oradaki bulunan ahaliyi arazi sahibi yaparak, iktisadî ve sosyal emniyet sağlamışlardır. Hangi adaya Yunanlılar sahibolmak istiyor? Bu Türk adaletinin, Türk sosyal ve iktisadî emniyetinin gittiği, Türk lâik politikası sayesinde Makarios'un mevcud olduğu adayı Makarios eşkiya sıfatıyla Yunanlılara peşkeş çekmek istiyor. Hayır arkadaşlar. Bu dünya huzurunda müdafaa edilecek bir tez değildir.

Bundan başka size şu açık gerçeği söyleyeyim, hiçbir muahedeyi ihlâl etmeden, eğer bu büyük millet affedici olmasa da, şu bağrımızdaki Yunanistan'ın elinde bulunan adalarda, yalnız bugün Yunanistan'ın tenezzül ettiği ölçüde mesele çıkarmak niyetiyle hareket etse, Yunanistan kıpırdayamaz arkadaşlar. Şu halde bu sefil Yunanistan'ın elimizde çok kozu vardır. Arkadaşlar kaldı ki, bu tezde 1956 senesinde Londra konferansına gittiğimiz zaman, o zamanki Başdelegemiz; bu talepler Lozan Muahedesinde revizyon isteyen taleplerdir, diye pasajlar var, Bunları tekrarı

var. Hani, Hükümetlerden bir gün duymadım. Sayın Nihat Erim bir gün nazikâne bunu ifade etti, gazetelere beyanat verdi.

Ben yalnız bir vatandaş olarak 1955 senesinden itibaren bu ana görüşü haykırmakla devam ediyorum. Fakat bizim Hükümet öyledir ki, ne bilirse bizim pasamız bilir, en iyisini paşa bilir, münazara kabul etmiyen bir zihniyetin içindedir. Tahtakılıç gel, ne diyorsun? Şu müttetiklerimizin karşısına bütün menfaatlerimizi ortaya koyarak çıkalım diye feryat ediyorsun, ne diyorsun, diye o zamanki Hükümet Başkanı da bir sual sormadı. Şimdiki Başbakan; üç senedir bana «Tahtakılıç, sen mütemadiyen çıkıyorsun, ne işiniz var Lefkoşa'da, Atina'da bu işi halledelim diyorsun, ne demek istiyorsun diye sormuyor. Bakınız ben ne demek istediğimi söyleyeyim.

ŞEREF BAKŞIK (İzmir) — Biliyoruz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Biliyorsunuz, ama Hükümetinizi ikaz edip de ieraya koymuyorsunuz, ieradadan mesulsünüz.

Aziz arkadaşlarım, bakınız mesele ne kadar basit. Bugün sözeüler de açıkladı : Kıbrıs'ın İngiltere'ye bırakılmasını meşru hale getiren statü, muahede, Lozan Muahedesidir. Lozan Muahedesinde Kıbrıs'a ait madde, İngiltere ile Türkiye'yi alâkadar eder. Ben tarihî seyrini ifade etmiyeceğim, arkadaşlar ona dokundular. Şimdi İngilizler Kıbrıs'taki statükoyu değiştirmek istedikleri andan itibaren Ada'nın yegâne hak sahibi Türklerdir. Kaldı ki, şimdi biraz sonra büyük dostumuz Amerika'ya hitabedeceğim. Dostluk mevzuubahsolur, her şeyimizi ortaya koruz. Fakat Küba'da tahşidat mevzuubahsolduğu zaman, Amerikalı dostlarımızın hareketini haklı buluruz. Biz Kıbrıs'ta en neuz mânada tehlikeli günde, komünist rejiminin önüne geçebilecek bir rejimin tesis etmesi, bir yeni statükonun hâsıl olmasına Amerikalı dostlarımızın seyirci kalması karşısında ıstırap duyduğumuzu, Amerikan efkârı umumiyesine de, Devlet Başkanına ve Hükümet Başkanına da, Amerikan Başkanına da, Amerikan Parlâmentosuna ifade edeceğimiz gün çoktan gelip geçmiştir. Bu, bizim tabîi hakkımızdır.

Yunanistan balık mı avlamak istiyor? Balık sayesinde zengin oluyorsa, Türk suları sayesinde zengin oluyor. Rodos'ta rahat oturuyorsa, Türkün müsamahası, Türkün adaleti sayesinde otu-

ruyor, Gözümüzün önünde gördüğümüz adalarda Yunan bayrağı dalgalanıyorsa, Türkün müsahhası sayesinde dalgalanıyor. Türk - Yunan münaşebetlerine Türklerin verdiği ciddi mâna, sadakat dolayısıyla ayakta duruyor. O halde ben nasıl Kıbrıs için Makarios'a gideyim arkadaşlar? Mevzuu biraz daha açıklayayım. Lozan Muahedesi'nin revizyonu öyle bir meseledir ki, biz arkadaşlarımız, vatandaş olarak, milletvekili olarak şu kanaatteyiz ki, biz Türkiye'de Türk Anayasasına, Türk toprak bütünlüğüne ve millî birliğine kasdetmiyen, hangi dinden, dilden, ırktan olursa olsun bütün vatandaşları bağrımıza bastık. Bu, sözden ibaret değildir. Bugün İstanbul'un serveti de, safası da, her türlü imkânı da rumların elindedir. O halde Türkiye'de ekalliyetler tarih boyunca asıl halkı teşkil eden, tarihin çilesini çeken Türklerin sahibolamadıkları hakların sahibidirlere. O halde Lozan Muahedesinde bir revizyon mu istiyorsunuz, Sayın Atinalı mesuller, Sayın Yunan milleti? Buyurun mübadele hükümlerini de değiştirelim. Bu bir milletin hakkıdır arkadaşlar. Buyurun hudut anlaşmalarını da değiştirelim. Buraya kadar da gidebilir bu iş arkadaşlar. Ve bu, bir masa başına getirilebilir. Bunun misali doğrudan doğruya Amerikan anavatanını tehdideden bir üslenmeye karşı Amerikan milletinin gösterdiği haklı reaksiyon, bizimkine nazaran yüzbin kât daha ağır bir tepkidir. Bizim tepkilerimiz ise meşru hudutlar içerisinde cereyan edecek ve Sayın Erim arkadaşımın dediği gibi; mukabele bilmisil hudutları içinde cereyan edecektir.

O halde size açıkça, haber vereyim, ister iyi niyetle, ister kötü niyetle; İstanbul'dan bir rumun gitmesine Yunan siyaseti, Elen siyaseti birkaç ada verir. Bunu, fikrimin şiddetini ifade için söylüyorum, anlayışla karşılayınız. Bir arkadaşım, Bütçe Komisyonu Sözcüü arkadaşım mütemadiyen lâf atıyor. Bu iş, lâf atılmasına müsaıdolmıyan bir mevzudur, ciddiyetle dinlemenizi sizden rica ederim.

NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Dinliyecek şeyler söyleyin de dinliyelim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Anlamıyorsanız bende kabahat yok.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmalıyım, rica ederim. Siz konuşmanıza devam ediniz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Şu halde mübadele hükümlerini değiştiririm, hudut hükümlerini değiştiririm, dostluğumuzun adını koyalım. Bir gün Sayın Başbakanın da tahammülü tükendi, «Bu ne biçim dostluk» diye bağırıldı. Bu ne biçim dostluk? Belli, meydana dostluk...

O halde arkadaşlar, bizim Atina ile teşebbüslerimizin birinci gündend devam etseydi, eğer biz dünya efkârı umumiyesindeki Birleşmiş Milletler siyasetini, NATO siyasetimizi iyi takibedebilsaydık, Yunanistan birinci gündend itibaren, adadaki anlaşmayı yürürlüğe koymak ve tekeffül etmek hususunda bizden ileri giderdi.

Sonra işin bir de mânevi cephesi var, arkadaşlar. Yedi devletin himayesi altındaki Yunanistan'a süngülerimizin kuvveti ile teslim etmediğimiz İzmir'de NATO ittifakı içinde Yunanistan ile bayrağımız yanyana asılıyor. Ne kadar dünya sulhü anlayışından uzak bir millet, devlettir ki, Yunanistan Devleti, İzmir'de bayrağımız dünya sulhünü ve medeniyetini korumak için yanyana asılacaktır. O Kıbrıs'ta tarihen bizim olan millî menfaatlerimizin ehemmiyeti ve emniyeti bakımından bizim olması lâzım. Dünya emniyeti bakımından bizim elimizde olmasında insanlığın faydası olan bir adada rumlarla Yunanlıların, Türk bayrağı ile Yunan bayrağının yanyana asılması muhitini hazırlamıyacak kadar gaddar, maksatlı veya hatalı bir siyasetin içindedir. Bunu biz NATO devletlerine o kadar kuvvetle söyleyebiliriz ki, bundan daha kuvvetli vaziyette hiçbir devlet mücadeleye çıkamaz. Görüyorsunuz ki, İzmir'de bayrağımız yanyana asılacak, neye? Dünya sulhünün ve emniyetinin bölgede korunması nam ve hesabına. Ama bölgenin bağrında bir yara açılacak, o yarayı Yunan Hükümeti açacak, Yunan Hükümetine karşı biz hiçbir şey söylemeyeceğiz, NATO ise seyirci kalacak.. Olmaz böyle siyaset. Varsa böyle bir siyaset, evvelâ bu mefhumlar sahtedir, yalandır. O halde sahteliği yalanlığı meydana çıksın. Görüyorsunuz ki, işin Atina'da halledileceği meselesi NATO nezdinde enerjik olarak müdafaa edileceğine dair fikirler lâlettayın fikirler degildir.

Hem beynelmilel anlaşmaların içinden gelen, hem de muahedelere dayanan birtakım esasları ihtiva etmektedir. Onun için size bir tezden daha haber vereceğim; Ege adalarında, Akdeniz adalarında Türk menfaatleri diye Mehmet Saka isminde bir vatandaş ta Sorbon Üniversitesin-

de bir hukuk tezi vermiştir ve kabul edilmiştir. Arkadaşlar, tarih bir bütün. Bizim tarihimiz de Osmanlı tarihi ve Cumhuriyet tarihi ile birlikte bir Türk tarihidir ve geçmiş tarihimizdir. (Ortadan «lâyık olamadık» sesi) Merak etmeyiniz, lââyık olamadıysak kendimize olamadık, müsamahalı olamadıysak kendimize olamadık, insanların haklarını tanıyamadıysa Türklere tanıyamadık. Tarih boyunca bütün ekalliyete hak tanıdık.

Araştırma haklı olarak bu tezde diyor ki; «Efendiler efendiler, biz adalardaki Akdeniz adalarındaki kiliselerin varidatı yetmezse padişahın hassa imkânından, öz imkânından kiliselerin imar edilmesi için hüküm çıkarmış milletiz, kimden bahsediyorsunuz...» diyor. Fakat hâdisat öyle cereyan ediyor ki, İkinci Dünya Harbi oluyor. Adaların İtalyanlardan el değiştirilmesi isteniyor. Bizim adamız hiç mevzuubahsolmuyor. Bu nasıl bir dünya, bu nasıl bir siyaset? Buna ben şimdiye kadar akıl erdiremedim. Görüyorsunuz ki, bizim Birleşmiş Milletlerde de, NATO nezdinde de, Atina nezdinde de yapacağımız teşebbüslerin tarihî mesnetleri vardır, ah-dî kuvvetleri vardır.

Gelelim Birleşmiş Milletler politikasına. Dostum Selim Sarper, bir gün burada yaptığımız bir izahıtan alınarak bana serzenişlerde bulundu. Arkadaşlar, Sayın İnönü Başbakanlığı müstesna bir şeyi ile iftihar edebilir. O da tarihten dönüp gelip Başbakanlık yaptığı için. Bu Başbakanlığı hakkında da tarih yeniden hükmünü verecek, biz de takdirimizi, reyimizi kullanacağız, o ayrı dâva.

Arkadaşlar, demin Tahsin Demiray arkadaşımız da izah etti. Hakikaten «Yurtta sulh, cihan-da sulh...» Evvelece ben içice derinliğine mânasını almadan kullanıyordum. Fakat birçok araştırmalardan ve Muhterem Diplomat Yakup Kadri Karaosmanoğlu'ndan öğrendiğime göre, dünyada sulh sözü, dünyada sulh olsun, biz her şeyi kaybedelim, biz de onun sayesinde sulha kavuşalım diye değil, dünya sulhünde de söz sahibi olalım, müessir olalım.

Hakikaten arkadaşlar, İnönü övünebilir ki, Millî Mücadeleden Türkiye istikbal dünyasına hedef göstererek çıktı. Nasıl çıktı? Milletlerin istiklâlî dâvası ile çıktı, milletlerin toprak bütünlüğü dâvasıyla çıktı ve sulh içerisinde medeniyet-

te yönelmek gibi bir hamle ile çıktı. Birleşmiş Milletler niçin kuruldu? Okuyoruz mukaddemesini; iki dünya harbinin insanlığa getirdiği felâketler artık milletleri bir yeni teşkilâtta birleşerek muayyen prensiplerin etrafında toplama-yı mecbur kılmıştır. İşte Birleşmiş Milletler böyle kurulmuştur, diyor. O halde Birleşmiş Milletlerin şeref üyeliği mevkiine, eğer şu Millî Mücadelede kaldığı politikada devam edebilseydi, Türkler oturacaktı. Belki hususi yerlere oturacaktı ve fakat biz arkadaşlar, nedense bir şeyi karıştırdık; yardım politikasıyla millî emniyet politikamızı karıştırdık.

Halbuki, yardım politikası başka, millî emniyet politikası başkadır. Bu millet sırası gelmiş, bütün dünyanın husumetine karşı yalnız başına ayakta kalmanın sırrını bilmiş. Anneler sandıklarından çarşaf vermiş, hastaneler açılmış, Ankara'da bu halkın imkânları ile hastaneler açılmıştır. Bu milleti mahrumiyet yıkamaz arkadaşlar. Demin okuduğumuz bir mektupta da vardı. Hakikaten dayanıklı millettir bu millet. Ama bu milleti ne yıkar? Şeref ve itibar politikasında hata ederse yıkar. O nasıl olur? Birleşmiş Milletlere gitmişiz, anayasası tamamen bizim anayasamızdır. Birleşmiş Milletlerin Anayasasında ne deniyor ise, biz de o ideal ile Millî Mücadelemizi yapmışızdır. Dünyaya da yeni bir terâkki hamlesi ihtiyacı ile çıkmışız. Birleşmiş Milletleri felsefi bizim felsefemiz; Birleşmiş Milletlerin Anayasası Millî Mücadelemizin Anayasasıdır.

O halde Birleşmiş Milletler de gereği gibi politika takibetmedi, dendiği zaman hiç kimse alınmasın arkadaşlar. Biz iki şeyden zarar görüyoruz; birisi yardım politikasıyla, millî emniyet politikasını karıştırdığımız için, ikincisi de arkadaşlar, maalesef tarih daima düşmanlarımızın elinde yazıldığı için, okunan tarihlerde aleyhimizde yazılan yazılarla yetişen nesillere karşı hak müdafaasında enerjik davranmadığımız için kaybetmişizdir. Size bir hariciyeemimizden öğrendiğim bir gereği söylüyeyim. 6-7 Eylül hâdiselerinin izahını Sayın Başbakan yaptılar. Ben de bir izahını yapayım.

Arkadaşlar, hiçbir şeyi okumazsanız Evliya Çelebinin Seyahatnamesini okuyun. Ve bir de vaktiyle bizim Osmanlı İmparatorluğuna, anavatanına dâhil iken bugün müstakil olan devletlere gidin bir gezin. Hiçbirisinde hiçbir medeniyet

âbidemiz ayakta durmamaktadır. Kim vahşi? Biz bütün eserleri muhafaza ederiz, kiliseye hukuk tanırız, ibadet için kendimizden daha çok dikkat gösteririz. Bizim mâbetlerimiz yıkılmış, külli-yelerimiz mahvedilmiş, vakıflarımız yok edilmiş, her şeyimiz yıkılmış; yine Türkler Avrupa karşısında kusurlu... Yok böyle bir şey yok, arkadaşlar. Medeniyet ölçülerinde bu millet hiçbir zaman fütühat yaptığı zamanda dahi bir arkadaşımın söylediği gibi gaddar olmamıştır, zâlim olmamıştır. Biliyorsunuz ki, Ceneviz kaleleri açıldığı zaman Türkün adaleti geliyor diye halk kapıları açmıştır. Türkleri Viyana kapılarına kadar götürün; adalet duygusu olmuştur. Hiçbir kimsenin malına, canına, ırzına tecavüz etmemek hususundaki millî gelenekleri olmuştur. O halde biz hangi devlet karşısında küçük mevkiyiz de, müdafaa edilmiyecek tarafımız yok da, şu Birleşmiş Milletlerde elimizi, kolumuzu sallaya sallaya hürriyetlerini kazanmış milletlerin liderliğini yapamıyoruz? Ama siyasetimiz bu yolda cereyan etmedi, gündelik anlayışlarla cereyan etti. Maalesef, Birleşmiş Milleterde bakınız demin bir arkadaşımız aman dedi Güvenlik Konseyinden öteye gitmesin, Neve? Avrupa - Asya devletleri...

Bir ince nokta var, arkadaşlara âdil olmak için onu da arz edeyim.

Arkadaşlar, bu Türkler neyi tutmuşlarsa sağlam tutmuşlardır. Biz İslâmiyetin şereflerini de maalesef İslâm olmakla övünen milletlere karşı bile müdafaa etmek mevkiinde kalmışız. Onun için Asya ve Orta - Doğu muvazenesinden bahsederken, bizim hatalarımız yanında komşularımızın da aşağılık duygularından gelme bir tarihî hataları vardır, bundan dönmelerini beklemek lâzımdır. Ama biz Birleşmiş Milletlerde emperyalist düşünceler haricinde veyahut Anayasaya aykırı vaziyeti olanların haricinde reylere sahibolan bir millet olabiliriz. Bunun mücadelesine başlamalıyız. Hariciyemize ve Hükümetimize düşen vazife; siyasetinin mihverî, Birleşmiş Milletlerde tezimizi, tezlerimizi, ana görüşlerimizi herkese karşı anlatmak yolunda direnmek olmalıdır. Görüyorsunuz ki, arkadaşlar, Birleşmiş Milletlerdeki politikamız bu, NATO politikamız bu. Şimdi seviniyoruz NATO artık gündemine almaya karar verdi. Hangi gündeme alma kararı verdi? Geç kaldı bu hususta geç! Fakat o NATO dostlarımız ki; zaman içerisinde Birleşmiş Milletlerde Polonya ile Güvenlik

Konseyi üyelerindeki karşılaşmamızda reylerini bize veremiyecek kadar hesapsız, ahde, vefaya sığmayan yanlış, hatalı bir politikaya düşmüşlerdi. Artık onları da uyararak günü gelmiştir. O halde NATO bu işe el koymakta geç kalmıştır arkadaşlar.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Cihad Baban arkadaşım rahat konuşması içerisinde iki noktaya iliştirdi. Parti sözcüsü olarak konuşmasalardı, bu husus üzerinde durmıyacaktım. Biri, Türk - Yunan harbi istemiyor. Arkadaşlar, Türk - Yunan harbi diye bir mevzu masanın üzerinde yok, ne var? Biz Hükümete muahedenin bize verdiği hakları kullanmadın diyorsak; şunu diyoruz: Garantör Devlet miyiz? Evet. Kıbrıs'ta Devlet yıkılmış mı? Yıkılmış. Anayasa yok edilmiş mi? Yok edilmiş. Katliam devam etmekte midir? Etmektedir. Ortaçağ mezalimini gölgede bırakacak derecede katliam devam etmekte midir? Etmektedir. O halde garantini yerine getir. Bizim Yunanistan Hükümeti ile harb ilân etmek gibi bir vaziyetimiz yok ki... Eğer Yunanistan Hükümeti bizim meşru hakkımızı gerektiği zaman kullanınca karşımıza çıkarsa arkadaşlar, o zaman müsaade ederseniz «Dursun bu hayasızca akın» demekte Türk Milletinin, Türk Parlâmentosunun, Türk Hükümetinin hakkıdır arkadaşlar. (Sürekli alkışlar, bravo sesleri.)

Sayın Baban arkadaşımın bir mütalâasına da müsamahasiyle dokunacağım. Atina'dan geçerken diyor, Yunan halkı Başbakan Papaandreu'nun politikasını tasvibetmediğini ifade ediyor. Sayın İnönü işte yine bu işi siyaseti ile halledecektir. Arkadaşlar şu gerçekleri açıkça bilelim. Bu millet nedense Türk bağrından süngüsünü çıkardığı, yarasının soğumadığı bir zamanda Yunan Milletini affetmiştir. Fakat nedense bu millete karşı bir aşağılık duygusu vardır. Bu millete karşı husumet havası bir türlü yenilememiştir. Bu gayet garip bir kader çizgisidir. Neler feda etmedik bu Yunanlılar için biliyor musunuz arkadaşlar? Eğer Yunanistan'da bugün komünizm hükümferma değilse bunu Türk varlığına borçludur. Balkan Pak-tına milyonlarca vatandaşımızın haklarını, Yunanistan'daki muahedelerle temin edilmiş haklarımızı feda ettik, dostluk olsun diye, yine anlaşamadık. Yaranamıyoruz. Arkadaşlar, yaranamıyoruz. Onun için Cihad Baban arkadaşımız, Atina'da halkın İnönü'den imdat beklediği hakkındaki politikasına bağlanmasın. Aldanırılar, aldandıktan

sonra da dönmek imkânı yoktur. Bugün Yunanistan'da arkadaşlar, Enosis fikri eğer halka malolmamış bir fikir olsa Papaandreu bir gün dahi yerinde duramaz, Yunan halkı kendisine mahsus çarelerle icabına bakar. Şimdi sulh yolu ile hallinin birinci köşe taşını koyduk. Demek ki, NATO'ya gideceğiz. NATO'ya var, ya yok diyeceğiz, bu kadar kesin. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine gideceğiz; ya insan hakları var, ya yok diyeceğiz. Makarios'tan söz etmiyeceğiz, arkadaşlar. Makarios'un mahkemeye verilmesini talebedeceğiz. Başka hiçbir talebimiz olmayacaktır. (Bravo sesleri, alkışlar.) Atina'ya da söyleyeceğimizi söyleyeceğiz arkadaşlar.

Ben biraz Başvekilin psikolojik durumunu hakikaten dikkate şayan buluyorum. Başvekil şöyle düşünebilir, belki Sayın İsmet İnönü, Garp Cephesi Kumandanı, 1 nci ve 2 nci İnönü Kumandanı, Yunan dostluğunu o günün şartları içinde yaşatmışım da bugün niye yaşatmayım? Efendim, Sayın Başvekil karşımdaki yaşatmak istemiyorsa yaşatamazsın. O halde niye mesuliyeti üzerine alıyorsun? Bırak mesuliyeti karşıdakine, elindeki haklı kozlarının, cevabını Atina versin. Siz de rahat uykunuzu uyuyun, vazifenize daha dinç devam edin. O halde görüyorsunuz ki arkadaşlar, bazan insanları hâtırata yanaltabiliyor. Ben daima hürmetli kelimelerle kullanırım. Kendisine, siyaseti haricinde hâtırasına, şahsiyetine, yaşama, başına hürmet ifadesi kullanırım. Fakat söyleyeyim ki, bugün Başbakan hakikaten bu lüzumsuz tarafından Türk hamaseti, Türk asaleti, Türk toleransı ile doğmasına ve yaşamasına çalıştığımız Yunan dostluğuna maalesef marazi olarak bağlı olması gibi bir yanlış nokta içinde bulunuyorlar.

Arkadaşlar, milletlerin dostluğu mevzuunda da müsaade ederseniz, hiçbir şeye kapılmıyayım. Aynı Yunanlılar İzmir'e geldiği zaman, kiliseleri Cihadı Mukaddes ilân etti, geldiler bütün mezalimi yaptılar. Karşımızda o zulmü yaşayanlardan birisi var, fakat ne acıdır ki, babam, «Dursun bu hayasızca akın.» diye konuştu ve Yunanlıların kızlara, çocuklara yaptığı taarruzları medeni milletler nezdinde protesto ile hayatını feda etti, icabında müdafaa için silâh kullandı. Şimdi oğlu da, «Dursun bu hayasızca akın.», insan hakları ayakta dursun,

can ve mal emniyeti olsun diye bağırıyor. Niçin bunlar sağlanamıyor? Karşımızdakiler ikili, üçlü oyun oynuyorlar. Arkadaşlar, ikili, üçlü oynuyana karşı ne yapabilirsiniz? Son sözünüzü söylersiniz. Ya bu dostluk vardır, ya yoktur. Arkadaşlar, eğer Akdeniz adalarında Yunanlılar rahatça oturuyorsa Türkler sayesinde oturuyor. Kıbrıs'taki Rumların bugüne kadarki hayatının yine teminatı, yaratıcısı Türkler olmuştur. Onun için artık Yunanlılara son sözümüzü söyleyelim.

Gelelim arkadaşlar bu iş sulh yolu ile hakikaten uzun zaman içerisinde mi halledilir? Başvekile şurada şahsan hak veriyorum. Bir iş bir defa yanlış da olsa müzakere metodu içine girdikten sonra ciddî bir Devlet, ciddî bir sebep olmadan onu müzakere yolundan çıkaramaz. Bugün artık Başvekil müzakere yolunda bunun adı konabilecekse, konmak gibi bir gayreti göstermek vazife mesuliyeti ile karşı karşıyadır. O halde artık bizi dinlesin, bu sözlerimizi nazarı itibara alsın. Şu müzakere yolu nereye varacaksa, bunun adını koyusun, bunun miadı tâyin edilsin, hattâ arkadaşlar, müddetli müzakerelere girişmeye dahi hakkı vardır Türk Devletinin, Türk Hükümetinin. Onun için ben şahsan Başbakanı rica ediyorum; bu müzakerelerden böyle bir netice çıkarmasını ve müzakere yolunun sürünceme siyaseti yerine, eşkiyalığın payidar olması yerine, eşkiyalığın durması, insan haklarının korunması ve bu işin sürüncemeden kurtarılması yoluna getirilmesinin çarelerini aramalıdır. Ve şunu da söyleyeyim ki, bu hususta Başbakan bu müzakerelerin ışığı altında çok düşünmeli ve eğer gerekiyorsa İrfan Baran arkadaşımızın da dediği gibi Hükümetinin bünyesi kesin kararlar alması için kâfi görmüyorsa Hükümetin bünyesini değiştirmek için de Meclisin karşısına gelmeli, millî meseleyi Meclise tevdi ediyorum, deyip çaresini hep beraber bulmalıyız.

Görüyorsunuz ki arkadaşlar, mesele gayet aydınlık bir noktadadır. Tarihi gerçekler bizimle beraberdir. Millî menfaatler bakımından feda edemiyeceğimiz bir noktaya gelmişiz, muahedeler bizi teyidediyor. O halde yapılacak şey isabetli bir iera politikasının yürütülmesinden ibarettir. Sayın Başbakanın bir sözüne

güçenginin; o da, «Dün bizim haklı olduğumuzu kimse takdir etmiyordu, bugün artık haklı olduğumuz anlaşıldı.» Arkadaşlar, eğer ölü vere vere haklı olduğumuz anlaşılacaksa, böyle insanlığa da lânet, böyle ittifaklarımıza da lânet. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

(BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, vakit ilerlemiştir, iki kişi daha grup adına söz istemiştir. Daha söz istemiş olup da konuşamayan 21 arkadaşımız vardır. Onun için Birleşimi şimdi kapatacağım. Kapatmadan evvel oyların neticesini arz ediyorum :

Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarifesi cetvelinde değişiklik yapılmasına dair olan

kanun tasarısına 335 arkadaşımız oy vermiş, 199 kabul, 128 ret, 8 çekinse oy çıkmıştır. Muamele tamamdır, tasarı Meclisimizce kabul edilmiştir.

Sendikalar Kanununun bazı maddelerinde düzeltme yapılmasına dair kanun teklifinin açık oylamasına 327 arkadaşımız katılmış, 304 kabul, 13 ret, 10 çekinse oyla muamele tamamlanmıştır. Kanun teklifi Meclisimizce kabul edilmiştir.

6 Mayıs Çarşamba günü saat 14,00 te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,32

5383 sayılı Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarisına verilen oylarin sonucu

(Tasari kabul edilmişir.)

Üye sayısı : 450
Oy verenler : 335
Kabul edenler : 199
Reddedenler : 128
Çekinseler : 8
Oya katılmıyanlar : 106
Açık üyelikler : 9

[Kabul edenler]

ADANA
Mehmet Geçioğlu
Kasım Gülek
Melih Kemal Küçüktepe-
peymar
Kemal Sariibrahimoğlu
ADIYAMAN
Mahmut Deniz
Mehmet Özbay
AFYON KARAHİSAR
Halûk Nur Bâki
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu
AĞRI
Rıza Polat
AMASYA
Reşat Arpacioğlu
Mustafa Kemal Karan
ANKARA
İsmail Rüstü Aksal
Nihat Berkkan
Bülent Ecevit
Muhlis Ete
İbrahim Sıtkı Hatip-
oğlu
İbrahim İmirzalıoğlu
İhsan Köknel
Emin Paksüt
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün
Ferhat Nuri Yıldırım
ANTALYA
Etem Ağva
Rafet Eker
Nihat Su
ARTVİN
Saffet Eminağaoğlu

AYDIN
Nedim Müren
BALIKESİR
Fennî İslimyeli
Süreyya Koç
Mehmet Tiritioğlu
BİLECİK
Orhan Tuğrul
BİTLİS
Nafiz Giray
Müştak Okumuş
BOLU
Zeki Baltacıoğlu
Ahmet Çakmak
BURDUR
Fethi Çelikbaş
Nadir Yavuzkan
BURSA
Edip Rüstü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
Cevdet Perin
ÇANAKKALE
Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan
ÇANKIRI
Şaban Keskin
ÇORUM
Nuri Ahıskalıoğlu
Hilmi İncesulu
Faruk Küreli
Neemi Ökten
DENİZLİ
İsmail Ertan
Hüdaî Oral
Âtîf Şohoğlu

DİYARBAKIR
Adnan Aral
Şehmus Arslan
Vefik Pirineçioğlu
EDİRNE
Süleyman Bilgen
İlhami Ertem
Fahir Giritlioğlu
ELAZIĞ
Nurettin Ardıçoğlu
Hürrem Müftügil
Kemal Satır
ERZİNCAN
Zeynel Gündoğdu
Naci Yıldırım
ERZURUM
Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli
ESKİŞEHİR
Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
GAZİANTEP
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İncioğlu
Mithat San
GİRESUN
Naim Tirali
GÜMÜŞANE
Necmeddin Küçükler
HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan
HATAY
Bahri Bahadır
Şekip İnal

Sâki Zorlu
İÇEL
Yahya Dermancı
Şadık Kutlay
İSPARTA
Lokman Başaran
İSTANBUL
Cihad Baban
Suphi Baykam
Ratip Tahir Burak
Fahrettin Kerim Gökay
Ali Coşkun Kırcı
Hilmi Oben
Vahyi Özarar
İlhami Sancar
Selim Sarper
Reşit Ülker
Sabri Vardarlı
Zeki Zeren
İZMİR
Osman Sabri Adal
Şeref Baksık
Arif Ertunga
Ziya Hanhan
Necip Mirkelâmoğlu
Kadri Özek
KARS
Hasan Erdoğan
Rıza Yalçın
KASTAMONU
Avni Doğan
Fethi Doğançay
İhsan Şeref Dura
Ali Özdikmenli
KAYSERİ
Turhan Feyzioğlu
Mehmet Göker

Mehmet Sağlam
Bahri Yazır
Mehmet Yüceler
KIRKLARELİ
Abdurrahman Altuğ
Mehmet Alâeddin Eriş
Hasan Tahsin Uzun
KIRŞEHİR
Memduh Erdemir
KOCAELİ
Şahabettin Bilgisu
Nihat Erim
KONYA
Kemal Ataman
İhsan Kabadayı
Ömer Kart
Mekki Keskin
Abdüssamet Kuzucu
Rüştü Özal
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tanır
KÜTAHYA
Ahmet Bozbay
Ali Erbek
Rauf Kıray
MALATYA
H. Avni Akşit
Nurettin Akyurt

Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat
İsmet İnönü
Halit Ziya Özkan
MANISA
Muammer Erten
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
MARAŞ
Kemalî Bayazıt
Hasan Fehmi Evliya
MARDİN
Mehmet Ali Arıkan
Esat Kemal Aybar
Şevki Aysan
Vahap Dizdaroğlu
Talât Oğuz
MUĞLA
Hilmi Baydur
Turan Şahin
İlhan Tekinalp
NEVŞEHİR
Halit Fikret Aka
NİĞDE
Asım Eren
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün
ORDU
Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Refet Aksoy

Ferda Güley
Orhan Naim Hazinedar
Arif Hikmet Onat
Ata Topaloğlu
SAKARYA
Burhan Akdağ
Nuri Bayar
Yusuf Ulusoy
SAMSUN
Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylân
Kâmran Evliyaoğlu
Fevzi Geveci
İlyas Kılıç
SİİRT
Cevdet Aydın
Süreyya Öner
Adil Yaşa
SİNOP
Mahmut Alicanoğlu
Haşim Tarı
SİVAS
Adil Altay
Rahmi Çelteki
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Ahmet Kangal
Mahmut Vural
TEKİRDAĞ
Turhan Kut

Hayri Mumeçuoğlu
TOKAT
Reşit Önder
Bekir Şeyhoğlu
TRABZON
Ali Şakir Ağançoğlu
Ahmet Şener
Ali Rıza Uzuner
TUNCELİ
Vahap Kışoğlu
Fethi Ülkü
URFA
Atalay Akan
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç
Celâl Öncel
UŞAK
Ali Rıza Akbıyıkçoğlu
İbrahim Bulanalp
VAN
Muslih Görentaş
Şükrü Köserreisioğlu
YOZGAT
Veli Uyar
ZONGULDAK
Kenan Esengin
Suphi Konak
Mehmet Ali Pestilci
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Reddedenler]

ADANA
Hasan Aksay
Yusuf Aktimur
Ahmet Topaloğlu
ADİYAMAN
Arif Atalay
AFYON KARAHİSAR
Veli Başaran
Şevki Güler
Mehmet Turgut
AMASYA
İsmail Sarıgöz
ANKARA
İsmail Gence
Mehdi Mihçioğlu
Zühtü Pehlivanlı

ANTALYA
İhsan Ataöv
Nazmi Kerimoğlu
ARTVİN
Nihat Ata
Sabit Osman Avcı
AYDIN
Hilmi Aydınçer
Melâhat Gedik
İsmet Sezgin
BALIKESİR
Cihat Bilgehan
Kaya Bulut
Mithat Şükrü Çavdar-
oğlu
Cevat Kanpulat
Ahmet İhsan Kırımlı
Cihat Turgut

BİLECİK
Şadi Binay
BOLU
Turgut Çulha
Kâmil İnal
BURDUR
Mehmet Özbey
BURSA
Hikmet Akalın
Ekrem Paksoy
Mustafa Tayyar
İsmail Yılmaz
Baha Cemal Zağra
ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay
Refet Sezgin
ÇANKIRI
Kâzım Arar

ÇORUM
Muzaffer DüNDAR
Abdurrahman Güler
İhsan Tomuş
DENİZLİ
Mehmet Çobanoğlu
İbrahim Kocatürk
Remzi Şenel
DIYARBAKIR
Alp Doğan Şen
EDİRNE
Talât Asal
Nazmi Özoğul
ELAZIĞ
Naci Güray
Ömer Faruk Sanaç
ERZİNCAN
Hüsâmettin Atabeyli

Sadık Perinçek
ERZURUM

Ertuğrul Akça
Nihat Diler

ESKİŞEHİR

Ertuğrul Gazi Sakarya
Seyfi Öztürk

Aziz Zeytinolu
GAZİANTEP

Kudret Mavitan
GİRESUN

Ali Köymen
İÇEL

Ihsan Önal
İSPARTA

Ali Ihsan Bahm
Sadettin Bilgiç
Mustafa Gülcügil
İSTANBUL

Ibrahim Abak
Ziya Altınoğlu
Mahmut Rıza Bertan
Ferruh Bozbeyli
Tahsin Demiray
Muhiddin Güven
Ahmet Oğuz
Şahabettin Orhon
Naci Öktem
İsmail Hakkı Tekinel

İZMİR

Şükrü Akkan
Mehmet Ali Aytaç
Muzaffer Döğemeci
Ali Naili Erdem

Ragıp Gümüşpala
İhsan Gürsan
Saim Kaygan
Nihat Kürşat
Şinasi Osma

KASTAMONU

Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay

KAYSERİ

Abdülhalim Aras
Hüsamettin Gümüşpala
Vedat Ali Özkan

KIRKLARELİ

Fikret Filiz

KIRŞEHİR

Ahmet Bilgin

KOCAELİ

Hâldan Kısayol
Süreyya Sofuoğlu

KONYA

İrfan Baran
Ahmet Gürkan
Kadirean Kafli

Faruk Sükan
Sait Sina Yücesoy
KÜTAHYA

Mehmet Kesen
Sezai Sarpaşar

MANİSA

Neriman Ağaoglu
Nusret Köklü
Hilmi Okçu

Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

MARAS

Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan
Adnan Karaküçük

MUŞ

Sait Mutlu
Sami Öztürk

NİĞDE

Mehmet Altınoy
Haydar Özalp

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Arif Hikmet Güner
Cevat Yalçın

SAKARYA

Muslihittin Gürer

SAMSUN

Ali Fuat Alişan
Bahri Cömert
Osman Şahinoğlu

SİNOP

Mustafa Kaptan
Cemil Karahan

SİVAS

Güner Sarısözen
Reşat Turhan
Tahsin Türkay

TEKİRDAĞ

Fethi Mahramlı

TOKAT

Sabahattin Baybura

TRABZON

Ekrem Dikmen
Zeki Yağmurdereli

URFA

Kemal Badıllı

YOZGAT

Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK

Ahmet Fuat Ak
Ramiz Karakaşoğlu
Sadık Tekin Müftüoğlu

[Çekinserler]

AFYON KARAHİSAR

Hasan Dinçer
ANKARA
Osman Bölükbaşı

ÇANKIRI

Rahmi İnceler
GÜMÜŞANE
Sabahattin Savacı

İSTANBUL

Nurettin Bulak
KASTAMONU
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

NEVŞEHİR

Ali Baran Numanoğlu
TOKAT
H. Ali Dizman

[Oya katılmayanlar]

ADANA

Ali Bozdoğanolu
Ahmet Karamüftüoğlu
Cavit Oral
Ahmet Savrun
İbrahim Tekin

ADİYAMAN

Ali Turanlı
AĞRI

Nevzat Güngör
Kerem Özcan

AMASYA

Nevzat Şener

ANKARA

Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Fuat Börekçi
Mustafa Kemal Erko-
van
Abdülhak Kemal Yö-
rük

ANTALYA

Hasan Fehmi Boztepe
Ömer Eken

AYDIN

Orhan Apaydın
Mustafa Şükrü Koç
Reşat Özarda

BALIKESİR

Ahmet Aydın Bolak
(İ)
Gökhan Evliyaoğlu

BİNGÖL

M. Sıddık Aydar
Halit Rıza Ünal

BOLU

Kemal Demir (B.)
Fuat Ümit

BURSA

Ahmet Türkel
Ziya Uğur

ÇANKIRI

Nurettin Ok (Bşk. V.)

DENİZLİ

Sinan Bosna

DİYARBAKIR

Yusuf Azizoglu

Hilmi Gldođan
Reçai Iskenderođlu
ERZURUM

Turhan Bilgin
Şerafettin Konuray
(İ.)

ESKİŞEHİR

Celâlettin Uzer
(B.)

GAZİANTEP

Osman Orhan Bilen
(İ.)

Süleyman nl

GİRESUN

Ali Cüceođlu
Mustafa Kemal Çilesiz
Nizamettin Erkmen
İbrahim Etem Kılıçoğlu

GÜMÜŞANE

Halis Bayramođlu
(İ.)

Nureddin zdemir

HATAY

Ali Muhsin Bereketoğlu
Abdullah Cilli
Ahmet Sırrı Hocođlu
(İ.)

İÇEL

Mazhar Arıkan

Mehmet Ali Arslan
Burhan Bozdoğan
Celâl Kılıç

İSTANBUL

Ömer Zekâi Dorman
Saadet Evren
Orhan Eyüboğlu
Oğuz Oran (İ.)
Hüsamettin Tiyanşan
Abdurrahman Yazgan
Malik Yolaç (B.)

İZMİR

Mustafa Uyar
Lehit Yurtođlu (B.)

KARS

Neemettin Akan
Lâtif Aküzüm
Kemal Güven
Kemal Kaya
Kemal Okyay
Sırrı ktem

Bahtiyar Vural

KİRŞEHİR

Halil zmen

KONYA

Selçuk Aytan
Cahit Yılmaz

KÜTAHYA

Sadrettin Tosbi

MANISA

Süleyman Çağlar (İ.)
Şevket Raşit Hatip-
oğlu

Hurrem Kubat

MARAŞ

Kemal Bađcıođlu

MARDİN

Seyfi Gneştan

MUĞLA

Adnan Akarca
Cevdet Oskay

NEVŞEHİR

Ramazan Demirsoy

ORDU

Ata Bodur
Şadi Pehlivanođlu (İ.)

RİZE

Fuad Sirmen (Başkan)

SAKARYA

Ekrem Alican

Hami Tezkan

SAMSUN

Mehmet Başaran

Hâmit Kiper

Hüseyin zalp (İ. .)

SİİRT

Hayrettin zgen

SİVAS

Sebati Hastaođlu
Cevad Odyakmaz

TEKİRDAĞ

Orhan ztrak (B.)

TOKAT

Mehmet Kazova (İ.)

Zeyyat Kocamemi

Ali Rıza Ulusoy (İ.)

TRABZON

Selâhattin Güven

Nazmi kten

Kâmuran Ural (İ.)

URFA

Osman Ağan (İ.)

Kadri Erođan

UŞAK

Ahmet Tahtakılıç

VAN

İhsan Bedirhanođlu

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdođan

İsmet Kapisız

Mustafa Kepir

Celâl Sungur

ZONGULDAK

Feyzi Fırat

[Açık yelikler]

Aydın	1	Muş	1
Erzurum	1	Trabzon	1
Hatay	1	Zonguldak	1
İstanbul	1		
Kocaeli	1		
Manisa	1	Yekn	9

Sendikalar Kanununun 20 nci maddesinin 4/a bendinin, 22 nci maddesinin 1 nci bendinin, 27 nci maddesinin 1 nci ve 3 ncü fıkralarının, 31 nci maddesinin 10 ncu bendinin ve 2 nci geçici maddesinin düzeltilmesi hakkındaki kanun teklifine verilen oyların sonucu

(Teklif kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 450
Oy verenler : 327
Kabul edenler : 304
Reddedenler : 13
Çekinseler : 10
Oya katılmayanlar : 114
Açık üyelikler : 9

[Kabul edenler]

ADANA
Yusuf Aktimur
Mehmet Geçioğlu
Kasım Gülek
Melih Kemal Küçüktepepınar
Kemal Sarıbrahimoğlu
Ahmet Topaloğlu
ADIYAMAN
Arif Atalay
Mahmut Deniz
Mehmet Özbay
AFYON KARAHİSAR
Halûk Nur Bâki
Şevki Güler
Mehmet Turgut
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu
AĞRI
Rıza Polat
AMASYA
Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan
İsmail Sarıgöz
ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
Nihat Berkkan
Bülent Ecevit
Muhlis Ete
İsmail Gence
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
İbrahim İmirzalıoğlu
İhsan Köknel
Mehdi Mihçioğlu
Emin Paksüt

Zühtü Pehlivanlı
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün
Ferhat Nuri Yıldırım
ANTALYA
Etem Ağva
Rafet Eker
Nihat Su
ARTVİN
Nihat Ata
Sabit Osman Avcı
Saffet Eminagaçoğlu
AYDIN
Hilmi Aydınçer
Melâhat Gedik
Nedim Müren
İsmet Sezgin
BALIKESİR
Cihat Bilgehan
Fennî İslimyeli
Cevat Kanpulat
Ahmet İhsan Kırımlı
Süreyya Koç
Mehmet Tiritioğlu
BİLECİK
Şadi Binay
Orhan Tuğrul
BITLİS
Nafiz Giray
Müştak Okumus
BOLU
Zeki Baltacıoğlu
Ahmet Çakmak
Turgut Çulha
Kâmil İnal

BURDUR
Fethi Çelikbaş
Mehmet Özbey
Nadir Yavuzkan
BURSA
Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
Cevdet Peria
Mustafa Tayyar
ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay
Burhan Arat
Süreyya Endik
Refet Sezgin
ÇANKIRI
Kâzım Arar
Rahmi İnceler
Şaban Keskin
ÇORUM
Nuri Ahıskaloğlu
Muzaffer Dünder
Abdurrahman Güler
Hilmi İncesulu
Faruk Küreli
Neemi Ökten
İhsan Tombuş
DENİZLİ
Mehmet Çobanoğlu
İsmail Ertan
İbrahim Kocatürk
Hüdai Oral
Remzi Şenel
Âtîf Şohoğlu
DIYARBAKIR
Adnan Aral

Şehmus Arslan
Vefik Princeioğlu
Alp Doğan Şen
EDİRNE
Talât Asal
Süleyman Bilgen
İlhami Ertem
Fahir Giritlioğlu
Nazmi Özoğul
ELAZIĞ
Naci Güray
Hürrem Müftügil
Ömer Faruk Sañaç
Kemal Satır
ERZİNCAN
Hüsametdin Atabeyli
Zeynel Gündoğdu
Sadık Perinçek
ERZURUM
Ertuğrul Akça
Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli
ESKİŞEHİR
Şevket Asbuoğlu
İbrahim Cemalcılar
Ertuğrul Gazi Sakarya
Aziz Zeytinoğlu
GAZİANTEP
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İncioğlu
Kudret Mavitan
Mithat San

GİRESUN

Ali Köymen
Naim Tirali

GÜMÜŞANE

Necmeddin Küçüker
Sabahattin Savacı

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Bahri Bahadır
Şekip İnal
Sâki Zorlu

İÇEL

Yahya Dermancı
Sadık Kutlay
İhsan Önal

İSPARTA

Ali İhsan Balım
Lokman Başaran
Sadettin Bilgiç
Mustafa Gülcügil

İSTANBUL

İbrahim Abak
Ziya Altınoğlu
Cihad Baban
Suphi Baykam
Mahmut Rıza Bertan
Ferruh Bozbeyli
Nurettin Bulak
Ratip Tahir Burak
Tahsin Demiray
Fahrettin Kerim Göka
Muhiddin Güven
Ali Coşkun Kırcı
Ahmet Oğuz
Şahabettin Orhon
Naci Öktem
Vahyi Özarar
İlhami Sancar
Selim Sarper
Reşit Ülker
Sabri Vardarlı
Malik Yolaçarı
Zeki Zeren

İZMİR

Osman Sabri Adal
Şükrü Akkan
Mehmet Ali Aytaş
Şeref Bakşık
Muzaffer Döşemeci

Ali Naili Erdem
Arif Ertunga
Ragıp Gümüşpala
Ziya Hanhan
Saim Kaygan
Nihat Kürşat
Necip Mirkelâmoğlu
Şinasi Osma
Kadri Özek

KARS

Hasan Erdoğan
Rıza Yalçın

KASTAMONU

Avni Doğan
Fethi Doğançay
İhsan Şeref Dura
Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay
Ali Özdikmenli

KAYSERİ

Abdülhalim Aras
Mehmet Göker
Turhan Feyzioglu
Hüsamettin Gümüşpala
Vedat Âli Özkan
Mehmet Sağlam
Bahri Yazır
Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ
Mehmet Alâeddin Eriş
Fikret Filiz
Hasan Tahsin Uzun

KIRŞEHİR

Ahmet Bilgin
Memduh Erdemir
Şahabettin Bilgisu
Nihat Erim
Hâldan Kısayol
Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Kemal Ataman
İrfan Baran
Ahmet Gürkan
İhsan Kabadayı
Ömer Kart
Mekki Keskin
Abdüssamet Kuzucu
Rüştü Özal

Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Faruk Sükan
Vefa Tanır

KÜTAHYA

Almet Bozbay
Ali Erbek
Rauf Kıray
Sezai Sarpaşar

MALATYA

H. Avni Akşit
Nurettin Akyurt
Mehmet Delikaya
Ahmet Frat
İsmet İnönü
Halit Ziya Özkan

MANİSA

Neriman Ağaoğlu
Muammer Erten
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
Nusret Köklü
Hilmi Okçu
Yakup Yakut
Nahit Yenisehirlioglu

MARAS

Kemali Bayazıt
Hasan Fehmi Evliya
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan
Adnan Karaküçük

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan
Esat Kemal Aybar
Şevki Aysan
Vahap Dizdaroglu
Talât Oğuz

MUĞLA

Hilmi Baydur
Turan Şahin
İlhan Tekinalp

NEVŞEHİR

Halit Fikret Aka

NİĞDE

Asım Eren
Haydar Özalp
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün

ORDU

Yusuf İzzettin Ağaoğlu

Refet Aksoy
Ferda Güley
Orhan Naim Hazinedar
Arif Hikmet Onat
Ata Topaloğlu

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Arif Hikmet Güner
Cevat Yalçın

SAKARYA

Burhan Akdağ
Nuri Bayar
Muslihittin Gürer
Yusuf Ulusoy

SAMSUN

Ali Fuat Alişan
Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylan
Bahri Cömert
Kâmrân Evliyaoğlu
Fevzi Geveci
İlyas Kılıç

SİRT

Cevdet Aydın
Adil Yaşa

SINOP

Mahmut Alicanoğlu
Mustafa Kaptan
Cemil Karahan
Haşim Tari

SİVAS

Adil Altay
Rahmi Çeltekli
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Ahmet Kangal
Güner Sarısözen
Reşat Turhan
Tahsin Türkay

TEKİRDAĞ

Turhan Kut
Fethi Mahramlı
Hayri Mumcuoğlu
Orhan Öztrak

TOKAT

Sabahattin Baybura
H. Ali Dizman
Reşit Önder
Bekir Seyhoğlu

TRABZON

Ali Şakir Ağanoglu
Ekrem Dikmen
Ahmet Şener
Ali Rıza Uzuner
Zeki Yağmurdereli
TUNCELİ
Vahap Kışoğlu

Fethi Ülkü

URFA

Atalay Akan
Kemal Badilli
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç
Celâl Öncel

UŞAK

Ali Rıza Akbıyıkoglu
İbrahim Bulualp
Ahmet Tahtakılıç
VAN
Şükrü Kösercioğlu
YOZGAT
Turgut Nizamoglu

Veli Uyar

ZONGULDAK

Ahmet Fuat Ak
Kenan Esengin
Ramiz Karakaşoglu
Suphi Konak
Sadık Tekin Müftüoglu
Mehmet Ali Pestileci

[Reddedenler]

ADANA

Hasan Aksay

BALIKESİR

Mithat Şükrü Çavdaroglu

BURSA

Ismail Yılmaz
Baha Cemal Zağra
ELAZIĞ
Nurettin Ardıçoğlu
ERZURUM
Nihat Diler

ESKİŞEHİR

Seyfi Öztürk

İSTANBUL

Ismail Hakkı Tekinel

KONYA

Kadircan Kafli

KÜTAHYA

Mehmet Kesen

MUŞ

Sait Mutlu
Sami Öztürk

NİĞDE

Mehmet Altınsoy

[Çekinserler]

AFYON KARAHİSAR

Veli Başaran

ANKARA

Osman Bölükbaşı

ANTALYA

İhsan Ataöv
Nazmi Kerimoğlu
BALIKESİR
Kaya Bulut
Cihat Turgut

BURSA

Hikmet Akalın

KASTAMONU

Ismail Hakkı Yılanlıoğlu

NEVŞEHİR

Ali Baran Numanoğlu

SAMSUN

Osman Şahinoğlu

[Oya katılmayanlar]

ADANA

Ali Bozdoğanoglu
Ahmet Karamüftüoglu
Cavit Oral
Ahmet Savrun
İbrahim Tekin

ADİYAMAN

Ali Turanlı
AFYON KARAHİSAR
Hasan Dinçer

AĞRI

Nevzat Güngör
Kerem Özcan

AMASYA

Nevzat Şener

ANKARA

Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Fuat Börekçi
Mustafa Kemal Erko-
van
Abdülhak Kemal Yörük

ANTALYA

Hasan Fehmi Boztepe
Ömer Eken
AYDIN
Orhan Apaydın
Mustafa Şükrü Koç
Reşat Özarda

BALIKESİR

Ahmet Aydın Bolak
(İ.)
Gökhan Evliyaoğlu

BİNGÖL

M. Sıddık Aydar
Halit Rıza Ünal

BOLU

Kemal Demir (B.)
Fuat Ümit

BURSA

Ekrem Paksoy
Ahmet Türkel
Ziya Uğur

ÇANAKKALE

Şefik İnan

ÇANKIRI

Nurettin Ok (Bşk. V.)

DENİZLİ

Sinan Bosna

DIYARBAKIR

Yusuf Azizoglu
Hilmi Güldoğan
Recai İskenderoglu

ERZİNCAN

Naci Yıldırım

ERZURUM

Turhan Bilgin
Şerafettin Korunay

ESKİŞEHİR

Celâlettin Uzer (B.)

GAZİANTEP

Osman Orhan Bilen

Süleyman Ünlü

GİRESUN

Ali Cüceoglu

Mustafa Kemal Çilesiz
Nizamettin Erkmen
İbrahim Etem Kılıçoğlu
GÜMÜŞANE
Halis Bayramoglu
Nureddin Özdemir

HATAY

Ali Muhsin Bereketoğlu
Abdullah Cilli
Ahmet Sırrı Hocaoglu

İÇEL

Mazhar Arıkan
Mehmet Ali Arslan
Burhan Bozdoğan
Celâl Kılıç

İSTANBUL

Ömer Zekâi Dorman
Saadet Evren
Orhan Eyüboğlu
Hilmi Oben
Oğuz Oran
Hüsamettin Tiyaşan
Abdurrahman Yazgan

İZMİR

Ihsan Gürsan
Mustafa Uyar
Lebit Yurdođlu (B.)

KARS

Neomettin Akan
Lâtif Aküzüm
Kemal Güven
Kemal Kaya
Kemal Okyay
Sırrı Öktem
Bahtiyar Vural

KIRŞEHİR

Halil Özmen

KONYA

Selçuk Aytan
Cahit Yılmaz
Sait Sına Yücesoy

KÜTAHYA

Sadrettin Tosbi
MANİSA
Süleyman Çağlar
Şevket Raşit Hatipoğlu

Hurrem Kubat
MARAS
Kemal Bağcıoğlu

MARDİN
Seyfi Güneştan

MUĞLA
Adnan Akarca
Cevdet Oskay

NEVŞEHİR
Ramazan Demirsoy

ORDU
Ata Bodur
Şadi Pehlivanođlu
(İ.)

RİZE

Fuad Sirmen (Başkan)
SAKARYA
Ekrem Alican (B.)
Hami Tezkan

SAMSUN
Mehmet Başaran
Hâmit Kiper
Hüseyin Özalp (İ. Ü.)

SİİRT
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen

SİVAS
Sebati Hastaođlu
Cevad Odyakmaz
Mahmut Vural

TOKAT
Mehmet Kazova (İ.)
Zeyyat Kocamemi

Ali Rıza Ulusoy (İ.)

TRABZON
Selâhattin Güven
Nazmi Ökten
Kâmuran Ural

URFA
Osman Ağan
Kadri Erođan
VAN
Ihsan Bedirhanođlu
Muslih Görentaş (İ. Ü.)

YOZGAT
İsmail Hakkı Akdođan

İsinet Kapısız
Mustafa Kepir
Celâl Sungur
ZONGULDAK
Feyzi Fırat
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Muş	1
Erzurum	1	Trabzon	1
Hatay	1	Zonguldak	1
İstanbul	1		
Kocaeli	1	Yekûn	9
Manisa	1		

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

DOKSANYEDİNCİ BİRLEŞİM

5 . 5 . 1964 Salı

Saat : 14,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

1. — 5383 sayılı Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin değiştirilmesi hakkında konun tasarısı (1/664) (S. Sayısı : 698)

2. — Sendikalar Kanununun 20 nci maddesinin 4/a bendinin, 22 nci maddesinin 1 nci bendinin, 27 nci maddesinin 1 nci ve 3 nci fıkralarının, 31 nci maddesinin 10 ncu bendinin ve 2 nci geçici maddesinin düzeltilmesi hakkında kanun teklifi (2/429) (S. Sayısı : 586)

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — İstanbul Milletvekili Tahsin Demiray ile Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, had bir şekil alan Türk - Yunan münasebetlerinin unumi bir muhasebesinin yapılması için bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/10)

2. — Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in Yunanistan Hükümetinin bazı beyanları ve bazı davranışları ile bu Devletle Türkiye arasında, yürürlüğe konmuş bütün anlaşmaların gözden geçirilmesi hususunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/11)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — Disiplin mahkemeleri kuruluş, yargılama usulü ve disiplin suçları ve cezaları hakkında kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 1/548, C. Senatosu 1/314) [Dağıtma tarihi:

19 . 2 . 1964] (M. Meclisi S. Sayısı : 497 ye 1 nci ek, C. Senatosu S. Sayısı : 368)

2. — Kanun dışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesi hakkında kanun tasarısının C. Senatosunca değiştirilen ve M. Meclisince benimsenmiyen maddeleri hakkında Karma Komisyon raporu ile Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Karma Komisyon metinleri (M. Meclisi 1/544; C. Senatosu 1/311) (M. Meclisi S. Sayısı : 457 ye 2 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı : 328) [Dağıtma tarihi : 25.3.1964]

3. — İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz ve Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Yasama meclislerinin aralarındaki münasebetlerin düzenlenmesi hakkında kanun teklifine dair C. Senatosu Başkanlığının ret tezkeresi hakkında Millet Meclisi Anayasa Komisyonu raporu (2/271) (S. Sayısı : 48 e 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 27 . 12 . 1963]

4. — İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz ve Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe Karma Komisyonunun seçilmesi ve çalışma usullerinin düzenlenmesi hakkında kanun teklifine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı ret tezkeresi hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu (2/269) (S. Sayısı : 233 e 2 nci ek) [Dağıtma tarihi : 27 . 12 . 1963]

5. — İstanbul Milletvekili Hüsamettin Tiyar'ın, 232 sayılı Kanunla değiştirilen 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununa bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve C. Senatosu Başkanlığının ret tezkeresine dair Millet Meclisi İçişleri Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/350; C. Senatosu 2/83) (S. Sayısı : 37 ye 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 3 . 1 . 1964]

6. — 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısının C. Senatosunca değiştirilen ve M. Meclisince benimsenmiyen maddeleri hakkında Karma Komisyon raporu ile Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Karma Komisyon metinleri (M. Meclisi 1/292; C. Senatosu 1/251) (M. Meclisi S. Sayısı: 325 e 2 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı: 181) [Dağıtma tarihi: 10 . 2 . 1964]

7. — Sanayi Bakanlığı kuruluş ve vazifeleri hakkındaki 6973 sayılı Kanunun bâzı maddelerinde ve bu Bakanlığa ait kadrolarda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısının C. Senatosunca değiştirilen ve M. Meclisince benimsenmiyen maddeleri hakkında Karma Komisyon raporu ile Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Karma Komisyon metinleri (M. Meclisi 1/432; C. Senatosu 1/255) (M. Meclisi S. Sayısı: 247 ye 2 nci ek, C. Senatosu S. Sayısı : 231) [Dağıtma tarihi: 28 . 3 . 1964]

8. — Talât Aydemir, Osman Deniz, Fethi Gürcan ve Erol Dinger'in ölüm cezalarına çarpıtılmaları hakkında Başbakanlık tezkeresine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve C. Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında M. Meclisi Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/740; C. Senatosu 1/382) (M. Meclisi S. Sayısı: 560 a 1 nci ek; C. Senatosu S. Sayısı: 422) [Dağıtma tarihi: 31 . 3 . 1964]

9. — 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun bâzı maddelerinde değişiklik yapılmasına ve bu kanuna bâzı madde ve fıkralar eklenmesine

dair kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/280) (S. Sayısı : 461) [Dağıtma tarihi: 5 . 10 . 1963]

10. — Bina kiraları hakkındaki kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/513) (M. Meclisi S. Sayısı: 458 ve 458 e 2 nci ek) [Dağıtma tarihi: 10 . 4 . 1964]

11. — İstanbul Milletvekili Naci Öktem ve 8 arkadaşının, 28 Nisan 1304 tarihli Alâmeti Farika Nizamnamesine ek kanun teklifi ile Manisa Milletvekili Muammer Erten'in, Markalar ve menşe işaretleri hakkında kanun teklifi ve Sanayi ve Adalet komisyonları raporları (2/160, 2/297) (S. Sayısı : 526) [Dağıtma tarihi : 11 . 11 . 1963]

12. — Serbest mali müşavirlik kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu Amasya Üyesi Macit Zeren ve Adana Üyesi Mehmet Ünaldı'nın, Malî müşavirlik ve yeminli müşavirlik kanununu teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/476, 2/529) (S. Sayısı: 368) [Dağıtma tarihi: 17 . 8 . 1963]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER